

ΕΘΝΙΚΟ & ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΛΟΓΙΑΣ & ΓΕΩΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

NATIONAL & KAPODISTRIAN UNIVERSITY OF ATHENS
SCHOOL OF SCIENCES
DEPARTMENT OF GEOLOGY & GEOENVIRONMENT

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ & ΚΡΙΣΕΩΝ

POST GRADUATE PROGRAM
ENVIRONMENTAL, DISASTER & CRISES MANAGEMENT STRATEGIES

Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης
Master Thesis

Στρατηγικές Διαχείρισης Επικοινωνίας. Η Κλιματική Κρίση ως μέσο Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης.

Strategic Communications Management.
The Climate Crisis as a tool for achieving Europeanization.

ΘΩΜΑΣ ΚΑΛΑΝΤΖΗΣ / THOMAS KALANTZIS

A.M. / R.N. : 18070

Ειδικές Εκδόσεις / Special Publications:

No. «2020036»

Αθήνα, Φεβρουάριος 2020

Σελίδα σκοπίμως κενή.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ & ΚΡΙΣΕΩΝ

POST GRADUATE PROGRAM
ENVIRONMENTAL, DISASTER & CRISES MANAGEMENT STRATEGIES

Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης
Master Thesis

Στρατηγικές Διαχείρισης Επικοινωνίας. Η Κλιματική Κρίση ως μέσο Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης.

Strategic Communications Management.
The Climate Crisis as a tool for achieving Europeanization.

ΘΩΜΑΣ ΚΑΛΑΝΤΖΗΣ / THOMAS KALANTZIS

A.M. / R.N. : 18070

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Δρ. «Π. Νάστος»,
«Καθηγ. ΕΚΠΑ»

Δρ. «Ε. Σκούρτσος»,
«Δρ. Γεωλόγος, Ε.Δ.Ι.Π. ΕΚΠΑ»

Δρ. «Σ. Λόζιος»,
«Επικ. Καθηγ. ΕΚΠΑ»

Ειδική Επιστημονική Καθοδήγηση:

«Δ. Ρούκας»
«Ψυχίατρος - Ψυχοθεραπευτής MD, MSc»

Ειδικές Εκδόσεις / Special Publications:

No. «2020036»

Αθήνα, Φεβρουάριος 2020

Σελίδα σκοπίμως κενή.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΣΕΛΙΔΑ
Περιεχόμενα.....	i
Περίληψη.....	iii
Abstract.....	v
Κατάλογος Γραφημάτων.....	vii
Κατάλογος Παραρτημάτων.....	ix
Κεφάλαιο 1^ο	
1.1 Εισαγωγικές Πληροφορίες Διατριβής.....	1
1.2 Διευκρινήσεις Μεθοδολογίας.....	4
Κεφάλαιο 2^ο	
2.1 Θεμελιώδεις έννοιες «Κοινωνικού Επηρεασμού».....	7
2.2 Θέσπιση Κοινού Στόχου (Common Cause).....	7
2.3 Η Διαμόρφωση του Αξιακού Συστήματος.....	10
2.4 Το Στρατηγικό Αποτύπωμα των επεξεργασμένων πληροφοριών στο κοινωνικό σύνολο.....	11
2.5 Στρατηγική Επικοινωνία (Strategic Communication).....	13
2.6 Δομή Στρατηγικής Επικοινωνίας Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	15
Κεφάλαιο 3^ο	
3.1 Ο αναγκαίος αναπροσανατολισμός της προσέγγισης στην έννοια «Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση».....	17
3.2 Η αναγκαιότητα του «Νέο Λειτουργισμού».....	22
3.3 Η συνύπαρξη της διαδικασίας Ολοκλήρωσης με την απειλή της «Κλιματικής Κρίσης».....	24
3.4 Το δίλημμα μεταξύ Κλιματικής και Μεταναστευτικής Κρίσης... ..	26
3.5 Κατηγοριοποίηση Μέτρων της ΕΕ.....	27
Κεφάλαιο 4^ο	
4.1 Η επιτακτικότητα ενός Κοινού Στόχου.....	29
4.2 Η θέσπιση Κοινού Στόχου στο Διεθνές Περιβάλλον (UN Common Cause).....	29
4.3 Μεθόδευση και υλοποίηση προσπαθειών.....	30
4.4 Η σημασία της ΕΕ ως ηγέτιδα δύναμη.....	32
4.5 Η θέσπιση μακροπρόθεσμης στρατηγικής.....	35
4.6 Ο παράγοντας της Παγκόσμιας Οικονομικής Ύφεσης.....	37
4.7 Κύρια σημεία δέσμευσης.....	38
Κεφάλαιο 5^ο	
5.1 Η απτή λειτουργικότητα της Κοινής Απειλής και η Πολιτική Επιρροή.....	43
5.2 Στάδια προσαρμογής με μακροπρόθεσμο χαρακτήρα.....	45
5.3 Η διασύνδεση της Ανταγωνιστικής Οικονομίας με την «Πράσινη Ανάπτυξη».....	47
5.4 Η αδυναμία της ΕΕ επί της Επικοινωνιακής Πολιτικής.....	48
5.5 Η επιλογή κύριου εκφραστή του μηνύματος.....	50
Κεφάλαιο 6^ο	
6.1 Επίλογος.....	51
Βιβλιογραφία	55
Παράρτημα Α	59
Παράρτημα Β	60

Παράρτημα Γ.....	62
Παράρτημα Δ.....	63

Περίληψη:

Η εμφάνιση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, κατά τον 21^ο αιώνα, διαμόρφωσε εχθρικό περιβάλλον έναντι των προσδοκιών ανάπτυξης-αισιοδοξίας των εθνών και διεθνών οργανισμών. Η διαπιστωθείσα ανεπάρκεια των ηγετών της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τη λήψη αποφάσεων, σε συνδυασμό με τα αδιαλείπτως επιβαλλόμενα αυστηρά οικονομικά μέτρα συντέλεσαν στην αποδυνάμωση της ενσωμάτωσης των εθνών. Η υφιστάμενη κατάσταση, ώθησε την Ευρωπαϊκή Ένωση προς αναζήτηση νέων μέσων επίτευξης της λεγόμενης Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, σε αντιδιαστολή των οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών διαταραχών.

Το αίσθημα αμφισβήτησης της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης καλείται να αντικρούσει η πολιτική αντιμετώπισης της «Κλιματικής Κρίσης». Η Ηγεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιλαμβανόμενη την υφιστάμενη κατάσταση επιχειρεί, εκμεταλλευόμενη την «Κλιματική Κρίση», να διαμορφώσει κλίμα ενότητας και συσπείρωσης των εθνών, με διαμόρφωση οικολογικής στρατηγικής και λήψης μέτρων, που αναδεικνύει την ολιστική προσέγγιση και συντονισμένη αντιμετώπιση της κρίσης. Η ανάδειξη του ζητήματος ως θέμα μείζονος σημασίας διαμόρφωσε πεδίο πολιτικών πεποιθήσεων που αναδεικνύουν το φιλελευθερισμό και τον αναγκαίο εκδημοκρατισμό των ευρωπαϊκών εθνών, ενώ παράλληλα στο προσκήνιο αναδύθηκαν νέες ιδεολογικές τάσεις και πολιτικά πρόσωπα. Ωστόσο, η εφαρμογή του μοντέλου ανάνηψης του περιβάλλοντος έρχεται σε ρήξη με υπάρχοντες παράγοντες οικονομικής φύσεως που λειτουργούν ως τροχοπέδη στην εφαρμογή των μέτρων υπέρ περιβάλλοντος.

Το κίνητρο για την μελέτη της διασύνδεσης μεταξύ «Κλιματικής Κρίσης» και επίτευξης της «Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης», εδράζει στην κατανόηση και ανάδειξη των μεταβλητών και εξωγενών παραγόντων που διαμορφώνουν την θέσπιση στρατηγικών προς αυτή τη κατεύθυνση. Η αλληλεπίδραση των δύο φαινομένων επιβάλλει ριζικές μεταβολές στην ισχύουσα κείμενη νομοθεσία, τις εκάστοτε πολιτικές αντιμετώπισης και εν τέλει την εσωτερική διακυβέρνηση των κρατών-μελών. Η παρούσα διπλωματική εργασία επιχειρεί, ιχνηλατώντας τις Διεθνείς Ευρωπαϊκές Στρατηγικές, να αναδείξει το συσχετισμό της διαδικασίας ενσωμάτωσης των Κρατών-Μελών στο οικοδόμημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα λαμβανόμενα μέτρα και τη διαχείριση του ζητήματος της «Κλιματικής Κρίσης». Επί της ουσίας, εξετάζεται ο κριτικός ρόλος της κοινωνικής επιρροής και η αξιοποίηση των στρατηγικών επικοινωνίας. Τα φαινόμενα, ασφαλώς, είναι πολυδιάστατα και προκειμένου να εκτιμηθεί το αντίκτυπο στις κοινωνικές δομές και τη συνείδηση των ευρωπαϊκών πολιτών, ιδιαίτερη βαρύτητα δίδεται στις Επιβαλλόμενες Πολιτικές, την Επικοινωνιακή Στρατηγική και τη Διαχείριση των Οικονομικών Μεταβλητών που επηρεάζουν την ευρωπαϊκή ελίτ και το κοινό-αποδέκτη. Τέλος, εξετάζεται η εφαρμογή του μοντέλου επιλεκτικής έκθεσης σε πληροφορίες, προς διαμόρφωση της κοινής γνώμης επί αμφιλεγόμενων πολιτικών ζητημάτων.

Λέξεις Κλειδιά: Ευρωπαϊκή Ένωση, Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, Κοινωνική Επιρροή, Στρατηγικές Επικοινωνίας, Κλιματική κρίση.

Σελίδα σκοπίμως κενή.

Abstract:

The rise of the global financial crisis, during the 21st century, composed a hostile and unfriendly environment towards the nations and relative existing organizations, regarding unity and common progress. It managed to infiltrate and shift the structure of the existing political field. The undoubtable inefficiency of the European stakeholders and decision makers in combination with the continuous financial measures, imposed by the elites, led to a negative essence over the fulfilment of European integration. The circumstances forced the European Union to seek new means and tools in order to achieve the Europeanization of all member nations, in contrast to the financial, political and social disturbances.

In between these turbulences, the voices that argued against the concept of the Union are being confronted through the effort of dealing with a major issue that affect us all, the Climate Crisis. The leadership of the European Union, having identified the divergence of the nations, decided to take advantage of a common cause in order to unite its members and to create fertile ground for the development of common environmental strategy and measures. That will highlight the holistic approach and coordination over the confrontation of a major threat. Climate Crisis has been presented as a cornerstone in the process of Europeanization, most importantly because it is an issue that promotes political beliefs related to liberalism and the necessity of democratic values. In parallel, several other political actors and protagonists emerged. However, the employment of an effort related to the environment relief often comes in conflict with the existing individual interests and several financial factors that create second thoughts over the feasibility of the concept.

The main incentive for the study of the correlation and interaction between the Climate Crisis and the effort towards Europeanization lay upon the identification and analysis of the variables and other exogenous factors that shape and promote the establishment of strategies, environment oriented. The interaction of these phenomena promotes radical changes over the existing legislation and laws or the types of measures taken regarding domestic governance. The present dissertation, through a collection of relative literature and academic analyses, attempt an in depth identification and a thorough examination of the progress of the European integration process, within the geographic territory of the Union, in relation with the policies decided over the Climate Crisis issue. More specifically, the critical role of social behavior and influence is being examined and the utilization of strategic communication techniques or methods. One of main objectives will be to identify the level of relation between exposure to media news and the level of motivation created by instrumentally used media patterns and schemes. Of course, the process can be affected by the multidimensional nature of the issue. Thus, in order to evaluate the effect over the European citizens' subconscious, emphasis has been given to the Strategic Communication, Elitist Interests and Environmental related Financial Factors Management. Moreover, the use of the concept of selective exposure to specific news in order to direct audiences' attitude upon political choices and vital issues will be also examined.

Key Words: European Integration, European Union, Social Influence, Strategic Communication, Climate Crisis.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

No	ΤΙΤΛΟΣ	ΣΕΛΙΔΑ
1.1	Στρατηγική επίτευξης της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης.....	6
2.1	Ανάλυση αξιακού χάρτη μεταξύ 6 εθνών παγκοσμίως.....	9
2.2	Διεργασία σχεδιασμού Στρατηγικής Επικοινωνίας.....	14
2.3	Κατηγοριοποίηση και Τυπολογία Στρατηγικής Επικοινωνίας.	15
3.1	Μεταβολή διάθεσης πολιτών έναντι της ΕΕ (%).....	20
3.2	Η εναλλαγή των θεωρητικών μοντέλων της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης.....	23
3.3	Στρατηγική διαμόρφωση θεωρίας του «Νέο-Λειτουργισμού».	24
3.4	Τάση % των εθνών υπέρ «Πράσινης Πολιτικής» και «Μείωσης Ενεργειακού Αποτυπώματος» (περίοδος 1990 -2018)...	25
3.5	Δομή προσέγγισης «Περιβαλλοντικής Πολιτικής».....	27
4.1	Μεταβολή δεικτών εκπομπής ρύπων ανά τομέα (περίοδος 1990-2012).....	34
4.2	Ποσοστό % ευρωπαίων πολιτών που αντιλαμβάνονται την σοβαρότητα του ζητήματος.....	35
4.3	Ποσοστό % επιτυχίας Ενεργειακής Μετάβασης.....	36
4.4	Δείκτες εκπομπής ρύπων, ενεργειακής κατανάλωσης, πληθυσμού και ΑΕΠ στην ΕΕ (περίοδος 1990-2012).....	39
4.5	Εκτιμώμενη μείωση δεικτών κατανάλωσης οικονομικών πόρων της ΕΕ, έως το 2050.....	41
5.1	Μοντέλο Επηρεασμού Επιπέδου Ελέγχου (Άμεσο-Έμμεσο).	43
5.2	Καταλογισμός Ευθύνης Αντιμετώπισης Κλιματικής Απειλής.	44
5.3	Στάση Ευρωπαίων Πολιτών έναντι της ΕΕ(%).....	46
5.4	Ποσοστό Αποδοχής Μεταρρυθμιστικών Μέτρων(%).....	47
5.5	Ευρωπαϊκή συμμετοχή στο κίνημα «Youth Strike for Climate».....	51

Σελίδα σκοπίμως κενή.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΩΝ

No	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΣΕΛΙΔΑ
A	Δομή Τμήματος Στρατηγικής Επικοινωνίας ΕΕ.....	59
B	Κύριες Μεταρρυθμίσεις «Συμφωνίας Παρισίου» με έμφαση στις υποχρεώσεις εθνικού χαρακτήρα.....	60
Γ	Κύκλος Διεργασίας «Νέο-Λειτουργισμού».....	62
Δ	Κύριοι Τομείς Εφαρμογής Περιβαλλοντικής Πολιτικής ΕΕ.....	63

Σελίδα σκοπίμως κενή.

Κεφάλαιο 1^ο.

1.1 Εισαγωγικές Πληροφορίες Διατριβής.

Αποτελεί γεγονός, ότι η πραγμάτωση του οράματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με την έχουσα διαμόρφωση έως και σήμερα, βασισμένο στις ληφθείσες αποφάσεις τεχνοκρατών υπό τη σκέπη οικονομικών μεταβλητών, αντιμετωπίζει δυσλειτουργίες που αποκαλύφθηκαν κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης. Επιπρόσθετα, η λαϊκή βούληση και ο ρόλος των εθνών, ως αυτόβουλες μονάδες άσκησης εξουσίας, στο τομέα που τους αναλογεί, παρουσιάζεται υποβαθμισμένος. Κύρια απόρροια των ληφθέντων αποφάσεων και εφαρμογής στρατηγικής, που δεν συνάδει με το ευρωπαϊκό ιδεώδες όπως καθιερώθηκε με το πέρασμα των ετών σε συνδυασμό με την εμφάνιση μικροπολιτικών συμφερόντων, οδηγεί συστηματικά στην απομάκρυνση των πολιτών από το ευρωπαϊκό οικοδόμημα και τις αξίες που προσβέβει. Από διαφορετική οπτική γωνία, οι πολίτες συνειδητά αντιστέκονται σε πολιτικές και μέτρα που επιβάλλονται ή γίνονται αποδεκτά από τις εθνικές κυβερνήσεις αμαχητί ακόμη και αν δεν συνηγορούν με αυτά.

Ως διαφαίνεται, οι αρχιτέκτονες του ευρωπαϊκού οράματος δεν εκτίμησαν ορθά την κοινή γνώμη των ευρωπαϊών πολιτών. Δια αυτού, η αρχική υπέρμετρη αισιοδοξία έχει αντικατασταθεί από αναταραχές και ρίξεις που πηγάζουν από τη λαϊκή αντίδραση. Το φαινόμενο αυτό, του οποίου η ραγδαία εξάπλωση συχνά παρομοιάζεται με το «Φαινόμενο της Πεταλούδας¹» αποτελεί ξεκάθαρο σκεπτικισμό έναντι του μοντέλου διακυβέρνησης της ευρωπαϊκής ηγεσίας, γνωστό ευρύτερα ως «Ευρωσκεπτικισμός²». Σύμφωνα με τον Verney S., ο Ευρωσκεπτικισμός έκανε την παρουσία του αισθητή τη δεκαετία του 90' όταν η συμφωνία «Maastricht³» έθεσε προς συζήτηση, για πρώτη φορά, την ιδιαίτερα σημαντική έννοια της εθνικής ταυτότητας και ανεξαρτησίας στη λήψη αποφάσεων, ως πυλώνες ισορροπίας των κοινωνιών (Verney, 2011). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η χώρα της Δανίας, όπου ξεκάθαρα επιβεβαιώνεται ο ισχυρισμός του Verney S. Μετά την διαμόρφωση των αποτελεσμάτων δημοψηφίσματος που χαρακτηρίστηκε από σοβαρές κοινωνικές αναταραχές, οι Δανοί πολίτες έθεσαν την κυβέρνηση προ των ευθυνών της και καταψήφισαν το σύμφωνο «Maastricht». Τότε, ο πρώην ευρωπαίος επίτροπος για την πραγμάτωση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, Günter Verheugen, εξέφρασε την άποψη ότι ο σκεπτικισμός χρησιμοποιεί ως αποδιοπομπαίο τράγο τυχόν κωλυσιεργίες και διαφαινόμενα εμπόδια προκειμένου να εκφράσουν δυσάρεσκα και αρνητισμό (Verheugen, 2003).

Η οικονομική κρίση εισήλθε δυναμικά στο προσκήνιο της Ευρωπαϊκής πολιτικής σκηνής ήδη από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα ενώ ο αντίκτυπος ήταν διαφορετικός ανά έθνος. Πλέον, στην Ευρωπαϊκή Ένωση επικρατούσε ατμόσφαιρα

¹ Butterfly Effect: Όρος που εντάσσεται στη θεωρία του χάους και εκφράζει την εξάρτηση ενός συστήματος από τις αρχικές συνθήκες.

² Ευρωσκεπτικισμός: Νεολογισμός που εκφράζει αμφισβήτηση επί των χειρισμών θεμάτων από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης.

³ Συνθήκη του Μάαστριχτ(1993), γνωστή ως Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Θεωρείται η σημαντικότερη συνθήκη της Ευρωπαϊκής ηπείρου.

ισχυροποίησης του σκεπτικισμού. Ακόμη, πληθώρα στατιστικών μετρήσεων υπέδειξαν ότι πολλά έθνη εντός της Ευρωζώνης (κυρίως κεντρικά και νοτιοανατολικά κράτη) εκτιμούν ότι τα αυστηρά δημοσιονομικά μέτρα αποτελούν συνέπεια κακής διαχείρισης του ζητήματος από την ηγεσία του Οργανισμού (Eurobarometer, 2013). Επιπρόσθετα, η εστίαση στην βιωσιμότητα των κεφαλαιακών αποθεμάτων των τραπεζών, μεταφέροντας το βάρος στη μεσαία και κατώτερη οικονομική τάξη, οδήγησε στην εμφάνιση κρουσμάτων κοινωνικής παθογένειας όπως ανεργία, μεταναστευτικό κύμα κτλ. Οι επιλεχθείσες μέθοδοι, προκάλεσαν διάβρωση στους στενούς δεσμούς των εθνών και ισχυροποίησαν το αίσθημα της απέχθειας απέναντι στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Κατά συνέπεια, οι πολίτες, με έμφαση στα έθνη του νότου, κατηγορήσαν ευθέως την ευρωπαϊκή ελίτ για την οικτρή κατάσταση στην οποία περιήλθαν, ενώ για πρώτη φορά τέθηκε το ζήτημα καταδυνάστευσης του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης. Σύμφωνα με τους Gabriel Almond και Sidney Verba, στην έρευνά τους περί πολιτικών επιστημών, το επίπεδο εμπιστοσύνης των πολιτών είναι ζωτικής σημασίας για την αποδοτική εφαρμογή δημοκρατικών διαδικασιών (Almond & Verba, 1963). Στο ίδιο μήκος κύματος, ο Martin Schulz, πρώην πρόεδρος της ΕΕ, ορίζει ως τη μεγαλύτερη απειλή της Ένωσης, την απώλεια εμπιστοσύνης των πολιτών στην ικανότητα της Ευρωπαϊκής Ηγεσίας να ανταπεξέλθει στις εκάστοτε απειλές (Schulz, 2013).

Η σημερινή πραγματικότητα επιβεβαιώνει ότι η Ευρώπη εξακολουθεί να αποτελείται από αυτόνομες μονάδες, εθνικά κυρίαρχες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θέτοντας ως αρχικό επιχείρημα ενσωμάτωσης των εθνών την οικονομική πολιτική και την δημιουργία κοινού οικονομικού συστήματος, αντιλήφθηκε ότι η πορεία των κρατών μελών δε θα μπορούσε να χαλιναγωγηθεί ή κατευθυνθεί εύκολως, διότι μεγάλος αριθμός μελών εφάρμοσαν την νομισματική πολιτική αλλά πλήθος άλλων αποστασιοποιήθηκαν έως και σήμερα. Παρόλο που η εμφάνιση φαινομένων σκεπτικισμού δημιούργησαν εχθρικό κλίμα απέναντι στα ευρωπαϊκά ιδεώδη, η M. Lauren υποστηρίζει ότι η τάση των εθνών να αντιδρούν σε κάθε περίπτωση που αισθάνονται απειλή της «εθνικής ταυτότητας» τους, προϋπήρχε και πηγάζει από την εκάστοτε πολιτιστική κληρονομιά (Lauren, 2006). Σε παράλληλη λογική, ο Timm Beichelt αναφέρει ότι πολιτικοί ηγέτες, όπως η Margaret H. Thatcher, αισθάνθηκαν την ευαισθησία του κοινωνικού συνόλου και υποστήριξαν σθεναρά τα ριζικά μέτρα για την αντιμετώπιση ζητημάτων που έπλητταν την έννοια της «εθνικής ταυτότητας» (Beichelt, 2004). Ακόμη, ο Antony D Smith αναγνώρισε την θρησκεία και ταυτότητα ως τους βασικούς πυλώνες του οικοδομήματος του δυτικού πολιτισμού (Smith, 2008).

Η κοινωνιολογία ως επιστήμη, προσδίδει πλέον στην ύπαρξη του σκεπτικισμού και εντός πλαισίου της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, το χαρακτηριστικό της έντασης με την οποία εκφράζεται από το εκάστοτε κοινωνικό σύνολο. Συνεπώς, ο σκεπτικισμός ποικίλει εμφανιζόμενος με εύρος έντασης, από «Σκληρό έως ήπιο» (Boros & Vasali, 2013). Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Christophe Knill (Ladi, 2005), τρεις είναι οι κύριοι μηχανισμοί στους οποίους εστιάζει η διεργασία της ολοκλήρωσης:

- Συμμόρφωση προς το Διεθνές Δίκαιο,

- Διαμόρφωση Εσωτερικής Διακυβέρνησης και
- Πλαισίωση Κοινωνικών Αντιλήψεων.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, η «Κλιματική Κρίση» ως ένα ζήτημα μείζονος σημασίας, δύναται να προσδώσει συλλογικό χαρακτήρα επί της αντιμετώπισής της, καθώς αφορά και επηρεάζει τα κράτη μέλη μηδενός εξαιρουμένου. Ειδικότερα, η λήψη αποφάσεων και κατάλληλων μέτρων περιβαλλοντικής πολιτικής συνιστά την ενεργοποίηση των μηχανισμών που προαναφέρθηκαν ενώ επιπλέον συνεισφέρουν στην επίτευξη της ολοκλήρωσης.

Έχοντας αναγνωρίσει την διαφορετική αντίληψη καίριων ζητημάτων από τους ευρωπαίους πολίτες, αναλόγως της πολιτιστικής κληρονομιάς, η ΕΕ συστηματικά εισαγάγει πολιτικές αντιμετώπισης της «Κλιματικής Κρίσης» σε διεθνές επίπεδο (Kyoto Protocol⁴), αλλά και στο πυρήνα των εθνικών κυβερνήσεων. Παράλληλα με τις διεθνείς συμφωνίες που επιβάλλουν τροποποιήσεις πρακτικών και συμμόρφωση με νέους κανονισμούς ασφαλείας, μεταρρυθμίσεις πραγματοποιούνται και στην εσωτερική λειτουργία των εθνών. Ειδικότερα, θέματα που αφορούν νέες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και προώθηση νέων «eco-friendly» τεχνολογιών, κυριαρχούν στις επίκαιρες νομοθετήσεις ικανοποιώντας τις απαιτήσεις της ΕΕ. Σε αυτό το περιβάλλον, η ΕΕ έχει προχωρήσει σε δράσεις συλλογικής ευθύνης στις οποίες οι εμπλεκόμενοι οφείλουν να συμμορφωθούν, εντασσόμενοι σε κοινό πλαίσιο ενεργειών.

Κυρίαρχη πολιτική δράση αποτελεί το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Μείωσης Ρύπων (Emissions Trading System-ETS), που τέθηκε σε λειτουργία με έτος ενάρξεως το 2005. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα αποτέλεσε ένα χρήσιμο εργαλείο για την μείωση των ρυπογόνων ουσιών που επιβαρύνουν την ατμόσφαιρα και το περιβάλλον γενικότερα. Επιπρόσθετα, δημιούργησε την αισιοδοξία ότι θα μετρίαζε και πιθανώς ισορροπούσε την παραγόμενη ποσότητα ρύπων ανά έθνος. Οι αρχικές αντιξοότητες θεωρήθηκαν προσπελάσιμες με την αναδιαμόρφωση του πλάνου ενεργειών περί ETS, το έτος 2013 και αναζωπυρώθηκε η ελπίδα ότι το παρόν θα κάλυπτε τα κενά απουσίας διεθνών συμφωνιών, σχετικά με περιβαλλοντικές νομοθετήσεις. Ωστόσο, το μέλλον διέφερε από το αναμενόμενο. Η αμέλεια των ιθυνόντων να συμπεριλάβουν τις εκάστοτε ανάγκες κάθε έθνους που καθορίζουν το χαρακτήρα και τη στρατηγική διακυβέρνησης, οδήγησε στην αποπομπή του σχεδίου από πλήθος εθνών, που πλέον αντιμετώπιζαν σοβαρά οικονομικά προβλήματα εθνικής επιβίωσης. Το γεγονός αυτό, εντάθηκε σε συνδυασμό με την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης, και επηρέασε τη φύση του σχεδιασμού και επεξεργασίας των παραγόμενων επηρεασμού. Κατά συνέπεια, παρατηρήθηκε η απομόνωση των φιλόδοξων σχεδίων για την προστασία του περιβάλλοντος και ανακοπής της «Κλιματικής Κρίσης».

⁴ Κατά τη 3^η Σύνοδο των Συμβαλλομένων Μερών (Κιότο, Δεκέμβριος 1997), υιοθετήθηκε Πρωτόκολλο στη Σύμβαση, γνωστό ως «Πρωτόκολλο του Κιότο». Το Πρωτόκολλο στόχευε σε συνολική μείωση των εκπομπών τουλάχιστον κατά 5% την πενταετία 2008-2012 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990.

Αντιλαμβανόμενη η ΕΕ την αδυναμία των εθνών να αφοσιωθούν στην τήρηση των μέτρων περιβαλλοντικής πολιτικής, δημιούργησε την Επιτροπή «Κλιματικής Αλλαγής» (EU Climate Change Committee⁵), συγκροτούμενη από καταξιωμένους επιστημονικούς συνεργάτες και επικοινωνιακούς συμβούλους. Κύρια προσπάθεια της Επιτροπής αποτέλεσε η γνωστοποίηση του ζητήματος της «Κλιματικής Κρίσης» και η σύνδεση με ανθρωπογενείς δραστηριότητες, ενώ διεμήνυσε το βαθμό επείγοντος της επικρατούσας κατάστασης. Εν μέσω αυτής της προσπάθειας, η ανάγκη επιτυχούς επικοινωνιακής πολιτικής, που θα επέφερε στρατηγικό αποτέλεσμα για την ενεργοποίηση της ατομικής συνεισφοράς των ευρωπαϊκών πολιτών, έγινε επιτακτική. Ειδικότερα, η χρήση επικοινωνιακών μέσων και ο τρόπος μετάδοσης αποτέλεσαν κύριους παράγοντες επηρεασμού, διαμορφώνοντας κατάλληλα τις εκπεμπόμενες πληροφορίες σε ένα έντονα πολιτικοποιημένο περιβάλλον. Η κάλυψη της «Κλιματικής Κρίσης» από τα μέσα δεν μπορεί να είναι μία απλή καταγραφή γεγονότων, αλλά επικοινωνία της διάδρασης των απόψεων και επιστημονικών ενεργειών, συστήματος διακυβέρνησης και εν τέλει του αποδέκτη-κοινού. Η ανάλυση, των τακτικών που χρησιμοποιήθηκαν, υποδεικνύει την μεθοδευμένη προσπάθεια της ΕΕ να εμφυσήσει στους πολίτες την έννοια του κοινού στόχου-κινδύνου της «Κλιματικής Κρίσης» και να καθορίσει αλληλουχία ενεργειών επιστήμης, στρατηγικής ενσωμάτωσης και πολιτών.

1.2 Διευκρινήσεις Μεθοδολογίας.

Το παρών πόνημα αποσκοπεί στην αναγνώριση και εις βάθος ανάλυση των στρατηγικών επικοινωνίας που εφαρμόζονται από την ηγεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η δομή της παρούσας, βασίζεται σε σύγκριση του υφιστάμενου πολιτικού περιβάλλοντος αλλά και προγενέστερες ακαδημαϊκές μελέτες που σχετίζονται με την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, τον Ευρωσκεπτικισμό, τη Στρατηγική Επικοινωνία και τέλος το Μάρκετινγκ Πολιτικής Εκστρατείας. Επιπρόσθετα, πραγματοποιείται προσπάθεια να εκτιμηθούν οι παράγοντες που καθοδηγούν την επιλογή των επιμέρους μέσων επηρεασμού του κοινού, σύμφωνα πάντοτε με την πολιτική ατζέντα και τις συνεχείς προκλήσεις που επηρεάζουν τις κοινωνικό οικονομικές εξελίξεις, εντός της Ευρωζώνης. Επιπρόσθετα, ιδιαίτερη βαρύτητα δίδεται στην αξιοποίηση εξωτερικών παραγόντων ευαισθητοποίησης στο ευρύ κοινό, ως μέσο επηρεασμού της κοινής γνώμης και στάσης των ευρωπαϊκών πολιτών έναντι ζητημάτων που σχετίζονται με την υπόσταση του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Ειδικότερα, η αξιοποίηση της λεγόμενης «Κλιματικής Κρίσης», εξετάζεται μεμονωμένα, καθώς παρουσιάζει ειδικά χαρακτηριστικά στοιχεία που αξιοποιούνται κατά τη σύλληψη μοντέλου Στρατηγικής Επικοινωνίας της ΕΕ.

Αρχικά, εξετάζεται ο συσχετισμός και η αλληλεπίδραση της ατομικής συμπεριφοράς, στάσεων, αξιών, πεπιοθήσεων, αντιλήψεων, επικοινωνίας κτλ, του ατόμου και γενικά το συνειδησιακό υπόβαθρο των πολιτών, κατόπιν έκθεσής τους σε εξωτερικά ερεθίσματα. Με τον τρόπο αυτό, γίνεται κατανοητή η έννοια

⁵ Επιτροπή Κλιματικής Αλλαγής [Committee on Climate Change (CCC)], συγκροτήθηκε υπό το Πρακτικό Κλιματικής Αλλαγής, το έτος 2008, έχοντας συμβουλευτικό χαρακτήρα αλλά και προκειμένου να παρέχει επίβλεψη των ενεργειών ενάντια στη Κλιματική Αλλαγή, με έμφαση την εκπομπή ρυπογόνων ουσιών.

της «Κοινωνικής Συμπεριφοράς». Στη συνέχεια, αναλύεται διεξοδικά, ώστε να γίνει αντιληπτή, η διάδραση μεταξύ της διαδικασίας λήψης πολιτικών αποφάσεων και των αξιών που αντικατοπτρίζουν τις θεμελιώδεις αρχές των κοινωνικών δομών. Ο αξιακός χάρτης μίας κοινωνίας αποτελεί τη κινητήρια δύναμη σμίλευσης συνειδήσεων και χαρακτήρων. Κατ'επέκταση η οικολογική συνείδηση και δράση εμπίπτει στο φάσμα επηρεασμού των κοινωνικών αξιών. Τέλος αναλύεται η διεργασία αλλά και το μέγεθος του αποτυπώματος επεξεργασμένων πληροφοριών και γενικότερα της εφαρμογής Στρατηγικής Επικοινωνίας στο κοινωνικό σύνολο, υπό το πρίσμα της ΕΕ.

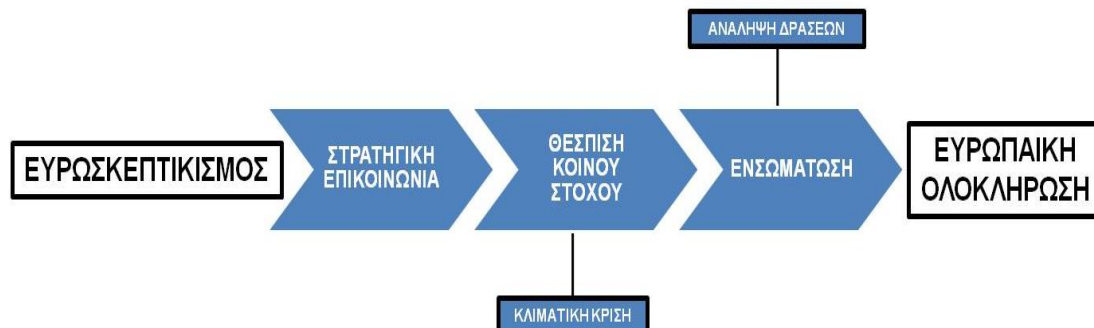
Ακολούθως, αναλύεται η σημαντικότητα της ενσωμάτωσης των ευρωπαϊκών εθνών, η πρόοδος της διαδικασίας έως σήμερα και η ισχύουσα κατάσταση. Ακολούθως, περιγράφονται οι θεωρίες πραγμάτωσης της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης και αναγνωρίζονται οι αιτίες που ώθησαν στη τροποποίηση του μοντέλου προσέγγισης της ενσωμάτωσης. Ιδιαίτερη μνεία πραγματοποιείται όσων αφορά την πολιτική αντιμετώπισης της «Κλιματικής Κρίσης» που προωθεί τη συλλογικότητα των ενεργειών και συνδράμει στη θέσπιση κοινής οικολογικής συνείδησης των ευρωπαίων πολιτών.

Έχοντας αναδείξει τις αιτίες αλλαγής πλεύσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναφορικά με την επικοινωνιακή στρατηγική, στο επόμενο κεφάλαιο πραγματοποιείται καταγραφή των κύριων νομοθετικών μέτρων, δράσεων και μηχανισμών που θέσπισε τη Ευρωπαϊκή Επιτροπή προκειμένου να καταικήσει την «Κλιματική Κρίση». Αιτιολογείται η επιλογή συγκεκριμένων προσώπων και διαφημιστικών εκστρατειών αλλά και αναλύονται τα χαρακτηριστικά υιοθέτησης του «Κοινού Περιβαλλοντικού Στόχου», στο πλαίσιο της προσπάθειας περί Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης (Γράφημα: 1.1). Επιπρόσθετα εξετάζονται στατιστικές μετρήσεις Ευρωπαϊκών Ινστιτούτων, που παρουσιάζουν το συσχετισμό κοινωνικό-οικονομικών διαμορφώσεων με τα αντίστοιχα ληφθέντα μέτρα ή δράσεις.

Εν συνεχεία, το τελευταίο σκέλος της διατριβής εστιάζει στην αλληλεπίδραση της προσπάθειας περί Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης και της αντιμετώπισης της «Κλιματικής Κρίσης», εντός αυστηρών πλαισίων Στρατηγικής Επικοινωνίας. Ειδικότερα, παρουσιάζεται η στάση της Ευρωπαϊκής ηγεσίας, η οποία αισθανόμενη την συνεχώς αυξανόμενη τάση προς ρήξη των ισχυρών δεσμών των εθνών μελών, επικαλείται την υφιστάμενη απειλή της «Κλιματικής Κρίσης» προκειμένου να διαμορφώσει το κατάλληλο περιβάλλον για το κοινό αίσθημα περί προστασίας του περιβάλλοντος. Τελική επιδίωξη, αποτελεί η επίτευξη συντονισμού προσπαθειών και συνοχή μεταξύ των μελών. Επιπρόσθετα, ιδιαίτερη μνεία πραγματοποιείται στις στρατηγικές, μέσα και μεθόδους του πολιτικού γίνεσθαι προκειμένου οι ευρωπαίοι πολίτες, στο σύνολό τους, να ενστερνιστούν την ανάγκη για κοινή προσπάθεια και συνεργασία. Έτσι, γίνεται κατανοητή η προσπάθεια της ΕΕ να ξεριζώσει ιδεολογίες και φοβίες του παρελθόντος, ερχόμενη ωστόσο αντιμέτωπη με την εθνική ταυτότητα των εθνών και τα εκάστοτε μικροπολιτικά συμφέροντα που ταλανίζουν την διεθνή πολιτική σκηνή. Ακόμη, παρατίθενται γεγονότα και δράσεις υπό την καθοδήγηση ή υποστήριξη της ΕΕ και υπό το μανδύα της περιβαλλοντικής ανησυχίας, που όμως επηρεάζουν εμμέσως τα πολιτικά δρώμενα. Τέλος, εν μέσω των προα-

να φερθέντων στοιχείων, επιχειρείται η δικαιολόγηση γραφημάτων συμπεριφορικής ανάλυσης που υποδεικνύουν την χειραγωγούμενη τάση αποδοχής «πράσινων μέτρων» τις τελευταίες δεκαετίες σε αντίθεση με παλαιότερα έτη.

Γράφημα 1.1: Στρατηγική επίτευξης της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης.

Κεφάλαιο 2^ο.

2.1 Θεμελιώδεις έννοιες «Κοινωνικού Επηρεασμού».

Η «Επιστήμη της Κοινωνικής Συμπεριφοράς» (Κοινωνική Ψυχολογία) αποτελεί πεδίο εκτεταμένης επιστημονικής μελέτης και ανάλυσης και συνιστά προϊόν κυρίως βιομηχανικά ανεπτυγμένων χωρών (Jahoda, 1979). Εξετάζει το συσχετισμό και την αλληλεπίδραση της ατομικής συμπεριφοράς, στάσεων, αξιών, πεποιθήσεων, συγκρούσεων, αντιλήψεων, συναισθημάτων, γλώσσας, επικοινωνίας κτλ του ατόμου και γενικά το συνειδησιακό υπόβαθρο των ανθρώπων κατόπιν έκθεσής τους σε εξωτερικά ερεθίσματα. Ο συγκεκριμένος τομέας συμπεριλαμβάνει σκέψεις και συναισθήματα που ανάγονται στις μεταβλητές της ψυχολογίας που συναντώνται στους ανθρώπους Αυτό σημαίνει ότι κάθε μεμονωμένη ανθρώπινη οντότητα, ενταγμένη σε κοινωνική δομή, αποτελεί αντικείμενο έκθεσης σε ερεθίσματα κοινωνικής επιρροής. Σε αυτές τις περιπτώσεις, είναι ευκόλως κατανοητό ότι η επιρροή δύναται να μεταβληθεί σε ένα εργαλείο διαμόρφωσης ανθρώπινης συμπεριφοράς, ως απόρροια της αλληλεπίδρασης της ψυχοσύνθεσης του ανθρώπου και των κοινωνικών περιστάσεων που βιώνει (Proshansky & Seidenberg, 1965).

Οι ψυχολόγοι κοινωνικής συμπεριφοράς εστιάζουν στη μελέτη παραγόντων που επηρεάζουν την διαμόρφωση συμπεριφορών. Για παράδειγμα, θέματα σχετικά με την κοινωνική αντίληψη, ο βαθμός ανάληψης υπευθυνότητας ή ανεύρεσης των αιτιών για συγκεκριμένα γεγονότα στον προσωπικό ή κοινωνικό τομέα, προϋποθέτει την έννοια της άσκησης ελέγχου από το άτομο. Αντιθέτως, αυτή η εκτίμηση δεν βρίσκει πρόσφορο έδαφος σε κοινωνίες όπου οι άνθρωποι πιστεύουν ότι εξωτερικοί και μη ελεγχόμενοι παράγοντες τύχης, μοίρας, θρησκείας κ.ά., καθορίζουν τη διαμόρφωση του περιβάλλοντος (Δικαίου, 1984). Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι η Κοινωνική Ψυχολογία εξετάζει το άτομο ενταγμένο στο κοινωνικό σύνολο αλλά και τους παράγοντες που διαμορφώνουν την ύπαρξη, τη λειτουργία και επιρροή ιδρυμάτων, οργανώσεων και ομάδων στο κοινωνικό σύνολο.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, γίνεται αντιληπτό ότι με την «επικοινωνία» ως μέσο αλληλεπίδρασης, *ο άνθρωπος, όντας ενεργητικός παράγοντας, έχει τη δυνατότητα όχι μόνο να δεχτεί επιρροές αλλά και να επιδράσει ο ίδιος στο περιβάλλον του αλλάζοντάς το και δημιουργώντας συγχρόνως τις προϋποθέσεις για την προσαρμογή του στις αλλαγές που έχει ο ίδιος επιφέρει* (Rommtevit, 1971). Συνεπώς η επικοινωνία αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα ζωτικής σημασίας για τη διαμόρφωση συνειδήσεων. Ωστόσο, στην περίπτωση που εστιάζει το παρόν πόνημα, η «Στρατηγική Επικοινωνία» αποτελεί σημείο βαρύτητας.

2.2 Θέσπιση Κοινού Στόχου (Common Cause).

Τα τελευταία έτη, ο πλανήτης έχει έλθει αντιμέτωπος με μεγάλων διαστάσεων κρίσεις. Παγκοσμίως, οι ρυθμοί ανάπτυξης υποδεικνύουν ότι οι διαταραχές στο οικονομικό γίνεσθαι έχουν ανατρέψει τις ισορροπίες με αποτέλεσμα τα οικονομικά μεγέθη να έχουν κυρίαρχο στην λήψη των πολιτικών αποφάσεων.

Ειδικότερα η ανισότητα στη κατανομή του πλούτου έχει προκαλέσει την αύξηση των δεικτών φτώχειας στον ανεπτυγμένο κόσμο, ενώ ζητήματα κοινωνικής δικαιοσύνης που επισύρουν ανθρωπιστικές κρίσεις, έχουν εξαπλωθεί και πλήττουν τις κοινωνικές δομές. Παράλληλα με την οικονομική ύφεση, εξακολουθεί να υφίσταται το ζήτημα της «Κλιματικής Κρίσης» όπου το μέλλον διαφαίνεται, επίσης, δυσοίωνο. Μέχρι πρότινος η κατακραυγή κατά των ηγετών ήταν αισθητή ωστόσο η ανάληψη αποφασιστικών δράσεων ήταν απύσχα. Η καταστροφή και η υποβάθμιση των οικοσυστημάτων ανά τον πλανήτη είναι συνεχής και εξακολουθεί να επηρεάζει τη καθημερινότητα των πολιτών άμεσα ή έμμεσα.

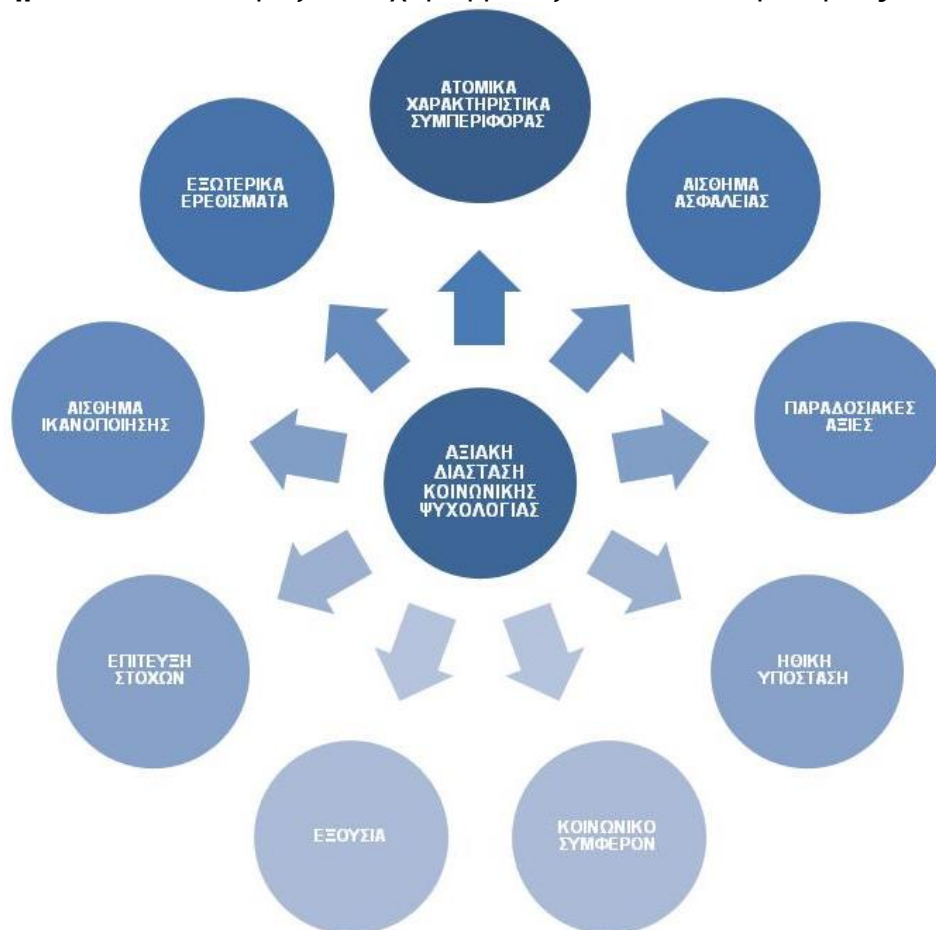
Παρά τις ενέργειες που πραγματοποιούνται σποραδικά από ορισμένα κράτη οι συνέπειες του μένους της φύσης γίνονται ήδη αισθητές. Ωστόσο οι προκλήσεις που παρουσιάζονται στο κατώφλι της εξέλιξης των κοινωνιών του ανθρώπου, αντικατοπτρίζουν συστημικές ατέλειες και διοικητικές δυσχέρειες-αδυναμίες που οι εκάστοτε συγκυρίες διατηρούν, παρά τις απέλπιδες προσπάθειες μεμονωμένων ευαισθητοποιημένων φορέων. Η ισχύς του συμφέροντος έναντι του κοινού δίκαιου αλλά και της αδράνειας των πολιτικών διαδικασιών ανέκαθεν αποτελούσαν τροχοπέδη στην τάση προς εξυγίανση. Ωστόσο, οι προσπάθειες προς αντιμετώπιση των ζητημάτων πάντοτε αγνοούσαν ένα ιδιαίτερα σημαντικό παράγοντα που δύναται να λειτουργήσει καταλυτικά. Αυτός δεν είναι άλλος από την χειραγώγηση των αξιών που διέπουν τις εκάστοτε κοινωνικές δομές και τους ανθρώπους ως μονάδες. Οι αξίες κινητοποιούν την κοινή βούληση και δίδουν κίνητρο με αποτέλεσμα τη μεταβολή στάσης και συμπεριφοράς. Εξετάζοντας αυτές τις παραμέτρους διεξοδικά γίνεται αντιληπτή η διάδραση μεταξύ της βάσης του προβλήματος λήψης πολιτικών αποφάσεων και της δυνατότητας να επέλθει ολική αλλαγή.

Οι αξίες αντικατοπτρίζουν τις θεμελιώδεις αρχές της κοινωνίας που εμβιούμε: τα κίνητρα, τις επιρροές και τους τρόπους αντίδρασης. Κατά τα στάδια της αντίληψης, της επιρροής αλλά και της δράσης ο άνθρωπος αναγνωρίζεται ως αποδέκτης φάσματος ερεθισμάτων. Παλαιότερες εμπειρίες, κοινωνικός χαρακτήρας, πολιτιστική κληρονομιά αλλά και διαθεσιμότητα υλικών αγαθών αποτελούν μερικούς από τους πιο χαρακτηριστικούς παράγοντες επιρροής. Η μελέτη του συνόλου και της αλληλεπίδρασης των άνωθεν, υποδεικνύουν τις βάσεις διαμόρφωσης των αξιών που αποτελούν τη κινητήρια δύναμη σμίλευσης συνειδήσεων και χαρακτήρων. Κατ'επέκταση, οι αξίες καθορίζουν την τάση πολιτικών πεποιθήσεων όπως επίσης και την επιθυμία συμμετοχής στα κοινά κλπ. Ως εκ τούτου, η οικολογική συνείδηση και δράση εμπίπτει στο φάσμα επηρεασμού των κοινωνικών αξιών.

Κατά τις πρώτες προσπάθειες ανάλυσης των ανθρώπινων κοινωνικών αξιών, διαπιστώθηκε η ύπαρξη συγκεκριμένων αξιών που ήταν θεμελιώδεις και συναντώνται σε πλείστες τις κοινωνικές δομές ανά τον πλανήτη. Ο αξιακός παγκόσμιος χάρτης παρουσιάζει σταθερές που διαφέρουν στην ιεράρχηση προτεραιοτήτων αλλά πάντοτε αλληλεπιδρούν (Holmes, Blackmore, Hawkins, & Dr Wakeford, 2012). Οι σταθερές αξίες δύναται ακολουθώντας να διαχωριστούν σε κατηγορίες αναλόγως την φύση επηρεασμού και την τάση αποδοχής επελ-

θούσης αλλαγής (συντηρητισμός, ατομική ικανοποίηση, κοινωνικό συμφέρον κτλ) (Γράφημα: 2.1).

Γράφημα 2.1: Ανάλυση αξιακού χάρτη μεταξύ 6 εθνών παγκοσμίως.

Πηγή: (Holmes, Blackmore, Hawkins, & Dr Wakeford, 2012).

Η διαφοροποίηση και το πλήθος των αξιών αλλά και η αλληλεπίδραση αυτών στο ψυχολογικό τομέα επιφέρουν σημαντικές συνέπειες στη συνειδησιακή μας υπόσταση. Μάλιστα, μερικές από αυτές αποκαλύπτουν μία βαθύτερη σύνδεση με τρέχοντα ζητήματα που αφορούν την καθημερινότητα πλείστων των ανθρώπων. Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι αξίες de facto επηρεάζουν την συμπεριφορά, άνθρωποι με ισχυρά χαρακτηριστικά παραδοσιακών αξιών που διατηρούν την πολιτιστική κληρονομιά τείνουν να είναι σκεπτικοί σε οποιαδήποτε αλλαγή αλλά και αντίστοιχα άνθρωποι με ισχυρή θέληση και υψηλούς στόχους τείνουν να συνδέονται με συμπεριφορές υψηλού στρες και έντασης. Επιπρόσθετα, λοιποί παράγοντες που ποικίλουν αναλόγως το περιβάλλον και τις εμπειρίες που βιώνει ο καθένας, συμβάλλουν στην διαμόρφωση της εικόνας του συνόλου των αξιών και της προτεραιότητας αυτών. Γεγονός αποτελεί, ότι κυρίαρχες αξίες που συνδέονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα (ελευθερία, ισότητα, ισονομία, αυτοεκτίμηση κτλ) και πιθανώς η οικολογική συνείδηση έχουν ισχυρό αντίκτυπο στην κοινωνική αντίληψη και δράση ενός ατόμου. Ακόμη, χαρακτηριστική είναι η διασύνδεση των κυρίαρχων αξιών με το πολιτικό γίνεσθαι, την ανάγκη για κοινωνική δικαιοσύνη, την οικολογία και την μείωση των προκαταλήψεων εν γένει (Duriez, 2011).

Βέβαια, παρά το γεγονός ότι οι αξίες έχουν κυρίαρχο ρόλο στη συμπεριφορά, δεν αποτελούν αποκλειστικό ερέθισμα. Συνεπώς, οι δράσεις πολλές φορές διαφοροποιούνται ή αντίκεινται στις προσταγές των αξιών. Για παράδειγμα η αποτυχία ανθρώπων να συνδράμουν στην αποφυγή καταστάσεων εκτάκτου ανάγκης (καταστάσεις βίας, κλοπές κλπ). Ομοίως, παρά την οικολογική συνείδηση της συντριπτικής πλειοψηφίας των πολιτών, οι δράσεις υπέρ περιβάλλοντος είναι περιορισμένες ενώ συχνά δεν ενεργούν με γνώμονα τη προστασία του περιβάλλοντος. Στην περίπτωση αυτή υπεισέρχεται ο παράγοντας ατομικής ικανοποίησης που συχνά αντιτίθεται στο κοινωνικό συμφέρον.

Είναι, λοιπόν, κατανοητό ότι η χρήση των αξιών συνδράμει στη κρίση καταστάσεων και ακολούθως τη λήψη αποφάσεων. Το τελικό αποτέλεσμα αποτελεί προϊόν της αλληλεπίδρασης αυτών των αξιών αλλά και των κοινωνικών εξωτερικών ερεθισμάτων στα οποία άθελα του υποβάλλεται ο αποδέκτης (πολιτική προτίμηση, προεκλογικές καμπάνιες κτλ). Ο συσχετισμός μεταξύ αυτών των παραγόντων είναι εμφανής ενώ η ένταση μεταξύ συγκρουόμενων αξιών και ερεθισμάτων επιφέρει νοητική σύγχυση και συναισθηματικό αβέβαιο. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι κυρίαρχες αξίες υπέρ του κοινωνικού συμφέροντος συγκρούονται με την ατομική ικανοποίηση και το αίσθημα της ασφάλειας (πχ τρομοκρατικές ενέργειες-ελευθερία μετακίνησης-μέτρα ασφάλειας). Παρόμοιες περιπτώσεις παρατηρούνται σε κοινωνικούς προβληματισμούς όπως η «Κλιματική Κρίση» όπου αντίκεινται δύο κατηγορίες αξιών διαμορφώνοντας δύο αντιπασσόμενες συμπεριφορές. Η ευρύτερη εικόνα μαρτυρά επίσης το συσχετισμό της ανταπόκρισης του κοινού-αποδέκτη στη ρητορική και τις κατευθυνόμενες πληροφορίες. Οι άνθρωποι παρουσιάζουν την τάση να αποδέχονται ευκολότερα αξίες και ερεθίσματα που συνάδουν με το οικείο περιβάλλον τους εν αντιθέσει με αυτά που δεν τους αφορούν άμεσα. Συνεπώς η προτεραιότητα των δράσεων διαμορφώνεται αναλόγως.

2.3 Η Διαμόρφωση του Αξιακού Συστήματος.

Κάθε πολίτης ως κοινωνικό ον, επηρεάζεται αισθητά από πλήθος αξιών που διέπουν το περιβάλλον του. Ωστόσο η ειδοποιός διαφορά μεταξύ των πολιτών έγκειται στο βαθμό που παράγοντες επηρεάζουν συνειδησιακά το χαρακτήρα του. Το γεγονός αυτό σχετίζεται άμεσα με τη διαμόρφωση του ατομικού αξιακού συστήματος. Οι εμπειρίες εντός της κοινωνίας που διαβιούμε ενισχύουν ή αντίστοιχα απορρίπτουν αξίες και αρχές. Κέντρα κοινωνικής Πρόνοιας, ναοί, βιβλιοθήκες κλπ συμβάλλουν στη διαμόρφωση που προαναφέρθηκε αναγνωρίζοντας «κοινά αποδεκτές» ενέργειες και στόχους. Με τον τρόπο αυτό καθορίζεται η θέση της κοινωνικής δικαιοσύνης, της ισότητας κλπ, στη κλίμακα προτεραιοτήτων. Κατ'αντιστοιχία, τυχόν εμπειρίες, γνώση και βιώματα καθορίζουν τη σχέση του ατόμου με τη φύση και τις ανάγκες της. Παράλληλα, η τάση του ατόμου να προβεί σε ενέργειες προστατευτικού χαρακτήρα πηγάζουν από βιώματα εργασιακού περιβάλλοντος ή εθνικής ασφάλειας.

Σύμφωνα με την επιστημονική κοινότητα, οργανισμοί και πολιτικές που εφαρμόζονται στα πλαίσια μίας κοινωνικής δομής, δύνανται να ενισχύσουν ή τροποποιήσουν αντιλήψεις περί του τι είναι επιθυμητό ή φυσικά αποδεκτό. Συνε-

πώς, οι επικοινωνιακές στρατηγικές εμφανίζονται ως δείκτης μεγάλης επίδρασης, στον αξιακό χαρακτήρα που επικρατεί, κατόπιν έκθεσης των πολιτών σε αυτές. Γενικότερα, μέθοδοι επικοινωνίας που ενσωματώνουν συγκεκριμένες αξίες και στόχους, τείνουν να ενισχύουν το επιθυμητό αποτέλεσμα, ενώ ταυτόχρονα αποτρέπουν οποιαδήποτε άλλη κατεύθυνση ενεργειών. Κατά συνέπεια, εφόσον καμία επικοινωνιακή πολιτική ή οργανισμός δεν είναι ανεξάρτητος αξιακού χαρακτήρισμού, είναι αναπόφευκτος ο συμπεριφορικός επηρεασμός του αποδέκτη.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα μεταβολής του αξιακού χάρτη κρατών-εθνών αποτελεί το κράτος της Τσεχικής Δημοκρατίας. Η Τσεχία, κατόπιν κατάρριψης του υπάρχοντος πολιτικού συστήματος διακυβέρνησης, απέπεμψε αξίες που συνδέονταν με το χαρακτήρα Κομμουνιστικού Καθεστώτος (ατομικισμός και αίσθημα επιβίωσης λόγω απώλειας αίσθησης κοινωνικής δικαιοσύνης). Ακολούθως, υιοθέτησε αξίες που ενίσχυαν τον οικουμενισμό και τη δημοκρατία. Τα αίτια της αλλαγής αποδίδονται σε τρεις παράγοντες:

- Άνοδος Μορφωτικού Επιπέδου.
- Εισαγωγή σύγχρονων τεχνολογικών επιτευγμάτων.
- Αλλαγή μοτίβου Πολιτικού Χάρτη.

2.4 Το Στρατηγικό Αποτύπωμα των επεξεργασμένων πληροφοριών στο κοινωνικό σύνολο.

Η πειθώ και η χειραγώγηση ενός κοινωνικού συνόλου πάντοτε αποτελούσε υψηλής προτεραιότητας ανάμεσα στους στόχους ανθρώπων που δραστηριοποιούνται στο πολιτικό βίο. Η δυνατότητα να διαμορφώνεται η τάση, η γνώμη και η συμπεριφορά των ανθρώπων αποτελεί παράγοντα κλειδί. Δια αυτό το λόγο η επιλογή του τρόπου μετάδοσης των μηνυμάτων έχει λάβει θέση ισχυρού εργαλείου, που οι εκάστοτε οργανισμοί ή μεμονωμένες προσωπικότητες χρησιμοποιούν προκειμένου να επιτύχουν το στόχο τους. Ειδικότερα, το τελευταίο αιώνα που τα άλματα τεχνολογικής εξέλιξης έχουν προσδώσει νέα τροπή στα μέσα επικοινωνίας και τις πρακτικές μετάδοσης, δημιουργήθηκε η εντύπωση ότι τα δημοκρατικά ιδεώδη και η πρόσβαση στην ελεύθερη διακινούμενη πληροφορία θα κυριαρχούσε (Steward, 2012).

Οι ειδικοί σε θέματα επικοινωνίας, αφού αναγνώρισαν το πόσο ευάλωτοι είναι οι πολίτες στην έκθεση διαδιδόμενων μηνυμάτων, έκαναν την εμφάνισή τους τα αρχικά συμπτώματα έλλειψης ακεραιότητας, αντικειμενικότητας και ανεξάρτητης διακίνησης πληροφοριών. Αυτή η επεξεργασμένη πλέον μορφή πληροφοριών και επικοινωνίας, επονομαζόμενη και ως «προπαγάνδα» αποτέλεσε δημοφιλή πρακτική για πολλά έτη, μέχρις ότου αναμείχθηκε στις πολιτικές καμπάνιες που εν τέλει επηρέασαν ολόκληρα έθνη και καθόρισαν αποτελέσματα. Σύμφωνα με τον Δρ. Robert Cialdini, οι άνθρωποι δεν έχουν την ικανότητα συνεχώς να προβαίνουν σε ανάλυση των πληροφοριών που λαμβάνουν. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να βασίζονται σε ήδη υπάρχοντα στερεότυπα,

συμβολισμούς και κανόνες του εθιμικού δικαίου που κυρίως εκφράζονται, μέσω των κυρίαρχων οργανισμών, ως πυλώνες «ορθότητας». (Cialdini, 1993).

Η ισχύουσα κατάσταση έδωσε την ευκαιρία στην πολιτική σκηνή να εφαρμόσει μεθόδους προπαγάνδας. Ως ένα εργαλείο που εφαρμόζει μονάχα λεκτικές πρακτικές δημιουργεί το κατάλληλο περιβάλλον ώστε οι υποκινητές να επιτύχουν τους εκάστοτε στόχους τους ή να υποστηρίξουν τις άνομες ενέργειές τους. Ειδικότερα στο χώρο της πολιτικής, η προσπάθεια να αναγνωρισθούν κυρίαρχα μοτίβα που επηρεάζουν το κοινωνικό σύνολο ώστε να αποδεχθεί ηπιότερα τις πληροφορίες και η αποδοτικότητα των μέσων διάδοσης ονομάζεται «Στρατηγική Ανάλυση Πλαισίου» (Strategic Frame Analysis) (FrameWorksInstitute, 2009). Η τοποθέτηση γεγονότων και πληροφοριών εντός κατάλληλου πλαισίου, προϋποθέτει τη γνώση πώς το κοινωνικό σύνολο ή οι κοινωνικές ομάδες επικοινωνούν μεταξύ τους, αντιδρούν και αντιλαμβάνονται την πραγματικότητα. Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι η επιστημονική κοινότητα δεν έχει καταλήξει στο βαθμό που το επίπεδο μόρφωσης ή εκπαίδευσης καθιστά τον αποδέκτη πιο ευάλωτο σε επεξεργασμένες πληροφορίες, η «Στρατηγική Πλαισίωση» (framing) έχει κυριαρχήσει ανάμεσα στις μεθόδους χειραγώγησης.

Από τη στιγμή που η πλαισίωση των πληροφοριών ως έννοια εισέβαλε στη διαδικασία της επικοινωνίας, η εφαρμογή στα πολιτικά δρώμενα ήταν αναπόφευκτη και η εξέλιξή της άμεση. Με πρόσχημα την αντικειμενικότητα και αξιοπιστία, που μεγάλοι οργανισμοί προβάλλουν, η επικοινωνιακή πολιτική εστίασε στην ικανοποίηση συγκεκριμένων συμφερόντων. Σύμφωνα με τον Jacques Ellul, in στο σύγγραμμά του «Propaganda: The Formation of Men's Attitudes», η κοινή γνώμη δύναται να χειραγωγηθεί μόνο μέσω των μέσων μαζικής επικοινωνίας (Ellul, 1973). Άρα λοιπόν, η χειραγώγηση των κοινωνικών συνόλων εδραιώθηκε επάνω σε συγκεκριμένες τακτικές που διαθέτουν την ικανότητα να μεταστρέφουν την κοινή γνώμη, να φιμώνουν απόψεις να αποστρέφουν τη προσοχή και να παραπλανούν.

Σήμερα, η διάδοση της πληροφορίας έχει να αντιμετωπίσει την πτώση του προστατευτικού ορίου της πραγματικότητας και των ψευδών μηνυμάτων (fake news). Ο Andrew Breitbart, ιδρυτής του δικτύου ενημέρωσης «Breitbart News Network» και ειδικός επί θεμάτων επικοινωνίας, τονίζει ότι είναι εφικτό να διαμορφωθεί η αντίληψη των ανθρώπων αναλόγως του ζητούμενου αποτελέσματος (Weigel, 2012). Ακόμη, σύμφωνα με τον Christian Grantham, ειδικού στρατηγικής πολιτικής προώθησης, τα σημαντικά γεγονότα συνήθως αποκρύπτονται εντελώς ή διαχέονται σε μικρά κομμάτια πληροφοριών, επεξεργασμένα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο υποκινητής να διοχετεύει το επιθυμητό μήνυμα σε μικρές δόσεις αλήθειας και να επιτυγχάνει την διαμόρφωση της κοινής γνώμης (Holiday, 2012).

Ένας ακόμη παράγοντας που συμβάλλει στη χειραγώγηση των μαζών, είναι η «ψυχοσύνθεση⁶» των ανθρώπων ως μονάδες. Όταν η επιστήμη της Ψυχολογίας συνδεθεί με την Επικοινωνιακή Πολιτική, προκύπτει η ανάλυση της ικανό-

⁶ Όρος που περιγράφει την ευρύτητα και πολυπλοκότητα του ανθρώπινου ψυχισμού. Τρόπος συνείδησης των γεγονότων.

τητας του αποδέκτη να επιλέξει τις κατάλληλες πληροφορίες και να προβεί σε διαχωρισμό. Ειδικότερα, αποδέχεται πληροφορίες που ενισχύουν το δίκαιο των πιστεύω του, ενώ αποκλείει αντίστοιχες που έρχονται σε αντιπαράθεση. Η εξέλιξη του φαινομένου αυτού, αποτελεί η «Επιλεκτική Έκθεση» (Selective Exposure ή αλλιώς Congeniality Bias) (Hart, Albarracin, Eagly, Brechange, Lindberg, & Merrill, 2009). Το φαινόμενο συναντάται σε πολλές περιπτώσεις, ειδικά σε κυβερνητικά επικοινωνιακά project όπου οι εκάστοτε ηγετικοί οργανισμοί επιχειρούν να τιθασεύσουν την κοινή γνώμη των πολιτών σχετικά με σπουδαία ζητήματα, όπως για παράδειγμα η «Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση». Ο Jean Piaget τονίζει ότι οι πολίτες τείνουν να αισθάνονται δυσφορία όταν η ιδιοσυγκρασία τους συγκρούεται με τα λαμβανόμενα μηνύματα. Για αυτό, οι φορείς προβαίνουν στην επιλεκτική έκθεση πληροφοριών κοινής αποδοχής προκειμένου να επιτύχουν τη «γνωστική ισορροπία» (Cognitive Equilibrium⁷), που περιγράφει την κατάσταση στην οποία ο ψυχισμός του αποδέκτη βρίσκεται σε συμφωνία με τα ερεθίσματα του περιβάλλοντος (Beauchamp, 2016).

2.5 Στρατηγική Επικοινωνία (Strategic Communication).

«Στρατηγική Επικοινωνία» ορίζεται ως η διαδικασία που στοχεύει στη κατανόηση των επιθυμητών πληροφοριών και την εξασφάλιση της συμμετοχής και στήριξής τους, μέσω επιχειρήσεων πληροφόρησης (information operations), δράσεων που σχετίζονται με τα δημόσια ζητήματα (public affairs) και τη δημόσια διπλωματία (public diplomacy) (Farwell, 2012). Με άλλα λόγια, αποτελεί τη διαμόρφωση τρόπου επικοινωνίας μίας ενέργειας, διαδικασίας ή διάδοσης πληροφοριών που ικανοποιεί ένα μακροπρόθεσμο πλάνο επίτευξης στρατηγικού στόχου ενός λ.χ. οργανισμού, ενώ παράλληλα επιτρέπει την αξιοποίηση διαφόρων μέσων ή μεθόδων επικοινωνίας συμπεριλαμβάνοντας διεθνή δίκτυα μετάδοσης πληροφοριών ή κατάλληλα project για το συντονισμό των ενεργειών και δραστηριοτήτων λοιπών ενεργών παραγόντων. Επιπλέον, δύναται να συνδέεται άμεσα με τη λειτουργικότητα του οργανισμού που διαχειρίζεται επικοινωνιακές μεθόδους. Έτσι γίνεται σαφές ότι η Στρατηγική Επικοινωνία αποτελεί ιδανικό εργαλείο επίτευξης πολιτικών σκοπιμοτήτων.

Ακόμη, η Στρατηγική Επικοινωνία αναφέρεται στη διαμόρφωση στρατηγικού πλάνου ολοκλήρωσης και εφαρμογής νομοθετημάτων, τη διαδικασία λήψεως αποφάσεων ή την αποτελεσματική αξιοποίηση πληροφοριών στα πλαίσια ενός ή πλήθους οργανισμών που αλληλεπιδρούν. Προκειμένου ένας φορέας να επιτύχει επικοινωνία στρατηγικής φύσεως θα πρέπει να είναι ικανός να δομήσει ένα επικοινωνιακό σχέδιο, να συντονίσει το σύνολο των επικοινωνιακών μέσων και λειτουργικών τμημάτων και τέλος να αξιοποιήσει κατάλληλα διάλους επικοινωνίας για την αποδοτικότερη διάδοση των πληροφοριών. Ειδικότερα, σύμφωνα με την θεωρία περί «Επικοινωνιακής Διαχείρισης Κρίσεων» που υποστηρίχθηκε από τον W. Timothy Coombs⁸, η κατηγοριοποίηση διαθέσιμων «Στρατηγικών Επικοινωνίας» διακρίνεται σε κύριες και δευτερεύουσες και αρθρώνεται όπως στο Γράφημα: 2.2.

⁷ Κατάσταση κατά την οποία υπάρχει μία ισορροπημένη, αρμονική σχέση ανάμεσα στις διεργασίες της σκέψης. Μας και στο περιβάλλον.

⁸ Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Texas A&M. Ειδικότητα στη «Διαχείριση Κρίσεων» και «Επικοινωνία της Διακινδύνευσης».

Γράφημα 2.2: Διεργασία σχεδιασμού Στρατηγικής Επικοινωνίας.

Πηγή: (CEELO, 2017).

Περί της εννοιολογικής διερεύνησης της Στρατηγικής Επικοινωνίας δεν μπορεί να παραλείπεται και η «διαχείριση» αυτής. Συνεπώς ως «Διαχείριση Στρατηγικής Επικοινωνίας» ορίζεται ο συστηματικός σχεδιασμός και υλοποίηση ροής πληροφοριών, μέσω διάδοσης και ανάπτυξη-διατήρηση εικόνας εξωτερικής με μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Περιλαμβάνει την μετάδοση επιλεγμένων πληροφοριών, κατάλληλα διαμορφωμένων, με το κατάλληλο μέσο διάδοσης αλλά και στο επιλεγμένο κοινό-αποδέκτη, σε προσδιορισμένο χρονικό σημείο, προκειμένου να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή επιρροή και μακροπρόθεσμο αποτύπωμα. Αποτελεί πολύπλοκη και ιδιαίτερη διαδικασία που απαιτεί τη ταυτόχρονη διαχείριση τριών κύριων παραγόντων: το διαδιδόμενο μήνυμα, τα μέσα διάδοσης και τον αποδέκτη (Coombs, 2015).

Μία εναλλακτική άποψη περί της «Στρατηγικής Επικοινωνίας» δίδεται από τον Steve Tatham⁹. Σύμφωνα με αυτή τη προσέγγιση ενώ είναι επιθυμητή η διαχείριση της Στρατηγικής Επικοινωνίας από διαφορετικούς φορείς ταυτόχρονα (κυβερνητικοί, στρατιωτικοί κλπ φορείς), αυτή θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι απλά ως μία διαδικασία που εξελίσσεται, αλλά ως μη μεταβλητός παράγοντας που οφείλει να εδραιωθεί κατά τις αρχικές φάσεις του σχεδιασμού (Tatham, 2008). Επιπρόσθετα, το αποτύπωμα των πληροφοριακών δεδομένων στον αποδέκτη, θα πρέπει να βρει τη θέση του στο επίκεντρο της λήψης αποφάσεων και όλες οι ενέργειες οφείλουν να εκτελούνται με αυτό ως κύριο γνώμονα. Κατά συνέπεια, ο S.Tatham, καταλήγει ότι η προαναφερθείσα διάρθρωση αποτελεί την «Στρατηγική της Επικοινωνίας» ενώ οι διαδικασίες επικοινωνίας καθαυτές αποτελούν τις «Επικοινωνιακές Στρατηγικές» και περιλαμβάνουν την ανάλυση γνωρισμάτων του κοινού, μετρήσεις αποδοτικότητας των μηνυμάτων, επιλογή κατάλληλων μέσων κτλ. (Γράφημα: 2.3). Μία ακόμη θεωρητική προσέγγιση συναντάται στην εισήγηση περί «Αρχών Στρατηγικής Επικοινωνίας», του Robert T. Hastings Jr., όπου περιγράφεται η «Στρατηγική

⁹ Διδάκτωρ και μέλος Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών ΗΠΑ. Ιδρυτής της «Influence Options Co».

Επικοινωνία» ως ο συγχρονισμός εικόνων, δράσεων και λέξεων προκειμένου να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα (Hastings, 2009).

Γράφημα 2.3: Κατηγοριοποίηση και Τυπολογία Στρατηγικής Επικοινωνίας.

Πηγή: (Μπαλωμένος, 2016).

Η επικοινωνία δύναται να θεωρηθεί στρατηγικής φύσεως, όταν είναι απόλυτα συνυφασμένη με το κυρίαρχο σκοπό του εκάστοτε ενεργούντα φορέα, το όραμα και τις αρχές που τον διέπουν. Επιπρόσθετα, να παρέχει δυνατότητα ισχυροποίησης της θέσης του φορέα στο ευρύτερο περιβάλλον δράσης και να συνδράμει στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι να γίνει κατανοητό πως η διαμορφούμενη στρατηγική οφείλει να είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την επιθυμητή προοπτική του φορέα, αποκλειστικά.

2.6 Δομή Στρατηγικής Επικοινωνίας Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στην λειτουργική δομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμπεριλαμβάνεται τμήμα διαχείρισης Στρατηγικών Επικοινωνιών (StratComms¹⁰) που αναλαμβάνει την διαχείριση σχετικών θεμάτων. Το συγκεκριμένο τμήμα εργασίας ηγείται της προσπάθειας για την ιδανική διαμόρφωση δημόσιας εικόνας της ΕΕ και κατ'επέκταση των ενεργειών της ευρωπαϊκής διπλωματίας. Επιπρόσθετα, επιλαμβάνεται θέματα που άπτονται των διεθνών σχέσεων και επικοινωνιακών ζητημάτων σε επίπεδο διεθνών/ων και διακρατικών συμφωνιών, καθώς επίσης και θέματα που σχετίζονται με πολιτικές ασφαλείας. Κύριος στόχος του τμήματος αποτελεί η δημοσιοποίηση και προώθηση ουσιαστικών νομοθετημάτων και πολιτικών της ΕΕ, βασιζόμενοι πάντοτε στις θεμελιώδεις αρχές του ευρωπαϊκού οικοδομήματος όπως η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η ελευθερία, τα δημοκρατικά ιδεώδη και η ισότητα.

Η απόφαση για την επιλογή της κατάλληλης στρατηγικής δεν αποτελεί αυτόνομη διεργασία, αλλά βρίσκεται σε συνεχή αλληλεπίδραση με όλους τους υπόλοιπους φορείς της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να επιτευχθεί ολι-

¹⁰ Strategic Communications.

στική προσέγγιση των ζητημάτων. Επιπρόσθετα, παρέχει συνεχή υποστήριξη επί θεμάτων που προβληματίζουν την ηγεσία της ΕΕ (πχ Επιτρόπους) και συνεισφέρει στην διαμόρφωση υποστηρικτικής τοποθέτησης της διεθνούς διπλωματίας. Για να επιτευχθεί αυτό, διατηρεί ενεργούς συνδέσμους με λοιπές υπηρεσίες εντός της δομής της ΕΕ, όπως η «Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης¹¹», ώστε να αναπτυχθούν οι κατάλληλες επικοινωνιακές στρατηγικές και η διάδοση των πληροφοριών μέσω των κατάλληλων διαύλων. Μερικές από τις ενέργειες στις οποίες προβαίνει το συγκεκριμένο λειτουργικό τμήμα είναι η ανάπτυξη σχέσεων με πρακτορεία ειδήσεων, οργάνωση συνεντεύξεων τύπου, χρήση μέσων κοινωνικής δικτύωσης, εκπομπή οπτικοακουστικού υλικού κλπ. Ακόμη, πολύ σημαντική αποτελεί η υποστηρικτική συνεισφορά στις ανάγκες του Εκπροσώπου τύπου της ΕΕ, όπου σύμφωνα με την οργανωτική δομή υπάγεται διοικητικά (Commission Spokesperson's Service) (Παράρτημα «Α»: Δομή Τμήματος Στρατηγικής Επικοινωνίας ΕΕ).

Εν κατακλείδι, η υπηρεσία Στρατηγικής Επικοινωνίας παρέχει δυνατότητες επικοινωνιακής πολιτικής, διαμορφούμενες κατάλληλα, προκειμένου να εξυπηρετούν το σκοπό του οργανισμού. Παράλληλα, λειτουργεί ως συμβουλευτικός και υποστηρικτικός παράγοντας όλων των φορέων της ΕΕ επί πληθώρας δραστηριοτήτων ανά τον πλανήτη. Τέλος, συμβάλει ουσιαστικά στην διαμόρφωση κοινής «Πολιτικής Άμυνας και Ασφαλείας» κατά τη διεξαγωγή αποστολών και επιχειρήσεων, ενώ αποτελεί το κύριο διαχειριστικό όργανο διάθεσης πόρων για ανάγκες άσκησης επικοινωνιακής πολιτικής.

---

¹¹ Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης είναι η διπλωματική υπηρεσία και το υπουργείο εξωτερικών και άμυνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κεφάλαιο 3^ο.

3.1 Ο αναγκαίος αναπροσανατολισμός της προσέγγισης στην έννοια «Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση».

Η συγκρότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ήδη από τις απαρχές ιδρύσεώς της, καθόρισε, ως αποφασιστικά σημεία μακροπρόθεσμου σχεδιασμού προς επίτευξη, την προοδευτική ευμάρεια των κρατών μελών και τη κραταιά θεμελίωση των δημοκρατικών πολιτικών καθεστώτων. Ωστόσο, με το πέρασμα των ετών και την εμφάνιση πληθώρας κοινωνικό-οικονομικών προκλήσεων ανά τον πλανήτη, τέτοιου είδους στόχοι εκτιμήθηκαν πως πιθανόν να μην είναι υλοποιήσιμοι ή σε ορισμένες περιπτώσεις ακόμη και εφικτοί. Υπό αυτές τις συνθήκες, η ηγεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω των νομίμων οργάνων λήψεως πολιτικών αποφάσεων, οραματίστηκε την γένεση της κοινής πεποίθησης περί του ομοίου της ταυτότητας των Ευρωπαίων πολιτών (Υπηκοότητα, Ελευθερία Κινήσεως, Ελεύθερη Διακίνηση Αγαθών, Ζήτημα Εθνικότητας κλπ). Το εγχείρημα προσδοκούσε τη διαμόρφωση ισχυρών δεσμών και κοινών στοιχείων μεταξύ των πολιτών που θα οδηγούσε εν τέλει στην ομαλή αλλά εν πλήρη φάσμα ενσωμάτωση των μελών. Τελικώς, η ομογενοποίηση του ευρωπαϊκού κοινού, όσων αφορά την ταυτότητα και αποδοχή των ιδεωδών της ευρωπαϊκής ένωσης, θα δημιουργούσε κοινά ενδιαφέροντα και στόχους για τους οποίους θα διαμορφωνόταν πλέον κοινή γραμμή αντιμετώπισης. Μία «συμμαχία» των ευρωπαϊκών εθνών, θωρακισμένη έναντι εξωτερικών απειλών, συμβατικών και ασύμμετρων, που με πρόταγμα την ισχυρή συνοχή των μελών θα επιχειρούσε το βήμα εμπρός.

Η έννοια της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης μπορεί να μεταφρασθεί ως η διαδικασία με την οποία η πολιτική και οικονομική δυναμική της Ευρωπαϊκής Ένωσης γίνεται μέρος της οργανωτικής λογικής λήψεως αποφάσεων σε εθνικό πλέον επίπεδο. Η επίτευξη της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης βασίστηκε σε αναδυόμενες θεωρίες, που χαρακτηρίζουν την διεργασία ενσωμάτωσης, με κυρίαρχες τον Νέο Λειτουργισμό, το Διακυβερνητισμό, το Φιλελεύθερο Διακυβερνητισμό, το Νέο Θεσμισμό και την Πολυεπίπεδη Κυβέρνηση. Τέτοιου είδους θεωρίες δεν δύναται να αναπτυχθούν μεμονωμένα. Όλες βαδίζουν σε κοινό έδαφος και τελικώς επιδιώκουν την ομαλή και επιτυχή εξέλιξη της ενσωμάτωσης, με την εδραίωση συγκεκριμένων πεποιθήσεων και συνειδητότητας. Η επικρατούσα θεωρία, αναγνωρίζεται στην Πολυεπίπεδη Κυβέρνηση που αποτελεί την πιο πρόσφατη και δημοφιλή επιλογή τις ευρωπαϊκής ελίτ.

- *Νέο Λειτουργισμός (Neo-functionalism)*: αποτελεί θεωρία που συγκροτήθηκε κατά την δεκαετία 1960 και υποστηρίχτηκε σθεναρά από τον ειδήμονα των πολιτικών επιστημών Ernst Haas, στο πόνημά του «The Uniting of Europe». Βασισμένος στην ισορροπία των οικονομικών μεγεθών, υποστήριξε την ιδέα μίας αυτόνομα εξελισσόμενης ενσωμάτωσης, όπου η επιτυχής διασύνδεση των κατώτερων οικονομικών παραγόντων αποτελεί αναγκαία παράμετρος για την ευρύτερη οικονομική και πολιτική ευρωπαϊκή ενσωμάτωση. Επιπρόσθετα περιλαμβάνει τάσεις επιρροής από εθνικούς και υπερεθνικούς παράγοντες ως εργαλεία πί-

εσης που διεκδικούν οικεία συμφέροντα, ωστόσο συνεισφέρουν ταυτόχρονα στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. (Haas, 1958).

- *Διακυβερνητισμός (Intergovernmentalism)*: εστιάζει στο κυρίαρχο ρόλο των κρατών μελών κατά τη διαδικασία ενσωμάτωσης. Ειδικότερα, οι αποφάσεις των εθνικών κυβερνήσεων, με δεδομένη την αποδοχή του ευρωπαϊκού ιδεώδους, οφείλουν να υποστηρίξουν με όλες τους τις δυνατόμεις την διαδικασία και να ανακύψουν πιο ισχυρές από άλλοτε. Η αρχή της ανεξάρτητης λήψης αποφάσεων αποτελεί καταλυτικό παράγοντα εν προκειμένω, καθώς οι επιδιώξεις των κρατών μελών συχνά αντιτίθενται, με αποτέλεσμα να αποτελούν τροχοπέδη της ολοκλήρωσης αλλά όχι άξια επιβολής παύσης.
- *Φιλελεύθερος Διακυβερνητισμός (Liberal Intergovernmentalism)*: κύριο εκφραστή της θεωρίας αποτελεί ο καθηγητής πολιτικών επιστημών Andrew Moravcsik (Moravcsik, 1988). Η παρούσα αποτελεί ουσιαστική αναθεώρηση της θεωρίας του Διακυβερνητισμού που όμως ενσωματώνει την πεποίθηση ότι τα κράτη μέλη διατηρούν το αναφαίρετο δικαίωμα στην ικανοποίηση των συμφερόντων τους και τον ανταγωνισμό με λοιπά μέλη. Τα θεμέλια της εδράζουν στην οικονομική έννοια της «δοσοληψίας» που περιλαμβάνει συμφωνίες και οικονομικά «project». Οι υποστηρικτές, του «Φιλελεύθερου Διακυβερνητισμού», τονίζουν ότι δια αυτής της μεθόδου, είναι εφικτή η διατήρηση των εθνών εντός ευρωπαϊκής αντίληψης εξαλείφοντας τυχόν περιπτώσεις απομόνωσης ή περιθωριοποίησης μελών, ενώ ταυτόχρονα υποβαθμίζεται ο ρόλος των διεθνών οργανισμών ως φορέων πίεσης προς επίτευξης της ενσωμάτωσης.
- *Νέο Θεσμισμός (New Institutionalism)*: διαμορφώθηκε ως θεωρία την δεκαετία του 1990, δίνοντας έμφαση στην έννοια των ευρωπαϊκών θεσμών και τον κυρίαρχο ρόλο τους στη διαδικασία ενσωμάτωσης. Η οργανωτική δομή, που εξετάζεται, μιμείται την αντίστοιχη του Αμερικανικού Κογκρέσου και χαρακτηρίζεται από τρεις (3) βασικούς πυλώνες επηρεασμού: της Λογικής, των Κοινωνικών Αξιών και τέλος των Ιστορικών γεγονότων.
- *Πολυεπίπεδη Κυβέρνηση [Multi-Level Governance (MLG)]*: αποτελεί την πιο πρόσφατη διαμορφούμενη θεωρία περί επίτευξης της ενσωμάτωσης των μελών. Κύριοι εκφραστές της θεωρούνται οι Liesbet Hooghe και Gary Marks, που ορίζουν την Πολυεπίπεδη Κυβέρνηση ως την «διασπορά-κατανομή της εξουσίας σε πληθώρα επίπεδων πολιτικής κυβέρνησης» (Marks & Hooghe, 2003). Η εν λόγω θεωρία συνιστά κατηγορο, των λοιπών προαναφερθέντων, περί ανισοκατανομής των εξουσιών, πλημμελώς τεκμηριωμένη λήψη αποφάσεων και εγκατάλειψης-περιθωριοποίησης πολλών εκφάνσεων των κοινωνικών δομών (τοπική, εθνική, επιστημονική, επαγγελματική κτλ).

Η ύπαρξη τέτοιου είδους θεωριών σε ένα πολυεπίπεδο και απαιτητικό γνωστικό αντικείμενο, επέτρεψαν στους Ευρωπαίους μελετητές των κοινωνικών επιστημών και των κλειστών ομάδων λήψεως αποφάσεων να οραματισθούν

την μελλοντική Ευρώπη και πως δύναται να διαρθρωθεί ως ένα στέρεο οικοδόμημα. Η πληθώρα των θεωρητικών προσεγγίσεων επιχειρεί να παρουσιάσει την δυνατότητα προσέγγισης τους θέματος από διάφορες πλευρές που όμως εν τέλει επιδιώκει, κατά ένα ιδανικό τρόπο, την διασύνδεση όλων σε μία κοινή και πρωτοποριακή λύση.

Ωστόσο, ο κυρίαρχος κίνδυνος, που ελλοχεύει σε αυτές τις πολιτικές-θεωρίες, είναι η αποδοχή τους, ή όχι εν τέλει, από τα επι μέρους κράτη μέλη. Ως ανεξάρτητες μονάδες μετά των πολιτών τους, θα πρέπει να αποδεχθούν την έννοια της κοινής ταυτότητας και τελικώς να ενσωματωθούν στο οικοδόμημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι Δημοκρατικές πολιτικές εφαρμογές και οι υποστηρικτές των, εκτιμώνται από την επιστημονική κοινότητα ως το κοινωνικό σύνολο που άμεσα και ευκόλως αποδέχεται το επιχείρημα της ενσωμάτωσης. Αυτό αιτιολογείται διότι οι μεταβλητές της δημοκρατικής φύσης και η Ευρωπαϊκή ταυτότητα είναι άρρηκτα συνδεδεμένες. Ειδικότερα, εν απουσία κοινών χαρακτηριστικών σε ένα κοινωνικό σύνολο, η δημοκρατία δύναται να λάβει πολλές διαφορετικές μορφές αναλόγως των περιστάσεων, γεγονός που καταργεί την ομοιογένεια μεταξύ του συνόλου. Κατά συνέπεια, ένα ιδιαίτερος σημαντικό θέμα που οφείλει της προσοχής των καθοδηγητών του εγχειρήματος είναι η επανεξέταση των πολιτευμάτων που παρουσιάζουν πτωχά στοιχεία δημοκρατικών διαδικασιών και ο εμπλουτισμός της έννοιας περί κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας που αντικρούεται από τα ισχυρά μεγέθη διαφοροποίησης, όπως η πολιτιστική κληρονομιά και παραδόσεις των κρατών μελών.

Ασφαλώς, η συμπεριφορά των κοινωνικών συνόλων και οι αξίες είναι δυνατόν να μεταβάλλονται αναλόγως των εξωτερικών ερεθισμάτων. Αναλυτές, των κοινωνικών επιστημών, ενισχύουν αυτήν την άποψη ισχυριζόμενοι ότι το μεγαλύτερο μέρος των ευρωπαϊών πολιτών δεν αισθάνονται μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς δεν έχουν ουσιαστικό ρόλο στην διαμόρφωση της καθημερινότητάς τους και περιθωριοποιούνται (Chu, 2016). Ζωντανό παράδειγμα αυτού του ισχυρισμού αποτελεί η περίπτωση της Μεγάλης Βρετανίας όπου οι πολίτες γύρισαν την πλάτη στο Ευρωπαϊκό Ιδεώδες, αισθανόμενοι παραμελημένοι από την ελίτ των Βρυξελλών και αποφάσισαν να ακολουθήσουν ξεχωριστό μονοπάτι στο λαβύρινθο της οικονομικής κρίσης, αποπέμποντας την ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής ιδέας. Το φαινόμενο αυτό, είχε ως συνέπεια το κλονισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την αναφανδόν έλλειψη συνοχής στα κατώτερα κοινωνικά στρώματα.

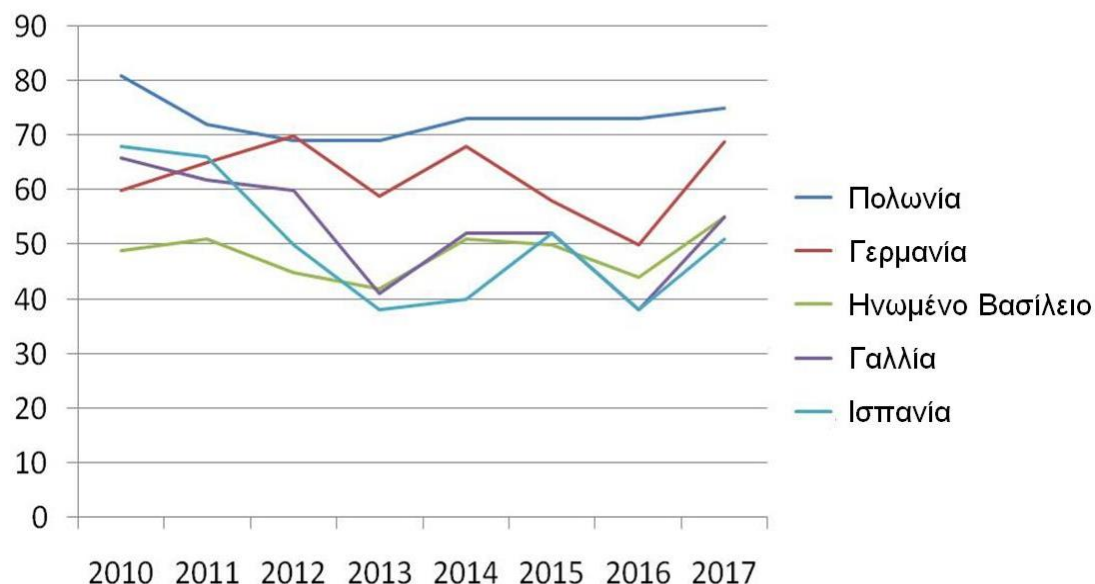
Γεγονότα, όπως το διαβόητο «BREXIT¹²» που ταλανίζει ακόμη και σήμερα τους Βρετανούς πολίτες, ή το ενδεχόμενο «FREXIT»¹³, καθώς και οι αυστηρές νομισματικές πολιτικές, ως αντίμετρα στην οικονομική κρίση, υποδεικνύουν ότι το ευρωπαϊκό οικοδόμημα αντιμετωπίζει σύνολο προβλημάτων και βαδίζει σε ασταθές έδαφος (Γράφημα: 3.1). Παρόλο που η Ευρωπαϊκή Ένωση ως θεσμός προσπάθησε να ορίσει την έννοια την κοινής ταυτότητας με σεβασμό στη βούληση των κρατών μελών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εν γένει, περιθωριοποίηση τα εθνολογικά χαρακτηριστικά των πολιτών.

¹² Brexit: British Exit, διεθνής όρος που καθιερώθηκε κατά την διαδικασία αποχώρησης της Μ. Βρετανίας από την ΕΕ, σε εκτέλεση του δημοψηφίσματος της 23^{ης} Ιουνίου 2016.

¹³ Frexit: French Exit, διεθνής όρος που καθιερώθηκε κατά την υποθετική αποχώρηση της Γαλλίας από την ΕΕ, κατά την προεδρία του Ε. Μακρόν.

Ωστόσο, αυτά τα χαρακτηριστικά, αποτελούν ισχυρούς δεσμούς μεταξύ των κοινωνικών συνόλων που ορίζουν την έννοια των εθνών. Η διαφορετικότητα στην ιστορική παρακαταθήκη, τη παράδοση, τη κουλτούρα και τη κληρονομιά θα έπρεπε να είχε ληφθεί υπόψη εις βάθος και να εκτιμηθεί ως μέσο επηρεασμού από τα κατώτερα στρώματα έως τα πολύπλοκα ανώτερα κοινωνικά. Η αλλαγή πλεύσης στο παρόν εγχείρημα αποτελεί ιδιαίτερης σημασίας προκειμένου, στο μέλλον οι Ευρωπαίοι Πολίτες να έχουν την δυνατότητα να νιώθουν ταυτόχρονα και εθνικά ανεξάρτητοι, επιτυγχάνοντας τη συνύπαρξη των εννοιών της αυτοδιάθεσης και της κοινής ταυτότητας σε μία ευρύτερη κοινωνική δομή με συνοχή. Συνοψίζοντας είναι κατανοητό ότι το περιβάλλον για την επίτευξη της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης οφείλει να πλαισιωθεί από παράγοντες και μεταβλητές που ξεπερνούν τα εθνικά συμφέροντα (ευρωπαϊκή πολιτιστική κληρονομιά, κοινές απειλές, κοινοί στόχοι κτλ) χωρίς όμως να συνθλίβουν την ατομική ικανοποίηση συμφερόντων και την αρχή της αυτοδιάθεσης.

Γράφημα 3.1: Μεταβολή διάθεσης πολιτών έναντι της ΕΕ (%).

Πηγή: (Economist, 2017).

Η εμφάνιση πολλών εμποδίων κατά τη διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, ώθησε την ηγεσία των Βρυξελλών να κάνει ένα βήμα παραπέρα και με την εκπόνηση-σύναψη σημαντικών Συμφωνιών μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κρατών Μελών (Commission of the European Communities, 1992), επιχείρησαν να ισχυροποιήσουν τους δεσμούς μεταξύ των. Επιπρόσθετα θεσμοθετήθηκαν νομοθετικές ρυθμίσεις, που επεδίωξαν μία νέα προσέγγιση στο ζήτημα της κοινής ταυτότητας των πολιτών δημιουργώντας κοινά χαρακτηριστικά και στόχους.

Με άλλα λόγια, η Ευρωπαϊκή Ένωση προσπάθησε να δημιουργήσει ένα κοινό αίσθημα «Ευρωπαίου Πολίτη», με την ελπίδα να γίνει αποδεκτό από τα έθνη. Ο όρος δεν επιθυμούσε προφανώς να αντικαταστήσει τον εθνικό χαρακτήρα ή να αποτελέσει μοχλό πίεσης, αλλά αντιθέτως να λειτουργήσει ως συμπληρωματικός παράγοντας των εθνικών ταυτοτήτων. Οι πολίτες έχουν δικαίωμα και οφείλουν να αισθάνονται ανεξάρτητοι και ελεύθεροι επιλογής να διατηρήσουν

τα εθνολογικά χαρακτηριστικά τους. Δυστυχώς, ο απολογισμός αυτής της προσπάθειας υποδεικνύει ότι δεν απέδωσε τα αναμενόμενα και πιθανώς επέφερε δυσχέρεια στην όλη κατάσταση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας και η καταστροφική επίθεση, με οπλικά συστήματα από δυνάμεις του NATO, με την σύμφωνη γνώμη της Ευρωπαϊκής Ηγεσίας. Αποτέλεσμα των βομβαρδισμών ήταν η διαφοροποίηση των εθνών και διαμόρφωση αντιπαλοτήτων μεταξύ των ευρωπαϊκών πολιτών, περί του ηθικού ζητήματος των ενεργειών και την αποδοχή του ληφθέντα τρόπου αντιμετώπισης της κρίσης. Τότε, πολλά έθνη αντιτάχθηκαν στην εξωτερική πολιτική που εφάρμοσε η ΕΕ, καθοδηγούμενα από τις αντιρρήσεις μεγάλης μερίδας πολιτών. Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι σε παρόμοιες περιπτώσεις, η έννοια της «ταυτότητας» και των λοιπών υποκατηγοριών της (υπηκοότητα, κοινή ιστορία κτλ) μετουσιώνεται σε παράγοντα πίεσης ιδιαίτερης βαρύτητας. Σύμφωνα με τον ιστορικό κοινωνιολόγο Antony D Smith, η βάση του προβλήματος εδράζει στις ανταγωνιστικές έννοιες της ευρωπαϊκής και εθνικής ταυτότητας. Επιπρόσθετα, τονίζει τη σημαντικότητα των όρων “Έθνος” και “Εθνικό” στη συνείδηση των πολιτών. Ωστόσο, παρά την ιδιαίτερη βαρύτητα του όρου και τη κυρίαρχη θέση του, ο A Smith ξεκαθαρίζει πως οι πολίτες, ως πολιτικά όντα, δύνανται να κατέχουν πολλαπλές ταυτότητες (Smith A. D., 1991). Ακόμη η διαφοροποίηση των χαρακτηρισμών, εντός συγκεκριμένου πλαισίου παραμέτρων, μπορεί δυναμικά να ενδυναμώσει την συνοχή των εθνών και κατ’επέκταση της ΕΕ. Άρα, λοιπόν, γίνεται κατανοητή κατά τις τελευταίες δεκαετίες η απέλπιδα προσπάθεια της ευρωπαϊκής ηγεσίας να εισαγάγει και εφαρμόσει την έννοια “Nested Identity¹⁴”, που παραπέμπει στη συνύπαρξη πολλαπλών ταυτοτήτων ή αλλιώς τον πλήρη συσχετισμό του τοπικού, περιφερειακού, εθνικού, και υπερεθνικού χαρακτήρα (Hooghe & Marks, 2004).

Οι ισχύουσες οικονομικές και γεωπολιτικές μεταβολές, ανά τον πλανήτη, έχουν δημιουργήσει εύθραυστες συμμαχίες που απαιτούν περίπλοκο και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό και χειρουργική ακρίβεια ενεργειών, από τις εκάστοτε ηγεσίες. Φυσικά, αυτό το φαινόμενο δεν είναι πρωτόγνωρο στα χρονικά της ευρωπαϊκής ιστορίας. Ήδη από την εποχή του Β’ Παγκοσμίου Πολέμου, η Ευρώπη ως σύνολο αναλίσκεται σε συνεχή προσπάθεια εύρεσης της ιδανικής και υλοποιήσιμης «Ευρωπαϊκής Ιδέας» που θα ενοποιήσει την συνειδησιακή ύπαρξη με τη πολιτική τάξη και θα καθορίσει γεωγραφικό χώρο που θα είναι αποδεκτός από την πολιτική ελίτ αλλά και τους απλούς πολίτες. Κατά τη διάρκεια αυτής της αναζήτησης, σύμφωνα με τον Antony D Smith, δεν δόθηκε η πρέπουσα σημασία επί θεμάτων κουλτούρας και της ψυχολογίας των πολιτών που σχετίζεται με το θέμα της Ευρωπαϊκής ενσωμάτωσης (Smith A. D., 1991). Στον αντίποδα, ο K. Goldmann, διαχωρίζει τη στάση του και αντιτίθεται στο επιχείρημα του Antony D Smith. Ειδικότερα, ισχυρίζεται ότι η κυριαρχία των δημοκρατικών αξιών σε όλο το φάσμα της ευρωπαϊκής πολιτικής κοινότητας δεν δύναται να συμπεριλάβει την εθνική ταυτότητα των πολιτών ως αναγκαίο προαπαιτούμενο (Goldmann, 1998).

¹⁴ Nested identity: Όρος που χαρακτηρίζει την συμβιούσα πληθώρα χαρακτηριστικών των ευρωπαϊκών πολιτών και ορίζει την δυναμική της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης.

3.2 Η αναγκαιότητα του «Νέο Λειτουργισμού».

Η παρούσα κατάσταση και η πρόοδος της ενσωμάτωσης των ευρωπαϊκών εθνών, ταλανίζεται ακόμη από πλήθος εμποδίων έναντι των οποίων η ευρωπαϊκή ηγεσία καλείται να ανταπεξέλθει. Η ποσοτική πληθώρα πολιτισμικών χαρακτηριστικών που εδραιώθηκαν στις συνειδήσεις των πολιτών, πολλά έτη πριν τη σύλληψη της ευρωπαϊκής ιδέας και κατ'επέκταση της Ένωσης, δημιουργεί ένα εχθρικό περιβάλλον για την ανάπτυξη ενός πολυπολιτισμικής κοινωνίας. Το στοίχημα, επάνω στο οποίο η ΕΕ οφείλει να επικεντρωθεί και να κερδίσει, είναι η εδραίωση του κοινού αισθήματος ταυτότητας με απώτερο σκοπό την κοινή πορεία και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό.

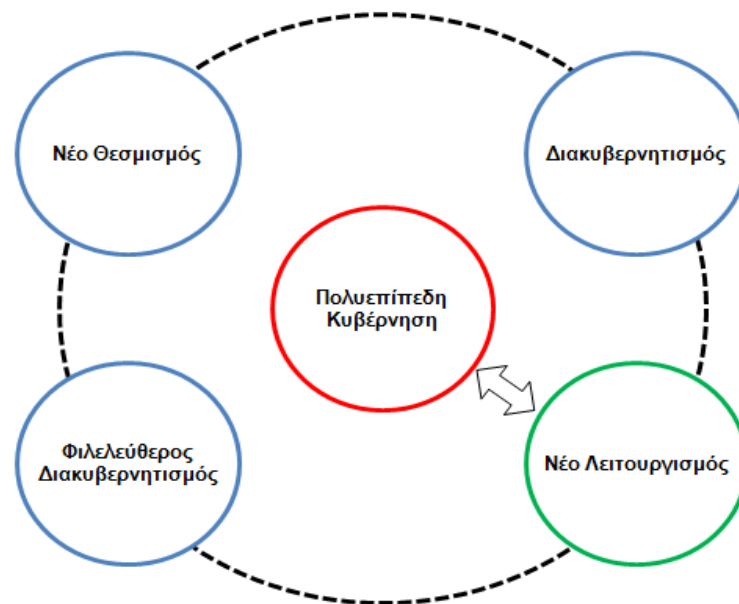
Το εγχείρημα, ωστόσο, γίνεται ακόμη πιο δύσκολο και απαιτητικό εν όψη της αναγκαιότητας εύρεσης λύσεων έναντι ασύμμετρων απειλών όπως εν παραδείγματι η οικονομική ύφεση (αρχές έτους 2000 με κορύφωση το 2010) και το μεταναστευτικό ζήτημα που μετεξελίχθηκε σε ανθρωπιστική κρίση. Η έννοια της εθνικής συνείδησης συνεχίζει να απειλεί την επίτευξη της ευρωπαϊκής ενσωμάτωσης. Δεδομένου των προαναφερθέντων, η αιτία δύναται να συνδεθεί με τις επιβαλλόμενες μεταβολές επί ζητημάτων εξωτερικής διακυβερνητικής πολιτικής που επιδρούν στην καθημερινότητα των πολιτών και πλήττουν το βιοτικό επίπεδο τους. Η εις βάθος ανάλυση του ζητήματος υποδεικνύει εμφανώς την σύνδεση του προβλήματος με την ανικανοποίηση που αισθάνονται οι ευρωπαίοι πολίτες σχετικά με τον αναποτελεσματικό και διστακτικό χειρισμό θεμάτων, που τους αφορούν, από την ευρωπαϊκή ηγεσία. Με άλλα λόγια οι ευρωπαίοι πολίτες δεν έχουν πλήρως πειστεί για την ικανότητα των Βρυξελλών να διαχειρισθεί ουσιώδη προβλήματα με αποτέλεσμα την χαμηλό επίπεδο εμπιστοσύνης στο μοντέλο της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης και κατά πόσο αυτό θα είναι ικανό να ανταπεξέλθει στις δικές τους απαιτήσεις με καλύτερη απόδοση έναντι των υπαρκτών εγχώριων επιλογών.

Η μεγάλη διάρκεια που έχει λάβει το εγχείρημα της ενσωμάτωσης, άνω των 30 ετών, συμβάλλει στην μεγέθυνση του προβλήματος σε βαθμό υπερβολής. Η αλλαγή πλεύσης και η διαφοροποίηση προσέγγισης του ζητήματος από την ευρωπαϊκή ελίτ, είναι όσο ποτέ άλλοτε επιτακτική. Το δίλλημα επαναπροσέγγισης που δημιουργείται, ωστόσο, προδικάζει την απόρριψη του μοντέλου «Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης» και εισάγει την ανάγκη εφαρμογής του «Νέο Λειτουργισμού» (Γράφημα: 3.2). Πολλά υπαρκτά παραδείγματα επιβεβαιώνουν την επιμονή των εθνών στην αποφυγή εκτίμησης των εθνικών συμφερόντων κατ'απόλυτη αναλογία με τις ευρωπαϊκές συμφωνηθείσες πολιτικές ενεργειών (Βομβαρδισμοί Γιουγκοσλαβίας, Μεταναστευτική Πολιτική κτλ). Στον αντίποδα, πλήθος δυτικών κοινωνιών, έχει αποδείξει επί του πρακτέου ότι η σύγκρουση των εθνολογικών χαρακτηριστικών είναι επιλύσιμη. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί θέτοντας κοινούς στόχους που αφορούν άμεσα τους πολίτες και τους θέτουν προ των ευθυνών τους. Σε αυτή την περίπτωση οι αποφάσεις και οι ενέργειες ενσωματώνονται σε ένα κοινό δόγμα αντιμετώπισης της εκάστοτε απειλής. Με αυτό τον τρόπο οι πολίτες διατηρούν το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση ενώ παράλληλα αποδέχονται αυτοβούλως την έννοια του όρου «Nested Identity», εξαλείφοντας τις όποιες συνειδησιακές αντιπαραθέσεις (Commission of the European Communities, 1992).

Καθώς η ενσωμάτωση αποτελεί ζήτημα που επηρεάζει τις ήδη υπάρχουσες αξίες και κουλτούρες, η Δρ. Maria M. Guibernau, ισχυρίζεται ότι η διαφοροποίηση των εθνών οφείλει να αναζητηθεί μεταξύ αυτών. Η επίλυση του ζητήματος έγκειται εντός πλαισίου που διαμορφώνεται από την κουλτούρα, τα οικονομικά μεγέθη, τις εφαρμοζόμενες διεθνείς πολιτικές και εν τέλει την διασύνδεση-αλληλεπίδραση όλων (Guibernau, 2007). Επί της ουσίας, οι παράμετροι που επηρεάζουν το ζήτημα μπορούν να συμπεριληφθούν στις κάτωθι κατηγορίες:

- Οι βάσεις των εθνολογικών χαρακτηριστικών (ιστορική εδραίωση, σύγχρονη εφαρμογή κτλ) και η επίδρασή τους στην κοινωνική, οικονομική και διεθνή πολιτική δραστηριότητα.
- Η αυξανόμενη παγκοσμιοποιητική τάση που εξανεμίζει το διαχωρισμό μεταξύ εννοιών όπως «έθνος και ευρωπαϊσμός».
- Κυρίαρχες γεωπολιτικές και οικολογικές αλλαγές που επηρεάζουν και διαμορφώνουν νέες ανάγκες και κοινούς στόχους.
- Η διαδικασία ενοποίησης των λαών, στο μέγεθος του δυνατού, που οδηγεί στην μετάλλαξη του Ευρωπαϊκού υφιστάμενου στοιχείου.

Γράφημα 3.2: Η εναλλαγή των θεωρητικών μοντέλων της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης.

Το εγχείρημα την Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης είναι στενά συνδεδεμένο με αυτές τις περιοχές ενδιαφέροντος. Η ευρωπαϊκή πολιτική ελίτ¹⁵, αντιλαμβανόμενη την αποστροφή μεγάλης μερίδας πολιτών, έναντι του ευρωπαϊκού ιδεώδους κατόπιν πολλαπλών κρίσεων τα τελευταία έτη, επιχειρεί την αντιμετώπιση της ανόδου φαινομένων «Ευρωσκεπτικισμού». Η παρουσία τέτοιων φαι-

¹⁵ Όρος που σχολιάζεται εκτενώς από τον Γερμανό Φιλόσοφο Jürgen Habermas.

νομένων αποτελεί υπαρκτή απειλή και είναι de facto αντιτασσόμενη στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση (Mahoney & Knox, 2017). Η επιλογή του μοντέλου προσέγγισης «Νέο Λειτουργισμού» προτάσσοντας κοινούς στόχους και ενέργειες συλλογικής ευθύνης προς αντιμετώπιση απειλών όπως η «Κλιματική Κρίση» δεν μπορεί να αφήσει κανένα πολίτη ασυγκίνητο. Ταυτόχρονα, η αναμενόμενη ακαμψία των οικονομικών μεγεθών διαμορφώνει ένα αφιλόξενο περιβάλλον στο οποίο είναι δεδομένες οι συνέπειες των φυσικών καταστροφών και η ικανοποίηση των οικονομικών απολαβών της ελίτ, ενώ παραμένει μεταβαλλόμενη η συνειδησιακή διάθεση συμμετοχής των ευρωπαίων πολιτών.

3.3 Η συνύπαρξη της διαδικασίας Ολοκλήρωσης με την απειλή της «Κλιματικής Κρίσης».

Η ραγδαία μεταβολή των κλιματικών φαινομένων αποτελεί αντικείμενο ερευνητικών μελετών για πολλούς αιώνες. Η λεγόμενη «Κλιματική Κρίση» της σύγχρονης εποχής, δεν αποτελεί φαινόμενο που ξαφνικά εισέβαλε στη καθημερινότητα. Αντιθέτως προϋπήρχε και εξελισσόταν. Τις τελευταίες δεκαετίες η πρόοδος των τεχνολογικών επιτευγμάτων και η ευρέως διαδεδομένη χρήση των μέσων επικοινωνίας και δικτύωσης, διαμόρφωσαν γόνιμο έδαφος ώστε οι πολίτες να εμβαθύνουν της γνώσης επί του ζητήματος και αντιλαμβανόμενοι τις διαφαινόμενες τρομακτικές συνέπειες των φαινομένων, να απαιτήσουν λήψη μέτρων αντιμετώπισης.

Ως εκ τούτου η πολιτική αντιμετώπισης Φυσικών Καταστροφών και Κρίσεων αποτελεί, πλέον, ένα τομέα που ενδελεχώς εξετάζεται από ομάδες εργασίας ερευνητών. Η περιβαλλοντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ομοίως συνιστά ένα ζήτημα βαρύτητας καθώς συνδέεται άμεσα και επηρεάζει τη διαμορφούμενη εσωτερική διακυβέρνηση των κρατών μελών, ενώ στα πλαίσια του «Νέο Λειτουργισμού» συνιστά κατάλληλο εξωτερικό παράγοντα επηρεασμού (Jordan, Fairbras, & Liefferink, November 2004) (Γράφημα: 3.3). Σύμφωνα με τον Δρ. Christophe Knill, δύο (2) αιτίες αποτελούν τους κύριους λόγους ανάδειξης την Περιβαλλοντικής Πολιτικής, έναντι της «Κλιματικής Κρίσης», ως ζήτημα προτεραιότητας (Ladi, 2005). Αρχικά, το υπάρχων νομοθετικό πλαίσιο προστασίας περιβάλλοντος ήταν εξ αρχής θεμελιωμένο και τα κράτη μέλη θεωρητικά είχαν προβεί ήδη σε ενέργειες για την πιστή εφαρμογή του. Επιπρόσθετα, στο συγκεκριμένο τομέα η επιλεχθείσα στρατηγική δύναται να λάβει πολλές μορφές, ενώ ο πλουραλισμός στους μηχανισμούς αντιμετώπισης παρουσιάζει πλεονέκτημα στην ευελιξία προκειμένου να υπερκεραστούν τυχόν εμπόδια.

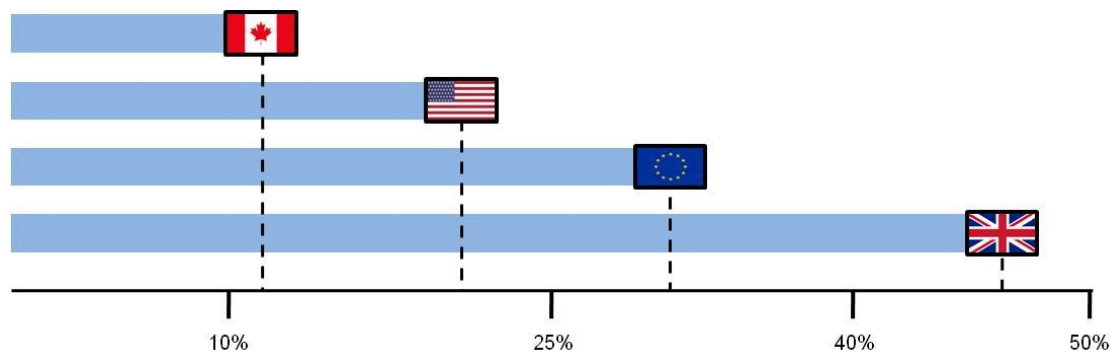
Γράφημα 3.3: Στρατηγική διαμόρφωση θεωρίας του «Νέο-Λειτουργισμού».

Ο προαναφερθέν προσανατολισμός πολιτικής δεν αποτελεί έκπληξη. Ήδη το έτος 1957, αναφέρονται για πρώτη φορά ζητήματα σχετικά με την έννοια της «Περιβαλλοντικής Πολιτικής¹⁶» κατά την σύναψη των «Συνθηκών της Ρώμης» (European Union, 2017). Η απόφαση που λήφθηκε κατά τις συνομιλίες αποτέλεσε το προοίμιο της σύγχρονης Περιβαλλοντικής Πολιτικής, καθώς τότε εδραιώθηκε ως μείζον ζήτημα και τοποθετήθηκε στην κορυφή της πολιτικής ατζέντας. Ταυτόχρονα συγκροτήθηκε το πρώτο πρόγραμμα-χρονοδιάγραμμα ενεργειών υπέρ περιβάλλοντος.

Πρωταγωνιστές εισηγητές της «Πράσινης Πολιτικής», αποτέλεσαν τα λεγόμενα «Πράσινα Κράτη». Στη πλειοψηφία τους ευρωπαϊκά έθνη όπως η Γερμανία, Δανία, και η Ολλανδία. Τη δεκαετία 1980 η πίεση υπέρ λήψης μέτρων για το περιβάλλον αυξήθηκε, με συνέπεια το 1986 να διαμορφωθεί, για πρώτη φορά, νομοθετική τροπολογία για το περιβάλλον, αμιγώς ευρωπαϊκών εθνών¹⁷ (European Union, EUR-Lex, 2018) .Με τη πάροδο των ετών το νομοθέτημα εξελίχθηκε, τροποποιήθηκε και προσαρμόστηκε στις ανάγκες της σύγχρονης εποχής.

Γράφημα 3.4: Τάση % των εθνών υπέρ «Πράσινης Πολιτικής» και «Μείωσης Ενεργειακού Αποτυπώματος» (περίοδος 1990 -2018).

Πηγή: (The Environment Agency of Iceland, 2018)

Ειδικότερα, έμφαση δόθηκε στα αντικρουόμενα συμφέροντα των οικονομικών κολοσσών που δρουν στην ευρωπαϊκή ήπειρο και το κόστος εφαρμογής ενεργειακών πολιτικών που λειτούργησαν ως τροχοπέδη στην εφαρμογή της πολιτικής περιβάλλοντος. Η πρωτοβουλία αυτών των εθνών, ωστόσο, είχε συνοδοιπόρους και υποστηρικτές την σύσσωμη επιθυμία που εκφράστηκε από τη πλειοψηφία των πολιτών, για την εφαρμογή των μέτρων. Εν τι παραδείγματι το κράτος της Μεγάλης Βρετανίας, ενώ αρχικά δεν επέδειξε μεγάλο ενδιαφέρον για την αντιμετώπιση του προβλήματος, κοινωνικοί και πολιτικοί παράγοντες ωθήσαν την κυβέρνηση να συμμετέχει ενεργά και να συνδράμει της προσπάθειας (Γράφημα: 3.4). Στον αντίποδα, έθνη που είχαν αρχικά υ-

¹⁶ Η ευρωπαϊκή περιβαλλοντική πολιτική χρονολογείται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Παρισίων του 1972. Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1987 εισήγαγε ένα νέο «Περιβαλλοντικό Κεφάλαιο» που αποτέλεσε την πρώτη νομική βάση κοινής περιβαλλοντικής πολιτικής με σκοπό τη διαφύλαξη της ποιότητας του περιβάλλοντος, την προστασία της ανθρώπινης υγείας και τη διασφάλιση της ορθολογικής χρήσης των φυσικών πόρων.

¹⁷ Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (Single European Act): Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ) αποσκοπούσε στην αναθεώρηση των Συνθηκών της Ρώμης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας.

ποστηρίζει σθεναρά την διαμόρφωση περιβαλλοντικής πολιτικής και κατείχαν ηγετικό ρόλο στο περιβαλλοντικό κίνημα παρουσίασαν διστακτικότητα στις προθέσεις για ριζική αλλαγή, καθώς η θέλησή τους κάμφθηκε από ισχυρούς οικονομικούς παράγοντες και τα συγκρουόμενα συμφέροντά τους (Jørgens & Saerbeck, 2017).

3.4 Το δίλημμα μεταξύ «Κλιματικής και Μεταναστευτικής Κρίσης».

Η επίτευξη της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης σε συνδυασμό με την τάση προς εφαρμογή της θεωρίας του «Νέο Λειτουργισμού» προς πραγμάτωση, απαιτεί την εξεύρεση και επιλογή κατάλληλων εξωτερικών ερεθισμάτων που θα συμβάλλουν στην συνοχή και ενότητα των ευρωπαίων πολιτών. Το κυρίως δίλημμα, ειδικά τα τελευταία χρόνια που ο πλανήτης μαστίζεται από πλήθος κρίσεων (ανθρωπιστικές, οικονομικές, περιβαλλοντικές κλπ.) αφορά την επιλογή ως κύριου προβαλλόμενου ζητήματος την Μεταναστευτική κρίση σε αντιδιαστολή της αντίστοιχης Κλιματικής.

Αμφότεροι οι παράγοντες αποτελούν ισχυρά μέσα επηρεασμού καθώς αγγίζουν την καθημερινότητα των πολιτών σε μεγάλο βαθμό. Η εις βάθος ανάλυση, ωστόσο, αναδεικνύει ότι είναι αλληλένδετοι και συνυπάρχουν. Με άλλα λόγια, δεν αποτελούν ανταγωνιστικά μεγέθη αλλά διασυνδεδεμένα. Ειδικότερα, όσο η «Κλιματική Κρίση» γιγαντώνεται και οι συνέπειες γίνονται πιο καταστροφικές παρουσιάζονται ροές μεταναστευτικού κύματος που αναζητούν την λύτρωση από τα δεινά των φυσικών καταστροφών και κατ' επέκταση των γεωπολιτικών εξελίξεων. Επιπρόσθετα ελαχιστοποιείται η ελευθερία μετακινήσεων καθώς πλήθος εκτάσεων καθίστανται αφιλόξενες για τους κατοίκους. Οι αποφάσεις της σύγχρονης πολιτικής σκηνής, ειδικότερα στο δυτικό κόσμο, υποδεικνύουν ότι έχουν ενστερνωθεί την ύπαρξη τέτοιων ζητημάτων.

Παράλληλα, με δεδομένο ότι η «Κλιματική Κρίση» δεν γνωρίζει περιορισμούς και σύνορα εθνών, έρευνα που πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και της Παγκόσμιας Τράπεζας καταλήγει στο συμπέρασμα ότι εκατομμύρια πολιτών θα εκτοπισθούν των πατρογονικών εστιών τους, λόγω των κλιματικών μεταβολών έως το 2050 (Institute for Policy Studies, 1999). Σε αυτό το σημείο, η ΕΕ, προωθεί την έννοια της Παγκοσμιοποίησης και αναδεικνύει το ανθρωπιστικό πρόσωπό της. Ωστόσο, η εφαρμογή τέτοιων μέτρων δεν επαφίενται μονάχα στον ανθρωπιστικό χαρακτήρα και το αίσθημα εκπλήρωσης του Ευρωπαϊκού Ιδεώδους με δημοκρατικές βάσεις. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η πρόθεση της ευρωπαϊκής οικονομικής ελίτ να δημιουργήσει εργασιακό περιβάλλον με χαμηλά μίσθια και χαμηλό κόστος παραγωγής. Γίνεται κατανοητό, λοιπόν, ότι η ανάδειξη της «Κλιματικής Κρίσης» έναντι της Μεταναστευτικής οφείλεται στο γεγονός ότι λειτουργούν ως συγκοινωνούντα δοχεία. Η προώθηση της έννοιας των ανοικτών συνόρων, συμβάλλει επίσης στην αλληλεπίδραση των λαών δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για την αποδοχή της ενιαίας ευρωπαϊκής ταυτότητας ως κυρίαρχη της εθνικής (Pendergrass, 2019).

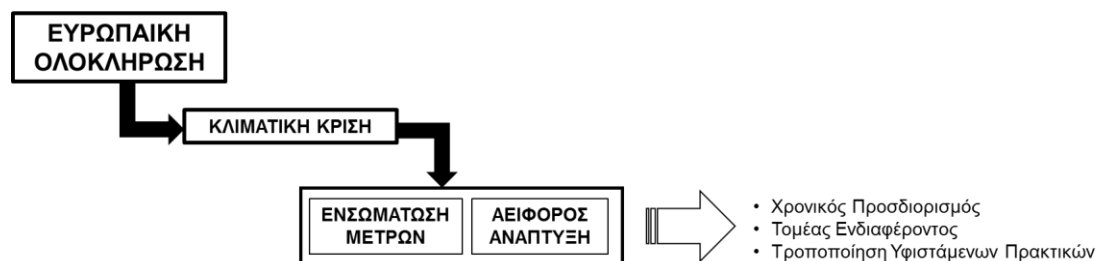

3.5 Κατηγοριοποίηση Μέτρων της ΕΕ.

Η πορεία πλέον είχε τεθεί επίσημα από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που η ηγεσία της ΕΕ είχε να αντιμετωπίσει ήταν ο αθέμιτος ανταγωνισμός λοιπών εθνών και συνομοσπονδιών ανά τον πλανήτη. Η θέσπιση της ανταγωνιστικότητας σε υγιείς βάσεις δεν ήταν δεδομένη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, ως ηγέτιδα δύναμη στην θέσπιση περιβαλλοντικής πολιτικής, όφειλε να εφαρμόζει πλήρως τη κείμενη νομοθεσία και τις διεθνείς συμφωνίες για την προστασία του περιβάλλοντος. Αντιθέτως, οι λοιποί πρωταγωνιστές στη σκακιέρα του οικονομικού ανταγωνισμού εφάρμοζαν τα μέτρα κατά το δοκούν και εξυπηρετώντας οικεία συμφέροντα. Το γεγονός αυτό παρουσίασε σοβαρό αντίκτυπο στα οικονομικά μεγέθη της ΕΕ και την ανάγκασε να αναπροσαρμοστεί στα νέα δεδομένα (Γράφημα: 3.5). Λαμβάνοντας υπόψη τις πρακτικές αθέμιτου ανταγωνισμού, σύμφωνα με την Maria P. Sbragia δύο κυρίαρχες τάσεις, στην θέσπιση περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ, αναγνωρίζονται (Ladi, 2005):

- Σταδιακή ενσωμάτωση των μέτρων περιβαλλοντικής πολιτικής σε όλους τους ζωτικούς αναπτυξιακούς τομείς των κρατών μελών (π.χ. Αγροτικός Τομέας)
- Εισαγωγή του όρου «Αειφόρος Ανάπτυξη» που αφορά την οικονομική ανάπτυξη της ΕΕ έχοντας ως πυλώνες την «Προστασία του Περιβάλλοντος» και την «Βιωσιμότητα».

Γράφημα 3.5: Δομή προσέγγισης «Περιβαλλοντικής Πολιτικής».

Η άνωθεν κατηγοριοποίηση δημιουργεί τη δυνατότητα αντίληψης της πολυπλοκότητας των θεσπιζομένων μέτρων. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Δρ. Christopher Knill η κατηγοριοποίηση της εφαρμοσθείσας πολιτικής λαμβάνει χώρα σε τρεις διαστάσεις (Χρονικός Προσδιορισμός, Τομέας Ενδιαφέροντος, Τροποποίηση Υφιστάμενων Πρακτικών) της καθημερινότητας των πολιτών και την επηρεάζει αναλόγως (Ladi, 2005):

- Η θέσπιση μέτρων προκειμένου να αντιμετωπισθούν ήδη υπάρχουσες συνέπειες και μέτρων πρόληψης προκειμένου να επιτευχθεί μείωση της τρωτότητας.
- Τομέας ενδιαφέροντος επιβολής μέτρων.

- Μέτρα που λαμβάνονται αναφορικά με το παραγόμενο προϊόν του εκάστοτε αναπτυξιακού τομέα (τελικό προϊόν, διαδικασία επεξεργασίας-παραγωγής, παροχή υπηρεσιών κλπ.). Η παρούσα διάσταση, ουσιαστικά, θίγει άμεσα ιδιωτικά και εθνικά συμφέροντα (π.χ. οικονομικά) με αποτέλεσμα την θετική ή αρνητική επιρροή στους ευρωπαίους πολίτες και την αυξομείωση της συνοχής του οικοδομήματος του Ευρωπαϊκού Ιδεώδους και αναγνωρίζεται ως κύριο μέσο.

Κεφάλαιο 4^ο

4.1 Η επιτακτικότητα ενός Κοινού Στόχου.

Ο πολιτικός στίβος εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατόπιν καταιγισμού κρίσεων και κρίσιμων ανθρωπιστικών ζητημάτων, εξακολουθεί να κλονίζεται από την έντονη πόλωση πολιτικών πεποιθήσεων. Επιπρόσθετα, η μεγάλη διάρκεια και ένταση που προσδίδεται στις πολιτικές διαμάχες, συνθέτει αίσθημα αμφισβήτησης για την προσπάθεια επίλυσης των εκάστοτε κρίσεων. Ωστόσο, η παρουσία πολιτικών αντιπαλοτήτων δικαιολογείται από την κοινωνική επιστήμη, καθώς ικανοποιεί την πηγαία αίσθηση των πολιτών να εναντιώνονται σε εν δυνάμει αίτια συμφορών και ενδεχομένως εχθρών με φυσική υπόσταση. Με άλλα λόγια, η ύπαρξη εχθρών ικανοποιεί την ανάγκη των πολιτών να μάχονται «αποδιοπομπαίους τράγους», αφού με τον τρόπο αυτό δικαιολογούν τις δικές τους επιλογές και πράξεις, απλοποιώντας καταστάσεις και δημιουργώντας κοινά μονοπάτια προσπαθειών.

Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα στο τομέα της «Κοινωνικής Ψυχολογίας», η παρουσία αντιπάλων, σε διάφορους τομείς και επίπεδα των κοινωνικών δομών, εξαλείφει την αίσθηση της αβεβαιότητας έναντι αμφισβητούμενων ενεργειών. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την μελέτη του Αμερικανικού Ινστιτούτου Ψυχολογίας, η έκθεση των πολιτών σε επεξεργασμένες πληροφορίες που αφορούν γεγονότα που αντιτίθενται στις πεποιθήσεις τους, ενισχύει το κοινό αίσθημα περί επιβίωσης και κοινωνικής δικαιοσύνης (Sullivan, Landau, & Rothschild, 2010). Ακόμη, τονίζεται ότι η «δαιμονοποίηση» προσώπων και καταστάσεων ισχυροποιεί την ανάγκη για έλεγχο της έκβασης, που ακολούθως δικαιολογεί, πλαισιώνει και ελέγχει ενέργειες, ενδεχομένως μη αποδεκτές. Άλλωστε, ένας κοινός εχθρός ή σε διαφορετικές περιπτώσεις κοινός στόχος, υπηρετεί την συνοχή των πολιτών επί των κοινωνικών δράσεων, απεμπλοκώντας διαφορές κοινωνικής ή πολιτικής φύσεως.

Ο Roy Baumeister, κοινωνικός ψυχολόγος, κατόπιν εκτεταμένων ερευνών, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η έννοια του διαμορφούμενου αντίπαλου δέους στην αντίληψη ενός πολίτη δεν αποτελεί μία απλοϊκή προσέγγιση αλλά πολύπλοκη διεργασία, που αγγίζει τα όρια της ψυχοσύνθεσής του ατόμου (Baumeister, Maranges, & Vohs, June 2017). Για παράδειγμα, έντονα γεγονότα συχνά εκλαμβάνονται με διαφορετικό τρόπο από το κοινωνικό σύνολο, θετικά ή αρνητικά δημιουργώντας δίπολο πεποιθήσεων.

4.2 Η θέσπιση Κοινού Στόχου στο Διεθνές Περιβάλλον. (UN Common Cause)

Σε επίπεδο διεθνούς περιβάλλοντος, ο κοινός στόχος αναγνωρίστηκε στην έννοια της κατανίκησης της «Κλιματικής Κρίσης». Πρόσφατα, κατά τη διάρκεια συμβουλίου Ηνωμένων Εθνών (ΗΕ) περί Περιβάλλοντος¹⁸, το έτος 2019, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην κατανόηση των επιστημονικών δεδομένων, τη σύνθεση στρατηγικών αντιμετώπισης και την ανάληψη σχετικών ενεργειών.

¹⁸ UN Summit 2019.

Το κοινό αίσθημα απειλής του περιβάλλοντος, έχει οδηγήσει στην ένωση των προσπαθειών των εθνών. Όλο και περισσότερες κυβερνήσεις δρομολογούν πολιτικές υπέρ περιβάλλοντος, ανεξαρτήτως οικονομικής ευρωστίας ή μη. Γενική διαπίστωση κατά τον απολογισμό του συμβουλίου, αποτελεί ο υψηλός βαθμός αναγκαιότητας ανάληψης πρωτοβουλίας για θέσπιση νομοθετημάτων προς εξάλειψη της «Κλιματικής Απειλής» (United Nations, 2019-2020). Το ενδεχόμενο απουσίας αποφασιστικών ενεργειών δίδει την δυνατότητα στην «Κλιματική Απειλή» να καταστήσει ατελέσφορη την έως σήμερα προσπάθεια.

Η άνοδος της ατμοσφαιρικής θερμοκρασίας, η κυμαινόμενη στάθμη των ωκεανών, οι εκτεταμένες φυσικές καταστροφές και λοιπές εκφάνσεις συνεπειών της «Κλιματικής Κρίσης» έχουν κάνει πλέον αισθητή την παρουσία τους σε πολλά μέρη επί της γης. Μάλιστα, ο «Οργανισμός Παγκόσμιας Τράπεζας» εκτιμά ότι η εξελισσόμενη «Κλιματική Κρίση», εάν δεν αντιμετωπισθεί στο προσεχές μέλλον, θα προκαλέσει την αύξηση του ποσοστού ανθρώπων που ζουν υπό το όριο της φτώχειας κατά 100εκ έως το 2030¹⁹ (World Bank Organization, 2016). Επιπρόσθετα, 22.5εκ άνθρωποι θα ωθηθούν βιαίως προς την αναζήτηση νέου χώρου εγκατάστασης καθώς οι συνθήκες διαβίωσης θα μεταβληθούν και θα καταστούν απάνθρωπες. Φυσικά, οι προαναφερθείσες μεταβολές πληθυσμιακών ποσοστών αλλά και απαγόρευση χρήσης υπάρχοντων υποδομών λόγω συνθηκών, προμηνύει την βέβαιη οικονομική δυσχέρεια, που σαφώς θα επεκταθεί από τοπικό σε διεθνές επίπεδο.

Η καταγραφή δεδομένων, περί υποδομών προστασίας από την «Κλιματική Κρίση» στα έθνη ανά το πλανήτη, εξάγει το συμπέρασμα ότι οι οικονομικά ασθενέστερες κοινωνικές δομές θα πληγούν πρώτες. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι οι λοιπές αναπτυσσόμενες ή ανεπτυγμένες χώρες θα εξέλθουν αλώβητες. Το ανοικτό εμπόριο και οι οικονομικές συγκυρίες της εποχής, που επιβάλλουν την διασύνδεση πολλών παραγόντων στο παιχνίδι της οικονομικής επιβολής και κυριαρχίας, αναμφίβολα θα επηρεάσουν το status quo (Dhaliwal, 2019). Ως εκ τούτου, όσο μεγαλύτερο το ποσοστό των πληγέντων, άμεσα ή έμμεσα, αναλογικά αντίστοιχες επενδύσεις ανάκαμψης θα απαιτηθεί να δαπανηθούν στο μέλλον. Η άμεση και συλλογική προσπάθεια αποτελεί μονόδρομο και τη μόνη επιλογή. Οι κυβερνήσεις οφείλουν, σύμφωνα με τον ΟΗΕ, να βαδίσουν σε ένα μονοπάτι, ένα κοινό στόχο αντιμετώπισης της «Κλιματικής Κρίσης».

4.3 Μεθόδευση και υλοποίηση προσπαθειών.

Έχοντας λάβει υψηλή θέση στις προτεραιότητες του ΟΗΕ, η «Κλιματική Κρίση» αποτελεί καθοριστικό παράγοντα χάραξης πολιτικής πορείας, κατόπιν της οικονομικής ύφεσης που έπληξε τα έθνη, αρχομένης το έτος 2009. Η ραγδαία εναλλαγή κλιματικών φαινομένων και ο αυξανόμενος βαθμός τρωτότητας των κοινωνικών δομών δεν παρουσιάζει διακρίσεις, προσδίδοντας χαρακτήρα παγκόσμιας κλίμακας, έναντι της οποίας οι κυβερνήσεις οφείλουν να αντιδράσουν και να προσαρμοστούν. Επί του πρακτέου, αναλογιζόμενος τη σπουδαιότητα του ζητήματος, ο ΟΗΕ προέβη στην συγκρότηση θεσμών και οργανισμών για την ανάληψη ενεργειών με τη προϋπόθεση συμμετοχής πλείστων

¹⁹ Το έτος 2012 ο αριθμός ανθρώπων που εμπίπτουν σε αυτή τη κατηγορία ανήλθε στα 902 εκ.

των μελών. Οι κυρίαρχες δράσεις από πλευράς συμμετοχής και ουσιαστικής επιδράσεις, έχουν όπως παρακάτω:

- Διακυβερνητική Επιτροπή για την Αλλαγή του Κλίματος (IPCC), συγκροτήθηκε από τη σύμπραξη του Παγκόσμιου Μετεωρολογικού Οργανισμού (WMO) και της Επιτροπής Περιβάλλοντος του ΟΗΕ προκειμένου να παράσχει εμπειριστατωμένη επιστημονική υποστήριξη επί του θέματος (IPCC, 2019). Ειδικότερα, το 2013 ο IPCC έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στον ανθρωπογενή χαρακτήρα των καταστροφών που σχετίζονται με τη «Κλιματική Κρίση». Μάλιστα, αποτέλεσε τον πρώτο διεθνή επίσημο φορέα που κατηγορηματικά υπέδειξε ως κύρια αιτία της «Κλιματικής Κρίσης» την ανθρωπογενή δραστηριότητα. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την 5^η Έκθεση Αξιολόγησης του οργανισμού, η «Κλιματική Κρίση» εκτιμάται ότι, παρά τις προσπάθειες και τα ληφθέντα μέτρα, δεν θα ανακοπεί έως το έτος 2100. Αυτό σημαίνει ότι οι δυσχέρειες και οι καταστροφικές συνέπειες των κλιματικών φαινομένων θα εξακολουθούν να πλήττουν το πλανήτη για πολλά έτη στο εγγύς αλλά και μακρύ μέλλον. Με άλλα λόγια, τα υπάρχοντα στοιχεία υποδεικνύουν ότι η δυνατότητα διατήρησης της ισορροπίας μεταξύ των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και της «Κλιματικής Κρίσης», έχει παρέλθει ανεπιστρεπτή.
- Σύμβαση Πλαίσιο του ΟΗΕ για τις Κλιματικές Μεταβολές (UNFCCC). Κατά το έτος 1992 ο ΟΗΕ θεμελίωσε τη βάση επίλυσης του ζητήματος της «Κλιματικής Κρίσης» αναδεικνύοντας το βαθμό επείγοντος και το παγκόσμιο χαρακτήρα. Έως σήμερα, 197 έθνη έχουν ενσωματώσει την εν λόγω σύμβαση στις ενδοκυβερνητικές μεταρρυθμίσεις. Κύριος στόχος της σύμβασης αποτελεί ο περιορισμός του ανθρώπινου αποτυπώματος στο περιβάλλον και ο συσχετισμός με την εν λόγω απειλή (UN, 1992).
- Πρωτόκολλο του Κιότο (Kyoto Protocol). Το έτος 1997, κατόπιν διαβουλεύσεων, συγκροτήθηκε το πρωτόκολλο του Κιότο, σύμφωνα με το οποίο ενισχύεται η πρωτοβουλία για την αντιμετώπιση της «Κλιματικής Κρίσης» (UN, 1997). Ειδικότερα, το πρωτόκολλο δεσμεύει όλες τις ανεπτυγμένες χώρες να συμβάλλουν στην μείωση της εκπομπής ρυπογόνων ουσιών. Η περίοδος δέσμευσης εφαρμογής των μέτρων, σύμφωνα με το στρατηγικό πλάνο του Πρωτοκόλλου, διατείνεται έως το 2020.
- Συμφωνία Παρισιού (Paris Agreement). Το έτος 2015, πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι, σύσκεψη μεταξύ των ισχυρών μελών των Ηνωμένων Εθνών με κύριο θέμα την αντιμετώπιση της «Κλιματικής Αλλαγής». Η συμφωνία που επετεύχθη, επεγράφη εν τέλει το 2016, στη Νέα Υόρκη, και αποτελεί θεμέλιο λίθο στην στρατηγική ενεργειών επί του θέματος και με τις μεταρρυθμίσεις που προέβλεπε έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στα επενδυτικά προγράμματα υπέρ μείωσης εκπομπής ρυπογόνων ουσιών (Παράρτημα «B»: Κύριες Μεταρρυθμίσεις «Συμφωνίας Παρισιού» με έμφαση στις υποχρεώσεις εθνικού χαρακτήρα). Η παρούσα διάσκεψη συνιστά ιδιαίτερα σημαντικό σταθμό, στο εξεταζόμενο ζήτημα συνοχής των εθνών μελών, καθώς αποτελεί την πρώτη και έως τότε κυρίαρχη ενέργεια εστίασης όλων των προσπαθειών υπό τη σκέπη ε-

νός κοινού στόχου. Ειδικότερα ο στόχος ορίστηκε ως η από κοινού συντονισμένη προσπάθεια προς πάταξης της «Κλιματικής Αλλαγής», προσαρμογής των κοινωνικών δομών στις συνέπειες των φαινομένων και παροχής τεχνογνωσίας στις αναπτυσσόμενες χώρες. Με τον τρόπο αυτό ορθώθηκε για πρώτη φορά κοινός εχθρός ενώπιον των εθνών παγκοσμίως. Μέχρι σήμερα αποτελεί τη διεθνή συμφωνία με τη συμμετοχή των περισσότερων εθνών παγκοσμίως (186 έθνη).

- Συνάντηση Κορυφής ενάντια στη «Κλιματική Αλλαγή». Το έτος 2019, με πρωτοβουλία του γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ «António Gutierrez» συγκλήθηκε, στη Νέα Υόρκη, συνάντηση κορυφής υπό την επίβλεψη του ΟΗΕ με σκοπό το συντονισμό ενεργειών ενάντια στη «Κλιματική Αλλαγή» (Guterres, 2019). Η ουσία της συνάντησης ωστόσο αποκτά βαθύτερο ενδιαφέρον όταν κατόπιν ανάλυσης των εξαγόμενων συμφωνιών αναδεικνύεται η πρόσθεση του ΟΗΕ να επέμβει στο συντονισμό των κυβερνητικών ενεργειών των εθνών μελών, να διαμορφώσει νομοθετικό πλαίσιο για τον ιδιωτικό τομέα και να ορίσει κίνητρα για τους πολίτες ώστε να επιτευχθεί ουσιαστική και πολύπλευρη συνεισφορά. Ιδιαίτερο βάρος δόθηκε σε επενδυτικά προγράμματα, την εκάστοτε βιομηχανική ανάπτυξη, την τρωτότητα των εθνών και τις εναλλακτικές πηγές ενέργειας. Η δέσμευση των εθνών έναντι του ΟΗΕ δεν ήταν προσωρινή αλλά ορίστηκε εκ νέου συντονισμός ενεργειών το έτος 2020, όπου τα έθνη οφείλουν να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τις δεσμεύσεις που έλαβαν και να αναφέρουν εκτελεστική πρόοδο ενάντια στη «Κλιματική Αλλαγή».

4.4 Η σημασία της ΕΕ ως ηγέτιδα δύναμη.

Από τις πρώτες στιγμές που ο πλανήτης αντιλήφθηκε την «Κλιματική Κρίση» ως μία απειλή παγκόσμιας κλίμακας, η Ευρώπη με τους ήδη υπάρχοντες θεσμούς, αναλόγως τη χρονολογική κλίμακα, κατείχε πρωταγωνιστικό ρόλο. Άλλωστε η διάθεση της ΕΕ ως θεσμός ήταν, εμφανώς, να αναδειχθεί ως ηγέτιδα δύναμη στο τομέα της καταπολέμησης της περιβαλλοντικής απειλής, με απώτερο σκοπό τη διάψευση αντιλήψεων που τη καθιστούσαν αδύναμη στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων. Αναλύοντας την στρατηγική της ΕΕ, γίνεται αντιληπτό ότι επιδιώκεται η ανάληψη πρωτοβουλίας, καταλαμβάνοντας ισχυρή θέση στις διαπραγματεύσεις με έτερους συνδιαλεγόμενους, π.χ. οικονομικούς παράγοντες και υιοθετώντας την τακτική της διοίκησης διά του παραδείγματος, θέτοντας αυστηρά χρονοδιαγράμματα και απαιτητικούς στόχους. Για αυτό το λόγο δεν αποτελεί έκπληξη η πρόταση και ψήφιση ριζικών νομοθετημάτων υπέρ περιβάλλοντος, όπως για παράδειγμα η μείωση της εκπομπής ρυπογόνων ουσιών. Μία προσπάθεια υπό την εποπτεία της ΕΕ, που όμως περιλαμβάνει την επιμέρους κατανομή και πλήρωση υποχρεώσεων από τα λοιπά κράτη μέλη (EC, 2014). Ο ισχυρισμός επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι η ΕΕ αποτελεί το κυριότερο και μεγαλύτερο πάροχο ανθρωπιστικής βοήθειας και τεχνογνωσίας στις αναπτυσσόμενες χώρες, ενώ ταυτόχρονα η διαδικασία μείωσης τρωτότητας των ευρωπαϊκών εθνών διατηρείται σε υψηλά επίπεδα κινητικότητας προκειμένου να επιτευχθεί η προσαρμογή των κοινωνικών δομών στα νέα δεδομένα.

Η εφαρμογή του μοντέλου της «Πολυεπίπεδης Κυβέρνησης» από πλευράς ΕΕ, αποτέλεσε εξ αρχής αμφιλεγόμενο παράγοντα στην αντιμετώπιση της «Κλιματικής Κρίσης», καθώς ως ζήτημα χαρακτηρίζεται από πτυχές και εκφάνσεις που ισχύουν μοντέλο διακυβέρνησης δεν δύναται να ελέγξει επαρκώς. Η ΕΕ αντιλαμβανόμενη την πληθώρα κουλτούρας και πολιτιστικής κληρονομιάς που χαρακτηρίζει και επηρεάζει τη διαφορετική συμπεριφορική αντίληψη των πολιτών σε καίρια ζητήματα, έδωσε έμφαση σε στοχευμένες και αποδοτικές πολιτικές ώστε να καλλιεργηθεί στους πολίτες το αίσθημα της κοινής προσπάθειας (Παράρτημα «Γ»: Κύκλος Διεργασίας «Νέο-Λειτουργισμού»). Στον αντίποδα, η διπλωματική ικανότητα της Ένωσης επιχειρεί να κατευνάσει και ικανοποιήσει τα εκάστοτε πληγέντα οικονομικά συμφέροντα, αλλά και να εξαλείψει μέσα επηρεασμού του κύματος Ευρωσκεπτικισμού που σημειώνει συνεχής επιτυχίες στο εκλογικό σώμα ανά την Ευρώπη.

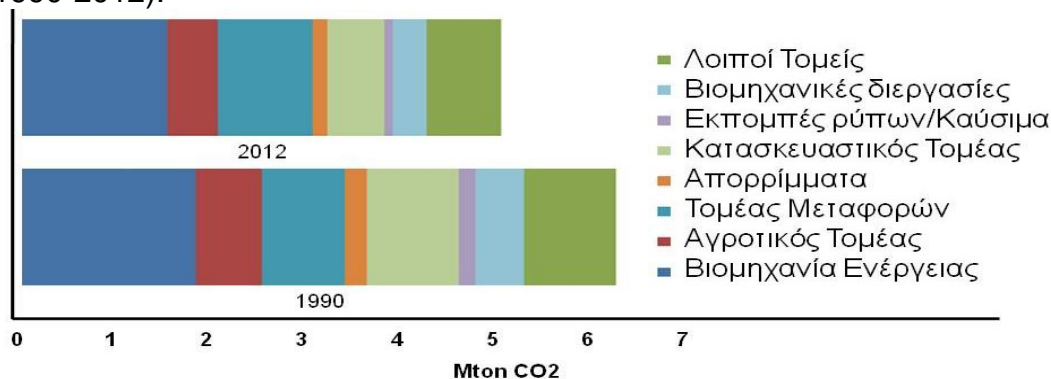
Κύριο επιχείρημα των υποστηρικτών του Ευρωσκεπτικισμού αποτελεί ο ισχυρισμός ότι η ΕΕ δρα εν απουσία κεντρικής διοίκησης, δημιουργώντας ερωτηματικά στην επάρκεια ηγετικών δυνατοτήτων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για την καταπολέμηση αυτού του φαινομένου αμφισβήτησης, θέσπισε, δια μέσου των μελών του Ευρωκοινοβουλίου, επί μέρους διευθύνσεις που χειρίζονται ζητήματα ζωτικής σημασίας. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή αποτελείται από υποδιευθύνσεις (Directorates-General), εντός των οποίων εντάσσεται, από το έτος 2010, η «Γενική Διεύθυνση Κλιματικής Δράσης (DG Climate Action)». Η συγκεκριμένη διεύθυνση δρα υπό τη σκέπη και εποπτεία ανάλογης «Γενικής Διεύθυνσης Ενέργειας και Περιβάλλοντος». Ωστόσο, η διαμόρφωση του διοικητικού μοντέλου δεν εκτόπισε την μεσολάβηση εθνικών αντιπροσώπων προς υποστήριξη των συμφερόντων των κρατών μελών. Οι επιτροπές επιτρέπουν την συμβολή των εθνών επί παντός επιστητού προκειμένου να μην εξαλειφθεί ο παράγοντας της ελεύθερης βούλησης και προάσπισης εθνικών συμφερόντων. Η εφαρμογή και τήρηση των συμφωνιών από τα έθνη επαφίεται αρχικώς στην ευχέρεια η των εθνικών κυβερνήσεων, ενώ η ΕΕ με τη μορφή των Γενικών διευθύνσεων κατέχει συμβουλευτικό χαρακτήρα (Wallace, Pollack, & Young, 2015). Ωστόσο, η νομοθεσία που επιβάλλεται αποκτά ουσία μόνο ένα χαρακτηρίζεται από καθολική εφαρμογή. Σε αντίθετη περίπτωση, τα κράτη μέλη δύναται να υποστούν κυρώσεις που επηρεάζουν τη διαδρομή τους στην ΕΕ αλλά και την ισχύ της διαπραγματευτικής τους ικανότητας, μεταξύ των μελών. Την υποχρέωση επιβολής κυρώσεων, κυρίως οικονομικού χαρακτήρα, έχει αναλάβει το «Δικαστήριο Ευρωπαϊών Κοινοτήτων» (Hedemann-Robinson, 2006).

Παρά την επιμελή οργανωτική δομή της ΕΕ, τα φαινόμενα «κενού» στη διακυβέρνηση, εξακολουθούν να υφίστανται και αναγνωρίζονται συχνότερα στην υιοθέτηση της ευρωπαϊκής νομολογίας από τα έθνη (Braun, 2016). Η προέκταση του ζητήματος αγγίζει το χρόνιο διακύβευμα της «Ευρωπαϊκής Ενσωμάτωσης». Η παρούσα πολιτική κατάσταση μαρτυρά ότι η διασύνδεση των εθνικών κυβερνήσεων με την αντίστοιχη Ευρωπαϊκού χαρακτήρα, δεν έχει επιτευχθεί έως σήμερα σε πολλούς τομείς. Επιπρόσθετα, σε πολλές περιπτώσεις συμπεριλαμβανομένων των ζητημάτων περιβαλλοντικής φύσεως, τα έ-

θνη διατηρούν σε μεγάλο βαθμό την αυτονομία τους παραμερίζοντας την σημαντικότητα της ευρωπαϊκής νομοθεσίας.

Η ΕΕ με τη «Συνθήκη της Λισσαβόνας²⁰» επιχείρησε να επιβάλλει νέα μορφή ενεργειακής πολιτικής σε όλα τα κράτη μέλη, ευελπιστώντας παράλληλα να επηρεάσει την ευαισθησία της κοινής γνώμης (Γράφημα: 4.1). Αντί αυτού, τα εθνικά συμφέροντα και η διατήρηση της εθνικής ανεξαρτησίας στην ενεργειακή πολιτική σκηνή, οδήγησε τα έθνη στη διατήρηση οικείων κατευθυντήριων γραμμών, δημιουργώντας εχθρικό περιβάλλον για την θέσπιση κοινής στρατηγικής από την κεντρική ηγεσία της ΕΕ, καθώς η ομόφωνη ψήφιση των νομοθετημάτων αποτελεί προαπαιτούμενο στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ακόμη, η «Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Enlargement)» που επιχειρήθηκε τις αρχές του 21^{ου} αιώνα με ιδιαίτερη αισιοδοξία, έκανε εμφανή τη μη αποδοτική προσέγγιση του ζητήματος από την ευρωπαϊκή ηγεσία. Τα κεντρικά και ανατολικά ευρωπαϊκά κράτη υπό διαδικασία ένταξης, την τότε χρονική περίοδο, εξέφρασαν ανοικτά την αντίδραση τους στην υιοθέτηση νομοθετημάτων κοινού χαρακτήρα που συγκρούονταν με την εθνική τους ταυτότητα και συνείδηση, ως μέλη του πρώην ανατολικού μπλοκ, συμπεριλαμβανομένων ζητημάτων «Κλιματικής Κρίσης» (Καλαντζής, 2018).

Γράφημα 4.1: Μεταβολή δεικτών εκπομπής ρύπων ανά τομέα (περίοδος 1990-2012).

Πηγή: (ΕΕΑ, 2019)

Αυτομάτως, η ικανότητα της ΕΕ να επιβληθεί σε καίρια ζητήματα είναι περιορισμένη. Σε ένα πολυεπίπεδο σύστημα λήψεως αποφάσεων, η ΕΕ μετέφερε τα ζητήματα περιβαλλοντικού χαρακτήρα από το περιθώριο στο προσκήνιο, εφαρμόζοντας αυστηρή πολιτική και αναζητώντας σύσσωμη την υποστήριξη των πολιτών. Άλλωστε, τα ζητήματα περιβαλλοντικής φύσεως εν γένει, αλλά και η «Κλιματική Κρίση» ειδικότερα, έχουν υπερεθνικό χαρακτήρα και επηρεάζουν αδιακρίτως το σύνολο του πλανήτη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η πρωτοβουλία²¹ της ΕΕ να επέμβει στα κατώτερα επίπεδα διακυβέρνησης συνδέοντας τοπικές αυτοδιοικήσεις ευρωπαϊκών πόλεων με κοινό στόχο

²⁰ Γνωστή ως Μεταρρυθμιστική Συνθήκη. Αποτελεί διεθνής συνθήκη που τροποποιεί τις ιδρυτικές συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Υπεγράφη 13 Δεκεμβρίου 2007 παρουσία των πολιτικών αρχηγών των κρατών μελών της ΕΕ.

²¹ Μοντέλα: «Covenant of Mayors και Mayors Adapt»: Κίνημα των ευρωπαϊκών πόλεων προκειμένου να επιτευχθεί από κοινού ενεργειακή ανάπτυξη και υιοθέτηση ανανεωόμενων πηγών ενέργειας.

τη καταπολέμηση της «Κλιματικής Κρίσης» αλλά και επίτευξη της ενσωμάτωσης από τη βάση.

4.5 Η θέσπιση μακροπρόθεσμης στρατηγικής.

Καθώς μεγάλος αριθμός ευρωπαϊκών κρατών εντάχθηκαν στο πλευρό του ΟΗΕ, για την αντιμετώπιση του ζητήματος της «Κλιματικής Κρίσης», η ηγεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης δραστηριοποιήθηκε σε ανάλογη κατεύθυνση. Η θέσπιση ενός εμπειριστατωμένου και μακροπρόθεσμου πλάνου ενεργειών προσδίδει επιχειρησιακή αξιοπιστία με σκοπό την αναδόμηση του οικονομικού γίνεσθαι επί θεμελίων που λαμβάνουν υπόψη το παράγοντα περιβάλλον. Αντιλαμβανόμενη την ευαισθητοποίηση των εθνών και κυρίως των πολιτών επί του καίριου ζητήματος, η ΕΕ σχεδίασε και οργάνωσε οικεία στρατηγική αντιμετώπισης και λήψης αντιμέτρων (Γράφημα: 4.2). Στη πραγματικότητα όμως, για άλλη μία φορά κατόπιν της οικονομικής ύφεσης, παρουσίασε σημάδια διστακτικότητας και αδυναμίας επί της διαδικασίας λήψεως αποφάσεων. Σύμφωνα με τον Anthony R. Zito, καθηγητή Ευρωπαϊκής Πολιτικής, η ηγεσία της ΕΕ αναλώθηκε κυρίως σε συζητήσεις και παρέμεινε στο θεωρητικό τομέα ανάλυσης των επιπτώσεων της «Κλιματικής Κρίσης» (Jordan, 2005). Ωστόσο, η εξήγηση σε αυτό το ζήτημα κωλυσιεργίας δύναται να βρεθεί στην προσπάθεια της ΕΕ να διαμορφώσει το κατάλληλο περιβάλλον για την ικανοποίηση των οικονομικών και περιβαλλοντικών απαιτήσεων, ταυτόχρονα. Επιπρόσθετα, η ουσιαστική ιεράρχηση των στόχων της ΕΕ, εφόσον παραλείψουμε τυχόν προσπάθειες αποπροσανατολισμού των μέσων επικοινωνίας, δίδει βαρύτητα στις διαδικασίες έναντι των αποτελεσμάτων και με τον τρόπο αυτό προδίδει την απέλπιδα προσπάθεια της για την επίτευξη της Ευρωπαϊκής Ενσωμάτωσης, υποβαθμίζοντας την σημαντικότητα της αντιμετώπισης της «Κλιματικής Κρίσης».

Γράφημα 4.2: Ποσοστό % ευρωπαϊκών πολιτών που αντιλαμβάνονται την σοβαρότητα του ζητήματος.

Πηγή: (EC, 2019)

Σύμφωνα με το Σύμφωνο του Παρισιού, τα μέλη οφείλουν να παρουσιάσουν δεδομένα και μετρήσιμα στοιχεία αναλογικά με τις ενέργειες υπέρ περιβάλλοντος, έως το 2020. Σε ανάλογο χαρακτήρα η ΕΕ διαμόρφωσε μακροπρόθεσμο στρατηγικό πλάνο αντιμετώπισης της «Κλιματικής Αλλαγής», το οποίο γνωστοποίησε επίσημα το Νοέμβριο 2018 (EC, 28). Το πλάνο οργανώνεται σε ένα σύνολο συντονισμένων ενεργειών με σκοπό την υλοποίηση του έως το έτος 2050. Κύρια συστατικά στοιχεία της προσπάθειας εξακολουθούν να είναι

οι επενδυτικές δραστηριότητες εντός της γεωγραφικής περιοχής της Ευρώπης, η περιβαλλοντικές τάσεις και ευαισθητοποίηση των πολιτών και τέλος η αναζήτηση εναλλακτικών μεθόδων βιομηχανικής δραστηριοποίησης και ενέργειας. Τελικώς, η αποδοχή ή όχι ενός κοινού πλάνου στρατηγικής θα καθορίσει την λήψη αποφάσεων τα επερχόμενα έτη.

Η ηγεσία της ΕΕ, ανιχνεύοντας την μεγάλη απήχηση και το προβληματισμό των ευρωπαϊκών πολιτών επί της «Κλιματικής Κρίσης», επιχείρησε να αναλάβει τα ηνία και την πρωτοβουλία των δράσεων. Ειδικότερα, το μακροπρόθεσμο πλάνο υπό την εποπτεία της ΕΕ, εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο στόχων που είναι συνυφασμένο με την παγκόσμια δράση ενάντια στη «Κλιματική Κρίση». Σε θεωρητικό επίπεδο, η ΕΕ αισιοδοξεί να επιτύχει, σε σύντομο χρονικό διάστημα, μηδενική εκπομπή ρυπογόνων ουσιών και να αποτελέσει κυρίαρχη δύναμη στον αγώνα υπέρ περιβάλλοντος παγκοσμίως (Γράφημα: 4.3). Ωστόσο, το ιδιαίτερα φιλόδοξο πλάνο αντικρούεται μέχρι στιγμής από εκάστοτε οικονομικά συμφέροντα εταιρικών κολοσσών που δραστηριοποιούνται εντός της Ευρωζώνης²². Άλλωστε, σύμφωνα με μελέτες που εκπονήθηκαν περί της μετάβασης στην μηδενική εκπομπή ρύπων, ενώ εν τέλει η οικονομικοί δείκτες θα επωφεληθούν, απαιτούνται τεράστια ποσά επενδύσεων για την τροποποίηση των υπαρχουσών διαδικασιών και υποδομών. Ακόμη, η ανάγκη της ΕΕ, για την επίσπευση των ενεργειών εντός σύντομου χρονικού περιθωρίου, συνδέεται με το απαιτούμενο κόστος μετάβασης καθώς είναι αλληλένδετο και ανάλογα αυξανόμενο με τη διάρκεια του μεταβατικού σταδίου. Σύμφωνα με αναφορές του Intergovernmental Panel on Climate Change η μετάβαση θα είναι απόλυτα επιτυχής εάν επιτευχθεί εντός των επόμενων 10 έως 12 ετών (Watts, 2018).

Γράφημα 4.3: Ποσοστό % επιτυχίας Ενεργειακής Μετάβασης.

A/A	ΕΘΝΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ
1	ΣΟΥΗΔΙΑ	74,9%
2	ΕΛΒΕΤΙΑ	74,3%
3	ΝΟΡΒΗΓΙΑ	73,4%
4	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	73,0%
5	ΔΑΝΙΑ	72,2%
6	ΑΥΣΤΡΙΑ	70,7%
7	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	70,2%
8	ΓΑΛΛΙΑ	68,6%
9	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	68,5%
10	ΙΣΛΑΝΔΙΑ	68,5%

Πηγή: (Delbeke & Vis, 2016)

²² Λ.χ. Volkswagen AG.

4.6 Ο παράγοντας της Παγκόσμιας Οικονομικής Ύφεσης.

Η επιλογή της «Κλιματικής Κρίσης» ως παράγοντας εφαρμογής της θεωρίας του «Νέο Λειτουργισμού», πηγάζει από το διαμορφούμενο πολιτικό περιβάλλον της εποχής. Επί της ουσίας τρεις παράγοντες λειτουργούν ως κύρια μέσα επηρεασμού και παρακωλύουν την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση:

- Η παγκόσμια οικονομική ύφεση.
- Η διαφοροποίηση της αντίληψης των πραγμάτων μεταξύ των εθνών κατόπιν της διεύρυνσης της ευρωζώνης.
- Η αδυναμία της ΕΕ να επιβληθεί των μικροπολιτικών ζητημάτων.

Η ΕΕ έχοντας προσδώσει ιδιαίτερη προσοχή στην αντιμετώπιση της «Κλιματικής Κρίσης», επιχειρεί να διαμορφώσει οικολογικό πρόσωπο στο παγκόσμιο κοινωνικό και οικονομικό γίγνεσθαι, εκδηλώνοντας φιλόδοξες ενέργειες και σχέδια προς αυτή τη κατεύθυνση. Ωστόσο, μεγάλο ποσοστό ευρωσκεπτικιστών που αντιτάσσονται των λαμβανόμενων πολιτικών μέτρων, ισχυρίζονται ότι κύριο παράγοντας πίεσης προς αυτή τη κατεύθυνση αποτελεί η επιθυμία της ΕΕ να επιτύχει συνοχή των εθνών υπό ενιαία διοίκηση, ενόψει της διαφαινόμενης και ραγδαία μεταβαλλόμενης οικονομικής σκηνής παγκοσμίως. Ειδικότερα, η άνοδος της Κίνας και Ινδίας, ως επικρατούσες πλέον οικονομικές δυνάμεις, καθώς και οι ΗΠΑ επισκιάζουν το ρόλο της ΕΕ και κατά συνέπεια το μέγεθος επιρροής.

Η ενδεχόμενη ανταπόκριση της ΕΕ ως θεσμός, στην εκάστοτε απειλή αποτελεί πολυπαραγοντική διεργασία. Η αντιμετώπιση κρίσεων όπως η Κλιματική ή Οικονομική κρίση είναι συνυφασμένη με την επιλογή και εφαρμογή μέτρων που κατηγοριοποιούνται ανά προτεραιότητα. Η συγκρουσιακή φύση αυτών, δημιουργεί ριζείς μεταξύ των μελών, κατά περίπτωση, απομακρύνοντας τα έθνη από την ευρωπαϊκή ιδέα. Είναι γεγονός, ότι οι τομείς της οικονομίας και του περιβάλλοντος, μέχρι σήμερα, υφίστανται ως αντιτασσόμενοι παράγοντες κατανάλωσης πόρων (Hoffman & Venngesca, 1999). Σε αυτό το πλαίσιο και μέχρι πρότινος οι οικονομικοί παράγοντες τίθενται ως κύρια προτεραιότητα, ενώ ζητήματα περιβάλλοντος θίγονται ακροθιγώς. Κατά όμοιο τρόπο και ως συνέπεια της πολυεπίπεδης διοικητικής δομής της ΕΕ, οι πολίτες εξέφραζαν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για το περιβάλλον σε περιόδους ευημερίας.

Στον αντίποδα, πολλοί ερευνητές ισχυρίζονται ότι η περιβαλλοντική και οικονομική ανησυχία των πολιτών όχι μόνο είναι άρρηκτα συνδεδεμένη, αλλά η ικανοποίηση των στόχων αποτελεί προϋπόθεση να είναι ωφέλιμη και για τους δύο τομείς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η θεωρία του «Οικολογικού Εκμοντερνισμού», όπου μέσω των κατάλληλων πολιτικών και οικονομικών μέτρων (π.χ. ανανεώσιμες πηγές ενέργειας κτλ) συμβάλουν στη επίτευξη περιβαλλοντικών στόχων χωρίς να επηρεάζουν αρνητικά τους οικονομικούς δείκτες.

Βέβαια, οι οικονομικοί αναλυτές συχνά διαφοροποιούνται στις απόψεις τους σχετικά με τη ζημία ή όχι αυτών των θεωριών επί του πρακτέου. Το κόστος

ανάληψης ενεργειών, υπέρ περιβάλλοντος ή αντίστοιχα αδράνειας έναντι της οικολογικής καταστροφής, διαφέρει και βασίζεται σε θεωρητικές εκτιμήσεις (O'Neill & Nicholson-Cole, 2009). Η αβεβαιότητα σχετικά με τη ζημία που προκαλεί η πολιτική αυστηρών περιβαλλοντικών μέτρων ανά κράτος μέλος, καθιστά την υιοθέτησή τους προβληματική. Εν κατακλείδι, λαμβάνοντας υπόψη τα ανεπαρκή διοικητικά μέτρα που η ΕΕ έλαβε κατά την Οικονομική Κρίση, εγείρεται το ερώτημα εάν οι οικονομικές συνέπειες των μέτρων υπέρ περιβάλλοντος θα οδηγήσουν σε νέες προστριβές μεταξύ συγκρουσιακών συμφερόντων των μελών ή θα αποτελέσουν συστέγασμα των ανταγωνιστικών κυβερνητικών στρατηγικών. Εν πάση περιπτώσει, η υφιστάμενη στρατηγική και τα μέτρα ενάντια στη «Κλιματική Κρίση», δεν δύνανται να εκτιμηθούν πριν εφαρμοσθούν καθολικά, καθώς η πρόθεση και ο τελικός σκοπός συχνά διαφοροποιούνται σε σχέση με τα αναδυόμενα συμφέροντα επισκιάζοντας την προσπάθεια.

4.7 Κύρια σημεία δέσμευσης.

Καθώς η «Κλιματική Κρίση» καταλάμβανε συνεχώς έδαφος στην συνείδηση των ευρωπαϊκών πολιτών, η πολιτική ατζέντα τροποποιήθηκε αναλόγως προκειμένου να συμβαδίζει με την επικρατούσα τάση. Η προσπάθεια αποφυγής της εμπλοκής εθνικών διαφοροποιήσεων στο ζήτημα οδήγησε την ΕΕ στην εφαρμογή πολιτικής που όφειλε να ικανοποιήσει συγκεκριμένους παράγοντες σταθερότητας. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην:

- ενίσχυση της διαδικασίας της Ευρωπαϊκής Ενσωμάτωσης,
- τη δυνατότητα ανάπτυξης κοινής ευρωπαϊκής συνείδησης στο παγκόσμιο γίγνεσθαι δια μέσου κοινών προσπαθειών και
- την αύξηση της ανταγωνιστικότητας ως θεσμό στο σύνολό του με την υιοθέτηση ενός πλάνου «οικολογικού εκμοντερνισμού» που όμως προϋποθέτει αναγκαίες νομοθετικές και διοικητικές μεταβολές.

Έχοντας θέσει πλέον κύρια σημεία βαρύτητας, η ΕΕ αρχικά επιχείρησε να εφαρμόσει μοντέλο «Πολυεπίπεδης Ανταγωνιστικής Ενίσχυσης²³» επί των κρατών μελών (Skjærseth, Jevnaker, Gulbrandsen, & Eikeland, 2014). Ωστόσο, η διαφορετική ταυτότητα των εθνών και η επικράτηση της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης κατά το 2009 δεν επέτρεψε την ανάδειξη και αξιοποίηση της φιλόδοξης διοικητικής δομής του θεσμού με τάση στο πλουραλισμό.

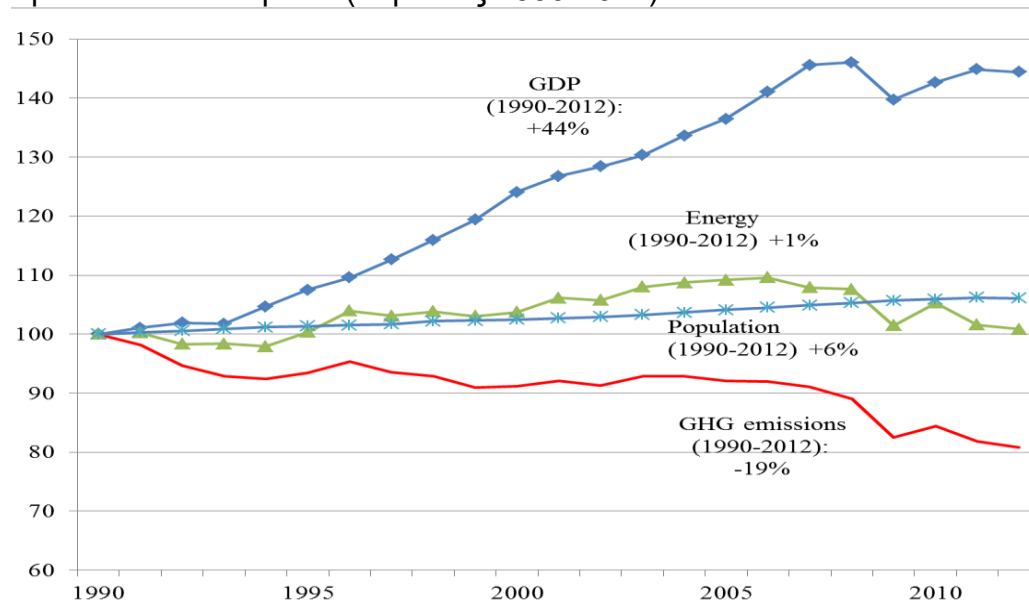
Επιπρόσθετα, τονίζεται ότι η εν δυνάμει ενίσχυση της Ευρωπαϊκής Ταυτότητας των πολιτών, μέσω της πολιτικής καταπολέμησης της Κρίσης, εντάθηκε τη δεκαετία του 2010 με την ηγεσία της ΕΕ να αποστασιοποιείται από τις θέσεις λοιπών διεθνών παραγόντων και να αναπτύσσει ανεξάρτητη επιχειρηματολογία. Με τον αυτό τρόπο, επιχείρησε να αποκτήσει ελευθερία κινήσεων και ακολούθως να κοινοποιήσει την διάθεσή της να αναγνωρισθεί ως μία συνεκτική δύναμη, με στέρεα θεμέλια, που εκπροσωπεί και πράττει σύμφωνα με τη βούληση των ευρωπαϊκών πολιτών. Η διατήρηση του στόχου εντός πλαισίου

²³ «Multilevel Competitive Reinforcement».

επίτευξης, περιλαμβάνει αυστηρές τροποποιήσεις και χρονοδιαγράμματα που όμως εντάσσονται και εναρμονίζονται με την αντίστοιχη πολιτική κατεύθυνση, όπως αυτή διαμορφώνεται από τις συνεδριάσεις των Ηνωμένων Εθνών. Γίνεται κατανοητό, λοιπόν, ότι η βούληση των κρατών μελών της ΕΕ, ουσιαστικά ενσωματώνεται στην κοινή πολιτική γραμμή του θεσμού, ενώ αντίστοιχα ο θεσμός συντονίζεται με γενικότερο φάσμα αντιμετώπισης της «Κλιματικής Κρίσης» του παγκόσμιου πολιτικού θεάτρου. Βασικά σημεία μακροπρόθεσμης δέσμευσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης έναντι των κρατών μελών και λοιπών διεθνών οργανισμών, προκειμένου να δικαιολογήσει την προσπάθεια ανάδειξής της ως ηγέτιδα δύναμη στην αντιμετώπιση της «Κλιματικής Κρίσης» έχουν όπως παρακάτω:

- Πρωτόκολλο του Κιότο (Kyoto Protocol). Το πρωτόκολλο που επεγράφη το 1997, αποτέλεσε σημείο βαρύτητας όχι μόνο για τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, αλλά και σε μεγάλο βαθμό για την ΕΕ. Ειδικότερα, το πρωτόκολλο περιελάμβανε χρονοδιαγράμματα και προϋποθέσεις που τα κράτη μέλη δεσμεύθηκαν να είχαν επιτύχει έως το 2012 (Γράφημα 4.4). Η ειδοποιός διαφορά που ανέδειξε την εν λόγω συμφωνία έναντι άλλων, είναι ότι αναγνωρίστηκε από τα κράτη μέλη η αδυναμία αντιμετώπισης της κρίσης από μεμονωμένες προσπάθειες, ενώ το επιθυμητό αποτέλεσμα δύναται να επέλθει μόνο κατόπιν συντονισμένης προσπάθειας, σε διεθνές επίπεδο. Από τη διεργασία των συζητήσεων, η ΕΕ επωφελήθηκε, επιπλέον, με την ανάπτυξη του «Κοινοτικού Συστήματος Εμπορίας Εκπομπών ρυπογόνων Ουσιών²⁴». Επιπρόσθετα, η ανάγκη υλοποίησης των στόχων ώθησε την ΕΕ να συγκροτήσει το «Κοινοτικό Πρόγραμμα Κλιματικής Αλλαγής²⁵», εστιάζοντας στο συντονισμό των επί μέρους ενεργειών.

Γράφημα 4.4: Δείκτες εκπομπής ρύπων, ενεργειακής κατανάλωσης, πληθυσμού και ΑΕΠ στην ΕΕ (περίοδος 1990-2012).

Πηγή: (ΕΕΑ, 2014)

²⁴ EU ETS

²⁵ European Climate Change Program (ECCP).

- Συνεδρίαση περί «Κλιματικής Αλλαγής» (Κοπεγχάγη, 2009). Η εν λόγω συνεδρίαση απέκτησε ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς αποτέλεσε ορόσημο για την εδραίωση του «Κοινοτικού Συστήματος Εμπορίας Εκπομπών ρυπογόνων Ουσιών», με τη συμμετοχή και ομόφωνο ψήφισμα των μελών. Το σύνολο των μεταρρυθμίσεων κατέλαβε υψηλή θέση στην προτεραιοποίηση των μακροπρόθεσμων στόχων της ευρωπαϊκής ηγεσίας. Το φαινόμενο δικαιολογείται εφόσον γίνουν αντιληπτά τα οφέλη από την επίτευξη των στόχων, συμπεριλαμβανομένης της ενταξιακής πολιτικής. Εν προκειμένω, καθορίστηκε η αναπτυξιακή πορεία της ΕΕ έως το έτος 2020, με την θεσμοθέτηση περιοριστικών δικλίδων στην αλόγιστη εκπομπή ρυπογόνων ουσιών από τα έθνη της ευρωζώνης. Ακόμη, επιτεύχθηκε ο επηρεασμός των εθνικών κυβερνήσεων ώστε να εφαρμοστεί η επιθυμητή πολιτική εις βάθος, κυρίως σε διοικητικούς τομείς που άλλοτε ενεργούσαν αυτοβούλως (π.χ. αγροτικός τομέας, μεταφορές αγαθών κτλ.).

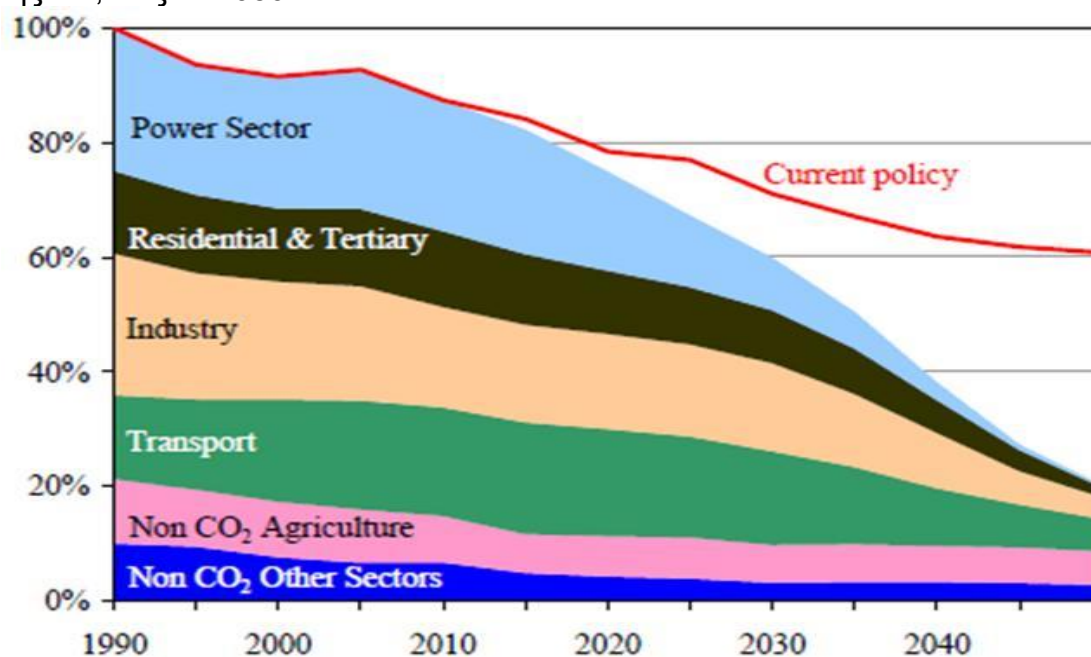
Το πλαίσιο ενεργειακής και κλιματικής πολιτικής συμπεριελάμβανε δεσμεύσεις των εθνών έναντι της Ένωσης με χρονικό περιθώριο υλοποίησης έως το 2020. Οι ευρωπαίοι ηγέτες, κατόπιν έναρξης του προγράμματος όφειλαν να επιτύχουν, μέσω των διοικητικών μεταρρυθμίσεων, μείωση των εκπομπών και ενεργειακών απαιτήσεων κατά 20%, ενώ παράλληλα προωθήθηκε η υιοθέτηση εναλλακτικών πηγών ενέργειας (Rayner & Jordan, 2016). Ειδικότερα, επιτράπηκε η γνωστοποίηση από τα έθνη των δυσχερειών κατά περίπτωση, προκειμένου να καταπολεμηθούν φαινόμενα ανισοκατανομής αναπτυξιακών δεικτών. Με τον τρόπο αυτό, η ΕΕ προσάρμοσε τα επιβαλλόμενα μέτρα ανά έθνος αλλά και επίπεδο διοικητικής δομής. Η περίπτωση των κεντρικών και ανατολικών ευρωπαϊκών κρατών είναι χαρακτηριστική. Τα εν λόγω κράτη, παρουσίασαν, αρχικώς, αποστροφή σχετικά με την δράση καταπολέμησης της «Κλιματική Αλλαγής». Κύρια αιτία αποτέλεσε η επίδραση εξωγενών οικονομικών παραγόντων (λ.χ. Gazprom²⁶) αλλά και η τάση των εθνών να διατηρήσουν τυχόν ενεργειακή επάρκεια (λ.χ. Πολωνία). Η ΕΕ αντιτάχθηκε, παραθέτοντας πλάνο εφαρμογής μέτρων που οδηγεί εν τέλει στην μείωση της ενεργειακής εξάρτησης των εθνών από πολυεθνικούς κολοσσούς, δραστηριοποιούμενη ως εξής:

- Τα λαμβανόμενα μέτρα προσαρμόστηκαν στις αναπτυξιακές ανάγκες των εθνών κατ αναλογία ΑΕΠ.
- Τα ποσοστά επιτρεπόμενων ορίων κατανάλωσης ενέργειας τέθηκαν αναλόγως της αναπτυξιακής πορείας του έθνους αλλά και της ενσωμάτωσης εναλλακτικών πηγών ενέργειας.
- Προωθήθηκε η υποβοήθηση των κρατών μελών με ιδιαίτερα χαμηλό ΑΕΠ, προκειμένου να αποφευχθεί καταγραφή άνισης ποσότητας των αναπτυξιακών δεικτών.

²⁶ Gazprom: Μία από τις μεγαλύτερες εταιρείες με αποθέματα φυσικού αερίου ανά τον κόσμο. Η έδρα της εταιρείας βρίσκεται στο Τσεργιομούσκι, Μόσχα.

- Σύμφωνα του Παρισίου. Το συγκεκριμένο σύμφωνο χαρακτηρίζεται *sui generis* και πέραν της ιδιαίτερης σημασίας που κατέχει για τον ΟΗΕ, επηρεάζει ανάλογα και την ΕΕ ως θεσμό. Η υλοποίηση του μνημονεύει την διάδραση των εθνών αλλά και των διαδικασιών ανά διοικητικό επίπεδο εσωτερική διακυβέρνησης. Παράλληλα, λειτουργώντας ως αντισταθμιστικός παράγοντας στις μάλλον απογοητευτικές τιμές εφαρμογής του προγράμματος ETS, αποτέλεσε σανίδα σωτηρίας για τη διατήρηση της αξιοπιστίας της ΕΕ, θεσμοθετώντας νέους στόχους και κατευθυντήριες γραμμές έως το 2030.

Γράφημα 4.5: Εκτιμώμενη μείωση δεικτών κατανάλωσης οικονομικών πόρων της ΕΕ, έως το 2050.

Πηγή: (Delbeke & Vis, 2016).

Επί της ουσίας, το νέο πλάνο δρα ως διακυβερνητικός μηχανισμός που εστιάζει στην επίτευξη της πλήρους υιοθέτησης των μέτρων ενεργειακής και κλιματικής πολιτικής από τις εκάστοτε κυβερνήσεις, κατόπιν προσαρμογής του στις απαιτήσεις της διανυόμενης δεκαετίας (Rayner & Jordan, 2016). Επιπρόσθετα, η εφαρμογή εναλλακτικών πηγών ενέργειας, ορίζεται ως απαραίτητη υποχρέωση των εθνών, συνδεδεμένη άρρηκτα με τη περιβαλλοντική φιλοσοφία του θεσμού. Με τον τρόπο αυτό, η ΕΕ επιχειρεί να συνδέσει τη διατήρηση της συμμετοχής των εθνών στο θεσμό με την συμμόρφωση στις περιβαλλοντικές υποχρεώσεις όπως αυτές καθορίζονται από τις εκάστοτε συμφωνίες, γεγονός που αποδεικνύει για άλλη μία φορά το συσχετισμό της «Κλιματικής Κρίσης» ως απειλή με την Πολιτική Ενσωμάτωσης της ΕΕ.

Σελίδα σκοπίμως κενή.

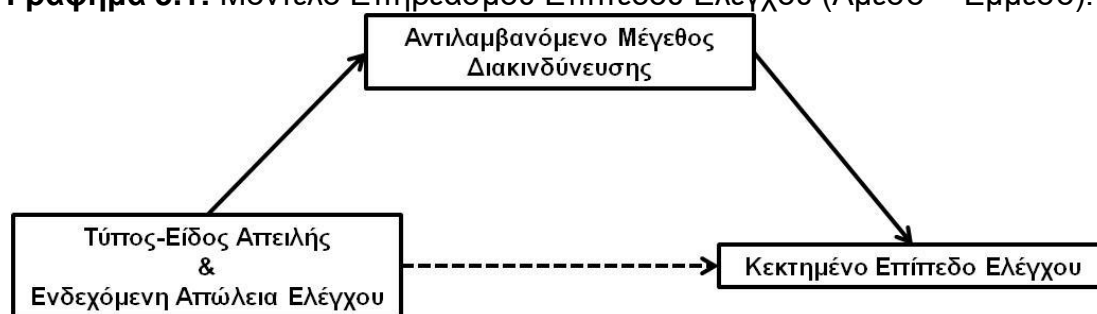

Κεφάλαιο 5^ο.

5.1 Η απτή λειτουργικότητα της Κοινής Απειλής και η Πολιτική Επιρροή.

Λαμβάνοντας υπόψη τη θεμελιώδη θεωρία του E. Becker (1969), η αίσθηση εγγύτητας υπαρξιακών απειλών δύναται να λειτουργήσει ως ψυχολογικός παράγοντας που επηρεάζει άμεσα την συνειδησιακή αντίληψη ενός ατόμου (Sullivan, Landau, & Rothschild, 2010). Κατ' επέκταση διαμορφώνει ισόποσα και πεποιθήσεις έναντι των ερεθισμάτων του περιβάλλοντος που βιώνει. Ειδικότερα, οι εκάστοτε υπαρξιακές απειλές ενεργούν ως σημεία βαρύτητας για τη στάθμιση της αίσθησης ελέγχου και το βαθμό που αυτό είναι εφικτό. Ουσιαστικά, ο E. Becker, με αυτή τη διατύπωση, ενισχύει την άποψη ότι οι πολίτες, ως κοινωνικά όντα, είναι ευάλωτοι στην υφιστάμενη επιρροή (λ.χ. πολιτική) και τείνουν να προβαίνουν σε ενέργειες, αντιτιθέμενοι σε θεωρητικές καταστάσεις διακινδύνευσης-απειλής, προκειμένου να επανακτηθεί η αίσθηση του ελέγχου των πραγμάτων (Γράφημα: 5.1).

Γράφημα 5.1: Μοντέλο Επηρεασμού Επιπέδου Ελέγχου (Άμεσο – Έμμεσο).

Πηγή: (Sullivan, Landau, & Rothschild, 2010).

Η Ευρώπη με την έννοια και την ισχύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επεδίωξε και επέτυχε μέσω διεθνών συμφωνιών την ανάληψη των ηνίων στην καταπολέμηση της «Κλιματικής Αλλαγής». Απόρροια των δράσεων αποτελούν και οι εφαρμοζόμενες πολιτικές ή λαμβανόμενα μέτρα καταπολέμησης. Η ενσωμάτωση και υιοθέτηση των μέτρων από τα Κράτη μέλη καλύπτει περιοχές δράσεις σε όλο το φάσμα των διοικητικών και κοινωνικών δομών των μελών. Με τον τρόπο αυτό η Ένωση αποσκοπεί στην εν τέλει βελτίωση των οικονομικών δεικτών, που κατόπιν της οικονομικής ύφεσης υπέστησαν ισχυρό πλήγμα. Επομένως η ανάκαμψη της οικονομίας διέρχεται μέσω της υιοθέτησης ενεργειακών πολιτικών, και υγιές περιβάλλον.

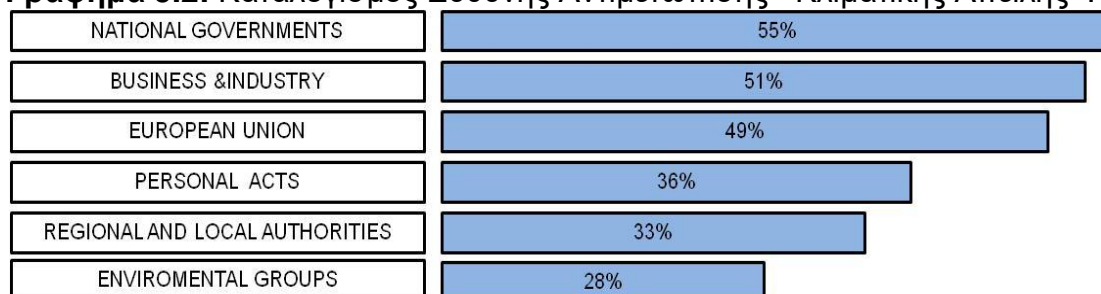
Δεσμευμένη από το «Σύμφωνο του Παρισιού», η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί και ουσιαστικά επιβάλλει την μεταστροφή των υφιστάμενων πρακτικών και εκμοντερνίζει τις διαδικασίες για την επίτευξη αναζωογόνησης της οικονομίας. Αδιαμφισβήτητα, η μεταστροφή επηρεάζει άρδην βασικούς παραγοντικούς πυλώνες των δομών και εν τέλει διαμορφώνει ή μεταλλάσσει την κοινωνική αντίληψη επί των γεγονότων. Κατά το έτος 2014, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, υπό τη καθοδήγηση του επιτρόπου Jean-Claude Juncker, οραματιζόταν την ασφαλή και ισχυρή «Ενεργειακή Συμμαχία» σε όλο το εύρος της Ένωσης.

Πλέον, αυτοσκοπό αποτελεί η ενσωμάτωση κλιματικής και ενεργειακής πολιτικής που θα επιτύχει τη διασύνδεση των μελών, επί του πρακτέου.

Σύμφωνα με το εκδοθέν δελτίο τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η πρόοδος χαρακτηρίζεται ικανοποιητική. Ωστόσο, αναγνωρίστηκε η απουσία στρατηγικού πλάνου ενεργειών επί των επικοινωνιακών ζητημάτων, προκειμένου να επιτευχθεί υψηλότερη αποδοτικότητα και να εξασφαλισθεί η διαδικασία εκδημοκρατισμού μελών που αδυνατούν να ενσωματώσουν την μεταρρυθμιστικές διατάξεις (EC, 2018). Ειδικότερα, ο Maroš Šefčovič, ηγετικό στέλεχος της λεγόμενης «Ενεργειακής Ένωσης», τονίζει ότι η Ευρώπη επιτυγχάνει υψηλά επίπεδα ενεργειακής ασφάλειας και μεταβολής, παρά το γεγονός ότι εθνικοί παράμετροι δημιουργούν εμπόδια στο εγχείρημα (DG CLIMA, April 2019). Επιπρόσθετα, γίνεται ιδιαίτερα emphaticός στην υποχρέωση εκάστου κράτους-μέλους να ακολουθήσει τις εξελίξεις και να επιτύχει την ενσωμάτωση στο κορμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης εφαρμόζοντας, πλήρως πλέον, τα οριζόμενα από τους θεσμούς. Φυσικά, πρωταρχικής σημασίας αποτελούν οι μεταρρυθμίσεις που αφορούν ενεργειακά ζητήματα, τη «Κλιματική Απειλή» αλλά και λοιπές διασυνδεδεμένες διαδικασίες. Για το λόγο αυτό επιδιώκεται η δομική αλλαγή και όχι περιθωριακής φύσεως τροποποιήσεις, με πρόσχημα περιβαλλοντικά ζητήματα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση κατανόησε την ανάγκη στρατηγικού επικοινωνιακού πλάνου, λαμβάνοντας υπόψη τις σταθμίσεις της κοινής γνώμης των Ευρωπαίων Πολιτών. Η πλειονότητα των πολιτών χαρακτηρίζουν την «Κλιματική Απειλή» ως υψηλής έντασης κίνδυνο (93%), ενώ αποδίδουν την ευθύνη ανάληψης ενεργειών στις εθνικές κυβερνήσεις, το βιομηχανικό τομέα και τους οικονομικούς φορείς. Ειδικότερα, άνω του 55% αποδίδει ευθύνες στις εθνικές κυβερνήσεις για την αδράνεια επί του ζητήματος. Αντίστοιχα ο βιομηχανικός τομέας και οι οικονομικοί φορείς λαμβάνουν ποσοστό 51%. Ταυτόχρονα, δεν απουσιάζει η αναφορά των πολιτών στην κεντρική αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου αποδίδονται ευθύνες από το 49% των πολιτών. Επιπρόσθετα, 36% του δείγματος θεωρούν ότι φέρουν υποχρέωση να δράσουν σε ατομικό επίπεδο καθώς φέρουν προσωπική υποχρέωση ενώ το 33% κρίνει ότι οι τοπικές αρχές οφείλουν να πράξουν τα δέοντα. Τέλος, 28% χαρακτηρίζει κύριους υπεύθυνους περιβαλλοντικές οργανώσεις και φορείς (Γράφημα: 5.2).

Γράφημα 5.2: Καταλογισμός Ευθύνης Αντιμετώπισης «Κλιματικής Απειλής».

Πηγή: (EC, 2018).

Η κυρίαρχη θέση των Εθνικών Κυβερνήσεων στη συνείδηση των πολιτών ως πρωταγωνιστής στην αντιμετώπιση της «Κλιματικής Απειλής», δίδει το πλεονέκτημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του θεσμού περί «Κλιματικής Αλλα-

γής», να αποδώσει ευθέως ευθύνες για σκόπιμη αδράνεια ή αθέμιτη απραξία επιβάλλοντας κυρώσεις, με πρόσχημα το κοινό όφελος. Επιπρόσθετα, δημιουργείται πρόσφορο έδαφος για την ουσιαστικά εκβιαστική ενσωμάτωση πολιτικών μέτρων, σε εθνικό επίπεδο, που δημιουργούν κοινό υπόβαθρο ώστε να δομηθεί κοινή αναπτυξιακή πορεία της Ένωσης με ισχυρή συνοχή χωρίς εθνικούς περιορισμούς. Με άλλα λόγια επιτυγχάνεται η ευρωπαϊκοποίηση²⁷ των Εθνών.

5.2 Στάδια προσαρμογής με μακροπρόθεσμο χαρακτήρα.

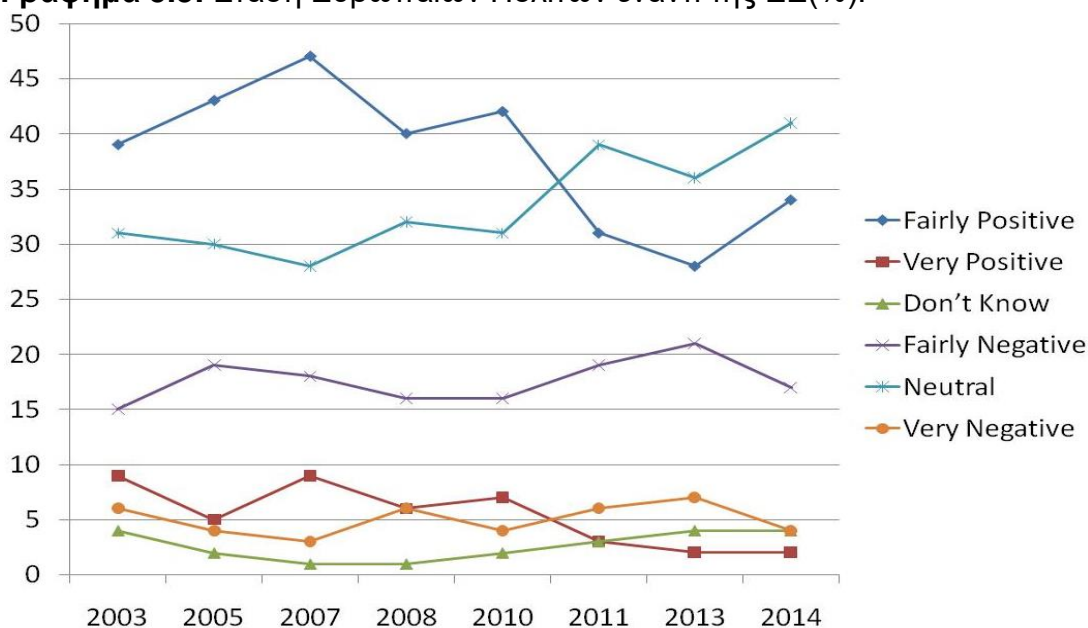
Βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα, των ευρωπαίων πολιτών, αποτελεί η κοινή πεποίθηση ότι η Ευρώπη οφείλει να επιτύχει, έως το έτος 2050, τους τεθέντες στόχους περί περιβαλλοντικής δράσης. Η απήχηση του ισχυρισμού έχει εύρος και δυναμική, καθώς το ποσοστό των πολιτών αγγίζει το 92%, εκ του οποίου το 54% αποτελεί σθεναρό υποστηρικτή. Περισσότεροι από εννέα στους δέκα πολίτες (9/10), συμφωνούν με τις ενέργειες και χειρισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο συγκεκριμένο ζήτημα. Ιδιαίτερη μνεία οφείλεται να δοθεί στην αυξητική τάση ενδιαφέροντος επί του ζητήματος, καθώς από το έτος 2015 έως το έτος 2017 οι δείκτες παρουσίασαν αξιοσημείωτη άνοδο, ενώ αναμένεται συνεχής αυξητική τάση. Επιπρόσθετα διακρίνεται η θετική διάθεση των πολιτών για την μελλοντική ανάκαμψη των δεικτών οικονομίας και τα οφέλη που σχετίζονται και αλληλοεπιδρούν με τις δεδομένες δράσεις. Γίνεται αντιληπτό, λοιπόν, ότι οι ευρωπαίοι πολίτες αντιλαμβάνονται με σοβαρότητα το ζήτημα της «Κλιματικής Κρίσης» και αποδίδουν σε αυτό ιδιαίτερη βαρύτητα. Επιπρόσθετα, πλήθος αναλυτών, υποστηρίζουν ότι στην συνείδηση των πολιτών η «Κλιματική Κρίση» αποτελεί την πλέον κρίσιμη πρόκληση, με παγκόσμιες διαστάσεις. Συγκεκριμένα, το έτος 2017, η «Κλιματική Κρίση» υπερέβη την «Παγκόσμια Τρομοκρατία», ως μέγεθος απειλής και συναντάται στην δεύτερη θέση ως κυρίαρχο πρόβλημα μετά την «Έλλειψη Πόσιμου Ύδατος, την Ένδεια και Πενία» (EC, 2018).

Δοθείσας της σοβαρότητας που επιδίδεται στο ζήτημα, οι πολίτες αναζητούν τους κύριους υπαίτιους αλλά και τους πρωταγωνιστές των δράσεων που οφείλουν, λόγω θέσεως, να αναπτύξουν πρωτοβουλία. Όπως έχει προαναφερθεί, οι Εθνικές Κυβερνήσεις, ο Βιομηχανικός Τομέας και οι ισχυροί Οικονομικοί Φορείς, αποτελούν τους κύριους παράγοντες του παιχνιδιού. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν απουσιάζει από τη συνολική εικόνα, ωστόσο δεν κατέχει τα πρωτεία αναφορικά με τους πρωταίτιους. Αντιθέτως, κατόπιν του «Συμφώνου του Παρισίου», παρουσιάζεται ως ηγέτιδα συντονιστική δύναμη των δράσεων, εκμεταλλεόμενη την αδράνεια των εθνικών κυβερνήσεων. Εντός αυτού του πλαισίου, η ΕΕ επιδιώκει την ενσωμάτωση κοινών διαδικασιών στο πυρήνα των εθνικών δομών, με απώτερο σκοπό την «Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση». Το εγχείρημα, βασίζεται στην ισχυρή συνειδησιακή απήχηση του ζητήματος επί των πολιτών, ενώ τα αυστηρά χρονικά περιθώρια λειτουργούν ως μοχλός πίεσης, που επιφέρουν ίσως «βίαια ενσωμάτωση». Άλλωστε, οι εκάστοτε κυρώσεις που επιβάλλονται στα κράτη μέλη πηγάζουν από κοινή γραμμή πολιτικής πλεύσης της ΕΕ. Ειδικότερα, σύμφωνα με την επίσημη τοποθέτηση της ΕΕ, οι κυρώσεις στοχεύουν στην συνέτιση των μελών, όπως παρακάτω:

²⁷ “Europeanization”.

- Διασφάλιση των δημοκρατικών αξιών και θεμελιωδών συμφερόντων της ΕΕ.
- Εξάλειψη διακρατικών εντάσεων και διατήρηση της Ειρήνης.
- Υποστήριξη με κάθε τρόπο των δημοκρατικών διαδικασιών, του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Αποσόβηση συγκρούσεων και ισχυροποίηση της αίσθησης διεθνούς ασφάλειας.

Γράφημα 5.3: Στάση Ευρωπαίων Πολιτών έναντι της ΕΕ(%).

Πηγή: (Eurobarometer, 2015)

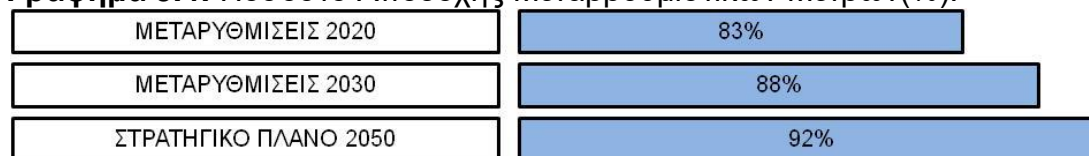
Ως εκ τούτου, οι Εθνικές κυβερνήσεις παρουσιάζουν πτωτική τάση στην εκτίμηση των πολιτών, ώστε να αντιμετωπίσουν/διαχειριστούν ζητήματα ζωτικής σημασίας. Η ΕΕ εκμεταλλευόμενη την αύξηση της εμπιστοσύνης των πολιτών ως ηγετικό θεσμό (Γράφημα: 5.3)²⁸, θέτει φιλόδοξους στόχους και με την ισχύ του 92% των ευρωπαίων πολιτών επιδιώκει την «Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση», με πρόσχημα την «Κλιματική Κρίση». Το γεγονός ανταποκρίνεται κι σε επίπεδο επενδυτικών προγραμμάτων όπου το 2016, το σύνολο των συνεισφορών από την ΕΕ και τα κράτη μέλη της ανήλθε σε 20,2 δις €, ποσό αισθητά αυξημένο σε σύγκριση με το 2015. Αυτό καταδεικνύει την αποφασιστικότητα της ΕΕ να συνεχίσει να αυξάνει τη διεθνή της χρηματοδοτική συνεισφορά για το κλίμα προς τα 100 δις. δολάρια ΗΠΑ ετησίως, ήτοι τον στόχο που τέθηκε για τις αναπτυγμένες χώρες έως το 2020 και έκτοτε έως το 2025. Ακόμη, χαρακτηριστικό του εν λόγω στρατηγικού πλάνου, αποτελεί η πληθώρα τροποποιητικών μεταρρυθμίσεων που διαμορφώνονται σε τέσσερα (4) στάδια, ως εξής:

²⁸ Στάση ευρωπαίων πολιτών έναντι των χειρισμών της ΕΕ, κατόπιν του έτους 2014. Οι αρνητικοί δείκτες εμπιστοσύνης οφείλονταν κυρίως στην αδυναμία της ΕΕ να αντιμετωπίσει τις συνέπειες της Παγκόσμιας Οικονομικής Ύφεσης.

- Ευρωπαϊκό «Πράσινο Σύμφωνο».
- Πακέτο Κλιματικών και Ενεργειακών Μεταρρυθμίσεων (έως 2020).
- Δόμηση Κλιματικών και Ενεργειακών Μεταρρυθμίσεων (έως 2030).
- Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Πλάνο (έως 2050).

Φυσικά, η παγκόσμια οικονομική ύφεση, που έκανε αισθητή την παρουσία της αρχομένης έτους 2009, διαδραμάτισε καίριο ρόλο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αντιλαμβανόμενη τα δεινά των πολιτών όπως προέκυψαν από την οικονομική κρίση, ενσωμάτωσε την ανάκαμψη των οικονομικών δεικτών των κρατών μελών στο στρατηγικό πλάνο και εδραίωσε έναν άρρηκτο συσχετισμό «Κλιματικής Δράσης» και «Οικονομικής Ευμάρειας». Το γεγονός αυτό δικαιολογεί τους υψηλούς δείκτες αποδοχής των πολιτών αναφορικά με τα στάδια αντιμετώπισης της «Κλιματικής Απειλής» (Γράφημα: 5.4). Επιπρόσθετα, δημιουργήθηκε η δυνατότητα επεμβατικής δραστηριότητας της ΕΕ στο εσωτερικό των εθνικών διακυβερνήσεων, γεγονός που σηματοδότησε την επίσπευση της «Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης» μέσω υιοθέτησης κοινών πρακτικών και αντιλήψεων (Παράρτημα «Δ»: Κύριοι Τομείς Εφαρμογής Περιβαλλοντικής Πολιτικής ΕΕ).

Γράφημα 5.4: Ποσοστό Αποδοχής Μεταρρυθμιστικών Μέτρων(%)

Πηγή: (DGs CLIMA & ENER, Sep 2019).

5.3 Η διασύνδεση της Ανταγωνιστικής Οικονομίας με την «Πράσινη Ανάπτυξη».

Παραδοσιακά, η Ευρωπαϊκή Ένωση, επεδίωκε υψηλά ποσοστά συνοχής μεταξύ των κρατών μελών, προκειμένου να επιτευχθεί η πλήρη ενσωμάτωσή τους στο θεσμό. Αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι η ΕΕ συστηματικά επενδύει υπέρ δομών και διαδικασιών περιβαλλοντικής φύσεως, στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές της Ευρώπης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, μεταστροφής της ΕΕ προς την αξιοποίηση της «Κλιματικής Απειλής» έχοντας ως όφελος τη συνοχή των κρατών μελών και την στήριξη των πολιτών ως μονάδες, αποτελεί η ληφθείσα δράση περιόδου αρχομένης του έτους 2014 έως έτος 2020. Η ιεράρχηση των στόχων με κυρίαρχη την επίτευξη «Αειφόρου ή Βιώσιμης Ανάπτυξης», προϋποθέτει ένα σύνολο ζωτικών νομοθετημάτων και μεταρρυθμίσεων που δρουν στο εσωτερικό των εθνών. Φυσικά, η αναδιάρθρωση των διαδικασιών οδήγησε στην επανεξέταση των περιορισμών και προκειμένου να επιτευχθεί συνοχή, επαναπροσδιορίστηκαν επενδυτικά προγράμματα οικονομικής ή μη φύσεως (τεχνική υποστήριξη, παροχή τεχνογνωσίας, προώθηση συνεργασιών κλπ.).

κύριες αιτίες εφαρμογής αυτών των πρακτικών από τα κράτη μέλη καθορίζονται εν ολίγοις, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όπως παρακάτω:

- Η υιοθέτηση καινοτόμων διαδικασιών δημιουργεί νέες ευκαιρίες οικονομικής και πολιτικής σταθερότητας. Φυσικά, η «Κλιματική Αλλαγή» αλληλοεπιδρά με λοιπές κοινωνικό-οικονομικές αλλαγές και οδηγεί στην συμμετοχή υψηλότερου ποσοστού επεμβατικών ενεργειών των πολιτών. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η αποδοτική εφαρμογή των ληφθέντων πολιτικών μέτρων, εντασσόμενα στο ευρύτερο πλαίσιο κοινής στρατηγικής της ΕΕ.
- Τα οφέλη περιορισμού «Κλιματικής Κρίσης» και εφαρμογής μέτρων είναι αλληλένδετα. Αποτελεί αδιάσειστο ισχυρισμό ότι οι πρακτικές οφείλουν να αναπτυχθούν και εφαρμοσθούν ταυτόχρονα προκειμένου να επιτευχθεί η ομαλή η ομαλή ένταξη όλων των συστατικών στοιχείων που θα επιφέρει επιτυχές μακροπρόθεσμο πλάνο ενεργειών. Αβίαστες αποφάσεις ελλοχεύουν ανάδειξη των αδυναμιών του εγχειρήματος, κυρίως στον οικονομικό τομέα.

Η επιτυχής ενσωμάτωση των μέτρων προσαρμογής καινοτομιών και περιορισμού της «Κλιματικής Κρίσης» συμβάλλει σε τομείς όπως η υγεία, διαλειτουργικότητα και η ανθεκτικότητα του οικοσυστήματος. Γίνεται κατανοητό ότι με αυτό τον τρόπο αυξάνεται η δυνατότητα παροχής αγαθών και υπηρεσιών στους ευρωπαϊούς πολίτες που εν τέλει οδηγεί στη συνειδησιακή μεταστροφή τους και αποδοχή του ευρωπαϊκού ιδεώδους, σε επίπεδα εφάμιλλα της εθνικής ταυτότητας.

5.4 Η αδυναμία της ΕΕ επί της Επικοινωνιακής Πολιτικής.

Σύμφωνα με επίσημη αναφορά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εν μέσω έτους 2019 (DG CLIMA, April 2019), πραγματοποιείται προσπάθεια ανάλυσης των επιλογών της Ευρώπης για τη διαμόρφωση των μελλοντικών στόχων της. Επιπρόσθετα, παρατίθενται πιθανά σενάρια εξέλιξης της Ένωσης, λαμβάνοντας υπόψη την μεταβλητή της ελεύθερης βούλησης των πολιτών, όσων αφορά τις μεταρρυθμιστικές διατάξεις του παρόντος. Προφανώς, οι Βρυξέλες αδυνατούσαν μέχρι πρότινος να επιλύσουν σημαντικά ζητήματα που αποτελούν θεμέλιους λίθους για τη διαμόρφωση κοινής πορείας των μελών. Παρά ταύτα, σήμερα τα άλλοτε κυρίαρχα προβλήματα που ταλάνιζαν την πολιτική σκηνή της Ευρώπης (όπως BREXIT, Ευρωσκεπτικισμός κλπ.) επισκιάζονται από την κυριαρχία της «Κλιματικής Απειλής», που διαφαίνεται να απορροφά όλη την προσοχή του πολιτικού γίγνεσθαι. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι ολοένα αυξανόμενες δράσεις των πολιτών αλλά και της ευρωπαϊκής νεολαίας, ειδικότερα υπό τη μορφή κινήματος υπό την ονομασία «Extinction Rebellion».

Το εγχείρημα ενάντια στην «Κλιματική Απειλή», δεν αποτελεί, ωστόσο, βατό μονοπάτι. Μία ισχυρή πρόκληση που οφείλει να αντιμετωπίσει η ΕΕ, έναντι της στρατηγικής που επιθυμεί να εφαρμόσει, αποτελεί η φυγή της Μεγάλης Βρετανίας από την Ένωση. Το Ηνωμένο Βασίλειο συνιστούσε βασικό πρωταγωνιστή για την εξασφάλιση και εφαρμογή αυστηρών μέτρων ενάντια στη

«Κλιματική Αλλαγή». Ειδικότερα, αποτελούσε παράδειγμα προς μίμηση για τα λοιπά μέλη, καθώς η θέσπιση μέτρων εσωτερικής διακυβέρνησης υπέρ περιβάλλοντος συμμορφωνόταν πλήρως τα συμφωνηθέντα περί μηδενικής εκπομπής ρύπων έως το 2050. Η πρόσφατη αποχώρηση της Μεγάλης Βρετανίας από την Ευρωπαϊκή οικογένεια, δύναται να δημιουργήσει προστριβές μεταξύ των εσωτερικών διεργασιών της ΕΕ καθώς πλήθος εθνικών κυβερνήσεων πιθανώς να προβούν σε άρνηση συμμόρφωσης προς τα ληφθέντα μέτρα. Η απειλή αναγνωρίζεται κυρίως στα κεντρικά και ανατολικά κράτη της Ευρώπης (Visegrád States) όπου η ενσωμάτωσή τους παρουσιάζει επιπλοκές (Καλαντζής, 2018).

Σύμφωνα με τον καθηγητή Charlotte Burns, ειδικό επί θεμάτων Brexit και περιβαλλοντικής πολιτικής από το πανεπιστήμιο Sheffield, η ρήξη στις διεθνείς σχέσεις μεταξύ ΕΕ και Η.Β., σαφώς θα επηρεάσει τη πορεία της δράσης ενάντια στη «Κλιματική Απειλή» και ίσως την θέσει υπό διακινδύνευση (University of Sheffield, 2019). Επιπρόσθετα, μία πιθανή εμπορική συμφωνία μεταξύ της Βρετανίας και λοιπών εταίρων, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, θα επηρεάσουν τις ορισθείσες μεταρρυθμίσεις στο εσωτερικό της χώρας και θα θέσουν υπό αμφισβήτηση πιθανή μελλοντική συνεργασία με την ΕΕ. Δεν τελεί αμφισβήτηση βεβαίως ότι η πλήρης απουσία συμφωνίας κατά τη φυγή της Μ. Βρετανίας με την ΕΕ, θα οδηγήσει απευθείας στην αποδυνάμωση των μέτρων υπέρ περιβάλλοντος στο μέγεθος που την επηρεάζουν.

Η εκ βάθους ανάλυση των επιπλοκών, αναγνωρίζει το πρόβλημα στην απουσία ισχυρής και οργανωμένης επικοινωνιακής στρατηγικής εκ μέρους ΕΕ. Η θέσπιση στενών δεσμών με τους πολίτες απαιτεί αποδοτικές πρακτικές επικοινωνίας ώστε να ευοδωθεί κοινωνική επιρροή. Με το πέρασμα των ετών η ΕΕ προέβη στη δαπάνη χρόνου και πόρων προκειμένου να επιτύχει επικοινωνιακούς στόχους που όμως περιορίζονταν στην επεξήγηση των μέτρων και την στείρα αιτιολόγηση λήψης αυτών (raison d'être). Κατά συνέπεια τα μέγεθος επιρροής και τα επικοινωνιακά μηνύματα ήταν ανεπαρκή. Άλλωστε, η επικοινωνία ήταν ανέκαθεν το αδύναμο σημείο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής και ειδικότερα στο τομέα της ενσωμάτωσης των μελών.

Οι Βρυξέλες, αναγνωρίζοντας το πρόβλημα επικοινωνιακής φύσεως, κατανόησαν την επείγουσα ανάγκη ενός φιλόδοξου project που θα τροποποιήσει την γενικότερη εικόνα του θεσμού και θα τον εδραιώσει ως μία δημοκρατική, πολιτική και οικονομική παγκόσμια δύναμη. Καθώς η Στρατηγική Επικοινωνία αποτελεί ένα ισχυρό μέσο σχεδιασμού και διαχείρισης δράσεων που καθορίζει προτεραιότητες και θεσπίζει προσδοκίες, η επιλογή του κατάλληλου εργαλείου ως εκφραστή του ουσιαστικού μηνύματος αποτέλεσε ύψιστης σημασίας.

5.5 Η επιλογή κύριου εκφραστή του μηνύματος.

Η διαμόρφωση του εκπεμπόμενου μηνύματος, σε συνάρτηση με τις σύγχρονες περιβαλλοντικές ανησυχίες, δύναται να επηρεάσει την αντίληψη και κατ'επέκταση την αντίδραση των πολιτών, με ιδιαίτερη έμφαση στο νεανικό κοινό. Ειδικότερα, περιπτώσεις όπου η «Κλιματική Απειλή» περιγράφεται ως μία αναμενόμενη φυσική καταστροφή μεγάλων διαστάσεων, συμβάλει στην ανάπτυξη αισθήματος απόγνωσης, απάθειας, πανικού κλπ. Στον αντίποδα, η πα-

ράθεση μηνυμάτων που δηλώνουν πιο αισιόδοξες πτυχές των περιστάσεων, δύναται να αναπτύξουν αισθήματα ελπίδας, ομοψυχίας και στρατηγικές συνεργασίας για την αντιμετώπιση του προβλήματος (O'Brien, Selboe, & Hayward, 2018).

Εντός αυτού του πλαισίου, πλήθος ερευνητών συνιστά ότι πολίτες νεανικής ηλικίας εκφράζουν εντονότερα συναισθήματα προβληματισμού και κατά περίπτωση ενεργού ακτιβισμού σχετικά με το περιβάλλον, όταν εκτεθούν σε μηνύματα επηρεασμού περιβαλλοντικής φύσεως (Strazdins & Skeat, 2011). Ειδικότερα, το νεανικό κοινό αντιλαμβάνεται τις συγκυρίες ως ευκαιρία διασφάλισης μελλοντικών συνθηκών διαβίωσης και κατά συνέπεια εκδηλώνει επιθυμία ανάληψης ηγεσίας και πραγματοποίησης δραστηριοτήτων. Ο εν λόγω ακτιβισμός δύναται επιφέρει πιέσεις σε κατάλληλους τομείς ώστε να μετουσιωθεί σε συστημική αλλαγή. Φυσικά, ιδιαίτερο ρόλο στην συγκεκριμένη διεργασία διαδραματίζει το επίπεδο γνώσεων του προβλήματος και ο βαθμός επεξεργασίας των διαχεόμενων πληροφοριών ώστε να επιτευχθεί κατανόηση και αξιολόγηση των παραμέτρων.

Γράφημα 5.5: Ευρωπαϊκή συμμετοχή στο κίνημα «Youth Strike for Climate».

Πηγή: (fridaysforfuture.org, 2018)

Σύμφωνα με τη Paola Yanguas Parra, μέλος της δεξαμενής ιδεών «Κλιματική Ανάλυση», η πρόοδος αντιμετώπισης της «Κλιματικής Απειλής» παρουσίασε πτωτική τάση μέχρι τα μέσα της διανυθείσας δεκαετίας (Tollefson, 2019). Ωστόσο, η ανάληψη ηγετικού ρόλου από την ΕΕ, κατόπιν του «Συμφώνου του Παρισιού», προδιαθέτει την ενεργοποίηση της βούλησης των πολιτικών ηγετών προς αυτή την κατεύθυνση. Η Christiana Figueres, επικεφαλής αναλυτής του συνεδρίου «Κλιματικής Αλλαγής» των Ηνωμένων Εθνών, δηλώνει την πεποίθηση ότι η ελπίδα για αλλαγή έγκειται στην δραστηριοποίηση των νεαρών πολιτών υπό τη μορφή ακτιβισμού και διαμαρτυριών (Figueres, 2019). Ακόμη, προσθέτει ότι η κοινωνική αντίδραση πηγάζει από την απουσία βούλησης των κυβερνήσεων να αντιμετωπίσουν ζητήματα ζωτικής σημασίας, γεγονός που καθιστά ατελέσφορη την υπάρχουσα πολιτική γραμμή. Έτσι, παρά τις αντιλήψεις σκεπτικισμού έναντι της βιωσιμότητας των μεταρρυθμιστικών διατάξεων της ΕΕ ή τα εμπόδια τεχνολογικής φύσεως, η νέα γενιά ακτιβιστών εμπνευσμένη από τη δράση της Σουηδέζας έφηβης Greta Thunberg, παρου-

σιάζουν εντονότερη δράση (Γράφημα: 5.5). Επί του πρακτέου, η δραστηριότητα της Ευρωπαϊκής Νεολαίας προσέλκυσε το ενδιαφέρον για κοινωνική δικαιοσύνη και ανέπτυξε το αίσθημα ηθικής ευθύνης, εστιάζοντας σε απτά στοιχεία που καταδεικνύουν ζοφερό μέλλον για το πλανήτη.

Η ΕΕ αντιλαμβανόμενη την συνεχή και ραγδαία άνοδο εφηβικού ακτιβισμού και λογιζόμενη το μέτρο επηρεασμού στα κατώτερα στρώματα της κοινωνίας (bottom up) επεδίωξε τον προσανατολισμό της δράσης. Το μέλλον της Ευρώπης βασίζεται στη δράση και την διαμορφούμενη αντίληψη της νεολαίας. Ο πληθυσμός της Ευρώπης, κάτω των 30 ετών, αγγίζει το 1/3 (170 εκ. πολίτες). Η παράθεση της «Κλιματικής Απειλής» ως κυρίαρχη προτεραιότητα και θέμα ζωτικής σημασίας στο οποίο οι νέοι πολίτες έχουν λόγο βαρύτητας, ωφελεί την στρατηγική επικοινωνίας της ΕΕ, που επέτυχε την de jure ενσωμάτωση των εθνών στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα μεν, αλλά εκκρεμεί συνειδησιακά δε. Η ΕΕ συγκρότησε την «Ευρωπαϊκή Επιτροπή Νεολαίας για την Κλιματική Δράση» με σκοπό την ενδυνάμωση των κοινών αντιλήψεων και ανάληψης δράσης με κοινό υπόβαθρο. Το μέλλον της Ευρώπης, θεωρητικά, επαφίεται στη βούληση των νέων πολιτών που δεν περιορίζονται στα εθνικά σύνορα ή περιορισμούς καθώς εκφράζουν το κοινό αίσθημα επιβίωσης. Η εν λόγω επιτροπή τυγχάνει της μέγιστης υποστήριξης, θεσμικά, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καθώς αποτελεί το κύριο εκφραστή του επιθυμητού μηνύματος προς επαύξηση της συνοχής των ευρωπαίων.

Κεφάλαιο 6^ο.

6.1 Επίλογος.

Η έλευση της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης το έτος 2008, σηματοδότησε την εκκίνηση πολιτικών ανανεωτικών διεργασιών, στην ευρύτερα ενωμένη Ευρώπη, υπό το πρίσμα των σύγχρονων αντιλήψεων και ενδεχομένως συγκυριών. Κατά συνέπεια, προέκυψε η διαμόρφωση των βάσεων για την αρχική αναγνώριση του υπαρκτού ζητήματος της «Κλιματικής Απειλής» και κατόπιν, της αξιοποίησης του, εντός μακροπρόθεσμου στρατηγικού πλάνου. Τα έναυσμα δόθηκε στη συγκρουσιακής φύσεως συνεδρίαση στην Κοπεγχάγη (COP-15²⁹), το έτος 2009, όπτιου επίσημα το ζήτημα της «Κλιματικής Απειλής» πολιτικοποιήθηκε στα πλαίσια των Η.Ε. και της Ευρωζώνης μετέπειτα (Clements, 2012). Η Ευρωπαϊκή Ένωση, με τη θέσπιση αυστηρών χρονοδιαγραμμάτων και μέτρων περιβαλλοντικής πολιτικής επί των κρατών μελών, αναδεικνύεται ως ηγετική μορφή του κινήματος ενάντια στη «Κλιματική Αλλαγή», σε βαθμό που υποδαυλίζει αντίστοιχες προσπάθειες εθνών όπως οι Η.Π.Α., Αυστραλία και Καναδάς. Η ανάλυση των προσπαθειών της ΕΕ και η σύγκριση των δεικτών εξέλιξης της διαδικασίας ενσωμάτωσης των μελών στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα υποδεικνύουν αναμφίβολα την υιοθέτηση του μοντέλου «Νέο –Λειτουργισμού», θεσπίζοντας τη κοινή απειλή στη συνείδηση των ευρωπαίων πολιτών, που υπερβαίνει την εθνική ιδιότητα.

Η ολιστική προσέγγιση των πολιτικών δρώντων, αλλά και των δεικτών πολιτικής τοποθέτησης των πολιτών, υποδηλώνει ότι οι ανοδικοί δείκτες ενσωμάτωσης, που ανέτρεψαν την καθοδική πορεία έως το 2016, οφείλονται στη τροποποίηση προσέγγισης του μοντέλου διακυβέρνησης. Η «Κλιματική Απειλή» δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη και υιοθέτηση στρατηγικών που επιβλήθηκαν, αρχικώς, από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα και κινήθηκαν ανοδικά (bottom-up), ουσιαστικά εξαναγκάζοντας τις εκάστοτε εθνικές κυβερνήσεις και μικροπολιτικά συμφέροντα να συμμορφωθούν στις μεταρρυθμιστικές διατάξεις. Επιπρόσθετα, η αναγκαιότητα αλλά και η κατ' επείγοντος φύση, του εν λόγω ζητήματος, αποτέλεσε ζωτικής σημασίας για την δυναμική των προσπαθειών υπέρ της ενσωμάτωσης των μελών στην κοινή προσπάθεια. Επί της ουσίας, η «Κλιματική Απειλή» διατέλεσε αξιοποιήσιμο μέσο για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προκειμένου να επιτευχθεί, εν τέλει, η πολυπόθητη «Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση». Η θέσπιση πολιτικών στόχων, χωρίς να επέρχεται απευθείας σύγκρουση της ΕΕ με τα εκάστοτε εθνικά συμφέροντα, αναμένεται να κριθεί εν ευθέτω χρόνω, καθώς το πολιτικό διακύβευμα είναι υψίστης σημασίας για το μέλλον Ευρωζώνης και η σύγκρουση με την εθνική συνείδηση δύσκολα θα αποσοβηθεί.

Το στρατηγικό πλάνο επιβολής των μεταρρυθμιστικών μέτρων υπό τον μανδύα αντιμετώπισης της «Κλιματικής Απειλής», δύναται να αναγνωρισθεί σε δύο διαστάσεις επιρροής:

- Αρχικώς, κάθετα (vertical) από τη βάση των κοινωνικών στρωμάτων όπου η Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση υπεισέρχεται στη συνείδηση των πο-

²⁹ Συνέδριο «Κλιματικής Αλλαγής» Ηνωμένων Εθνών (2009), που έλαβε χώρα στην Κοπεγχάγη.

λιτών και αναπτύσσεται ως αντίδραση των πολιτών στην κοινή παγκόσμια απειλή που είναι αναπόφευκτη και αποτελεί ζήτημα επιβίωσης (bottom-up). Στο τομέα αυτό, η ΕΕ αναδεικνύει το ζήτημα μέσω δράσεων που εμπλέκουν τοπικούς φορείς και λοιπά μέσα επηρεασμού μικρής κλίμακας

- Ακολουθως, κάθετα (vertical) από την κορυφή λήψεως αποφάσεων (top-down). Ειδικότερα, η ιεραρχική δομή των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης των ευρωπαϊκών εθνών τείνουν να αλληλοεπιδρούν πιο αποτελεσματικά κατόπιν απευθείας διάδρασης με Ευρωπαϊκά Ινστιτούτα και Οργανισμούς ή ακόμη και την ίδια την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ως εκ τούτου, η ανάπτυξη προγραμμάτων που εμπλέκουν φορείς αυτοδιοίκησης και απαιτούν την εφαρμογή μέτρων προερχόμενα από κέντρα λήψεως αποφάσεων της ΕΕ συμβάλλουν τα μέγιστα στην ενσωμάτωση των εν λόγω φορέων, στο μέγεθος που τους αναλογεί.
- Τέλος, οριζόντια (horizontal) όπου προωθείται το μοντέλο υπερεθνικής συνεργασίας τοπικών φορέων, εντός ορίων ευρωπαϊκής ένωσης. Η συνεργασία και συντονισμός δράσεων μεταξύ των ευρωπαϊών πολιτών υπό την αιγίδα τοπικών πρωτοβουλιών αναδεικνύει την έννοια της συνοχής και κατ' επέκταση της ενσωμάτωση σε κοινό ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Η παρούσα διάσταση ενεργειών περιορίζεται σε επίπεδο τοπικών φορέων και συνδέεται με το σύστημα Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης (multi-level). Επί παραδείγματι, οι ευρωπαϊκές πόλεις γνωστοποιούν τα υπάρχοντα ζητήματα περιβαλλοντικής φύσεως, αναζητούν κοινές λύσεις και διαμορφώνουν δράσεις κοινής ωφέλειας (ανάπτυξη Transnational Municipal Networks³⁰).

Ο επαναπροσδιορισμός του ζητήματος της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης από την ΕΕ, απαίτησε ριζική αναδόμηση των εσωτερικών διεργασιών των εθνών. Επί του πρακτέου, τα κράτη μέλη οφείλουν να συμμορφωθούν στη νέα οργανωτική δομή που θέσπισε η Επιτροπή, με στόχο το περιορισμό του χαρακτήρα εθνικής επιρροής και την ανάδειξη ανάγκης ολοκλήρωσης της ενταξιακής πορείας υπό την πίεση της βάσεως (κοινωνική διαστρωμάτωση). Η κυριαρχία και επιβολή των ευρωπαϊκών μηχανισμών έγκειται στην προσήλωση των ευρωπαϊών πολιτών επί κοινού στόχου, που στη προκειμένη αναγνωρίζεται στην «Κλιματική Απειλή».

Η ανοδική πορεία των δεικτών αποδοχής χειρισμών εκ μέρους της ΕΕ αποτελεί ηθική νίκη vis à vis των ισχυρών τάσεων Ευρωσκεπτικισμού των τελευταίων ετών. Ωστόσο, ενδεχόμενη αποτυχία επιβολής και εφαρμογής των μέτρων που θα οδηγήσουν στην αναποτελεσματική ενταξιακή ολοκλήρωση των μελών, θα αναδείξει ανεπιστρεπτή την ικανότητα της ΕΕ να θέτει αισιόδοξους στόχους και την ανικανότητά της να τους εντάσσει στο κυβερνητικό πλάνο των μελών. Στον αντίποδα, εφόσον η ΕΕ αποτύχει να εφαρμόσει πλήρως το πλάνο στρατηγικών στόχων που έχουν τεθεί έως το έτος 2050, θα εξακολουθεί να έχει επιτύχει τον εκ βάσεως επηρεασμό των διαδικασιών σε εθνικό και διεθνές

³⁰ Μέσο εμπλοκής των τοπικών κοινωνιών στο πλαίσιο υπερεθνικής διακυβέρνησης των κρατών μελών της ΕΕ.

επίπεδο, γεγονός που αντικατοπτρίζει το μέγεθος επιρροής της. Άλλωστε οι θεσμοί της ΕΕ, ανεξαρτήτως έκβασης του εγχειρήματος, συμβάλλουν τα μέγιστα στην κατανόηση και γνωστοποίηση του ζητήματος της «Κλιματικής Κρίσης», ενώ η από κοινού κατανόηση οδηγεί στην υιοθέτηση συνείδησης των ευρωπαϊών πολιτών περί ανάπτυξης επιβιωσιμότητας των ευρωπαϊκών κοινωνικών δομών.

“...η σημερινή διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως ένα οικοδόμημα με θετική προδιάθεση σε καινοτομίες και λοιπές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες εκτός των γεωγραφικών ορίων της, καλλιεργεί πρόσφορο έδαφος σε νέες πολιτικές ώστε να ενταχθούν αργότερα στην ευρωπαϊκή πολιτική ατζέντα...η ύπαρξη αυτών αποτελεί τροχοπέδη στη θέσπιση νέων ή τροποποίηση υπαρχόντων διαδικασιών στο εσωτερικό της διακυβέρνησης...οι εκάστοτε επικερδής πολιτικές εκτός πλαισίου ΕΕ συνιστούν σημεία άσκησης «βέτο» έναντι της επιβολής μεταρρυθμιστικών διατάξεων.” (Zito, 2000).

Σελίδα σκοπίμως κενή.

Βιβλιογραφία.

- Almond, G., & Verba, S. (1963). *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Sage Publications, Inc.
- Baumeister, R., Maranges, M. H., & Vohs, K. (June 2017). *Human Self as Information Agent: Functioning in a Social Environment Based on Shared Meanings*. Advance online publication.
- Beauchamp, A. S. (2016, July). *Encyclopedia Britannica*. Ανάκτηση October 27, 2017, <https://www.britannica.com/topic/cognitive-equilibrium>.
- Beichelt, T. (2004). *Euro-Skepticism in the EU Accession Countries*. Frankfurt.
- Braun, M. (2016). *Europeanization of Environmental Policy in the New Europe: Beyond Conditionality*. New York, USA.: Routledge for the Institute of International Relations.
- Boros, T., & Vasali, Z. (2013). *The Rise of Euroskepticism and Possible Responses prior to the 2014 European Parliament Elections*. Brussels, Belgium: Foundation for European Progressive Studies.
- CEELO,(2017). *Center of Enhancing Early Learning Outcomes*. Ανάκτηση October 25, 2019, από <http://ceelo.org>: <http://ceelo.org/toolkit/collective-leadership-toolkit/collective-leadership-cycle/communicating-progress/>
- Chu, B. (2016, June 16). *Independent*. Ανάκτηση August 21, 2017, <http://www.independent.co.uk/voices/brexit-eu-referendum-why-did-people-vote-leave-immigration-nhs-a7104071.html>
- Cialdini, R. (1993). *Influence: Science and Practice*. New York, USA: HarperCollins. https://web.stanford.edu/class/e297c/war_peace/media/hpropaganda.html
- Clements, B. (2012). *Exploring public opinion on the issue of climate change in Britain*. Department of Politics and International Relations, University of Leicester, Leicester: Macmillan Publishers Ltd.
- Coombs, T. W. (2015). *Ongoing Crisis Communication. Planning Managing and Responding*. Thousand Oaks, California, USA.: SAGE Publications for the University of South Florida.
- Commission of the European Communities, M. (1992, February 07). *Europa*. Ανάκτηση June 23, 2017, από europa.eu: https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf
- Delbeke, J., & Vis, P. (2016). *EU Climate Policy Explained*. Routledge for European Commission Documents.
- Dhaliwal, M. (2019). *Climate and health: Finding Common Cause*. UNDP Bureau for Policy and Programme Support. United Nations Development Group.
- DG CLIMA, (April 2019). *Special Eurobarometer 49 "Climate Change": Survey requested by the European Commission, Directorate-General for Communication and co-ordinated by the Directorate-General for Communication*. European Commission.
- DG CLIMA, & ENER. (Sep 2019). *Special Eurobarometer 490: "Climate Change"*. Directorate General for Communication.
- Duriez, B. (2011). *The social costs of extrinsic relative to intrinsic goal pursuits revisited: The moderating role of general causality orientation*. Leuven, Belgium: Department of Psychology, Katholieke Universiteit.
- Ellul, J. (1973). *Propaganda: The Formation of Men's Attitudes*. New York, USA: Random House Inc.
- Economist. (2017, March 25). *The Economist*. Ανάκτηση October 24, 2017, <https://www.economist.com/news/special-report/21719188-it-marks-its-60th-birthday-european-union-poor-shape-it-needs-more>
- European Union, E. (2017, March 14). *EUR-Lex*. Ανάκτηση November 24, 2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Axy0023>

- European Union, E. (2018, April 04). *EUR-Lex*. Ανάκτηση November 27, 2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Axy0027>
- EEA. (2014). *Environmental Indicator Report*. Published Online: European Environment Agency.
- EEA. (2019, December 19). *EEA Europa*. Ανάκτηση December 24, 2019, <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/data-viewers/greenhouse-gases-viewer>
- EC, E. C. (2014). *Communication from the commission to the European Parliament and the Council. A new EU Framework to strengthen the Rule of Law*. Strasbourg, Belgium.: European Commission.
- EC, E. C. (28, November 2018). *EUR-Lex*. Ανάκτηση December 24, 2019, [//eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018DC0773](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018DC0773)
- EC, E. C. (2018). *In-depth analysis in support of the Commission Communication. A Clean Planet for all. A European long-term strategic vision for a prosperous, modern, competitive and climate neutral economy*. Brussels, Belgium: European Commission.
- Eurobarometer. (2013). *Public Opinion in European Union*. Brussels, Belgium: European Commission.
- Eurobarometer. (2015). *Public opinion in European Union*. Brussels, Belgium: European Commission.
- Farwell, J. (2012). *Persuasion and Power: The art of Strategic Communication*. Washington DC, USA: Georgetown University Press.
- Figueres, C. (2019). How we can turn the tide on Climate. *TED Ideas worth spreading*. Ανάκτηση January 17, 2020, από https://www.ted.com/talks/christiana_figueres_and_chris_anderson_how_we_can_turn_the_tide_on_climate.
- FrameWorksInstitute. (2009). *Strategic Frame Analysis™ Approach: Disciplinary Influences*. Washington DC, USA: FrameWorks Institute.
- Fridaysforfuture.org. (2018). *Fridays for Future*. Ανάκτηση από www.fridaysforfuture.org: <https://www.fridaysforfuture.org/>
- Goldmann, K. (1998). *"Skilda identiteter – gemensam demokrati" in EU*. Stockholm: Fritzes.
- Guterres, A. (2019, September 23). *United nations Secretary General*. Ανάκτηση November 28, 2019, <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2019-09-23/remarks-closing-of-climate-action-summit>.
- Guibernau, M. M. (2007). *The Identity of Nations*. Cambridge: Policy Press on "H Soz u Kult".
- Haas, E. (1958). *The uniting of Europe : political, social, and economical forces*. Notre Dame: University of Notre Dame.
- Hart, W., Albarracin, D., Eagly, A., Brechange, I., Lindberg, M., & Merrill, L. (2009). *Feeling validated versus being correct*. Bethesda, USA: US National Library of Medicine National Institutes of Health.
- Hastings, R. T. (2009). *PRSA Dallas*. Ανάκτηση November 05, 2019, https://prsadallas.org/images/news/PRSA_Dallas_FEB_2015_War_Stories_low-res.pdf
- Hedemann-Robinson, M. (2006). *Enforcement of European Union Environmental Law. Legal Issues and Challenges*. CRC Press Book.
- Hoffman, A. J., & Venresca, M. J. (1999). *The Institutional Debate of Policy Debates. Economics vs the Environment*. Northwestern, UK: Northwestern University.
- Holiday, R. (2012, July 16). *Forbes*. Ανάκτηση October 17, 2017, <https://www.forbes.com/sites/ryanholiday/2012/07/16/what-is-media-manipulation-a-definition-and-explanation/#2f369ee13939>
- Holmes, T., Blackmore, E., Hawkins, R., & Dr Wakeford, T. (2012). *The Common Cause Handbook*. United Kingdom: Public Interest Research Center.

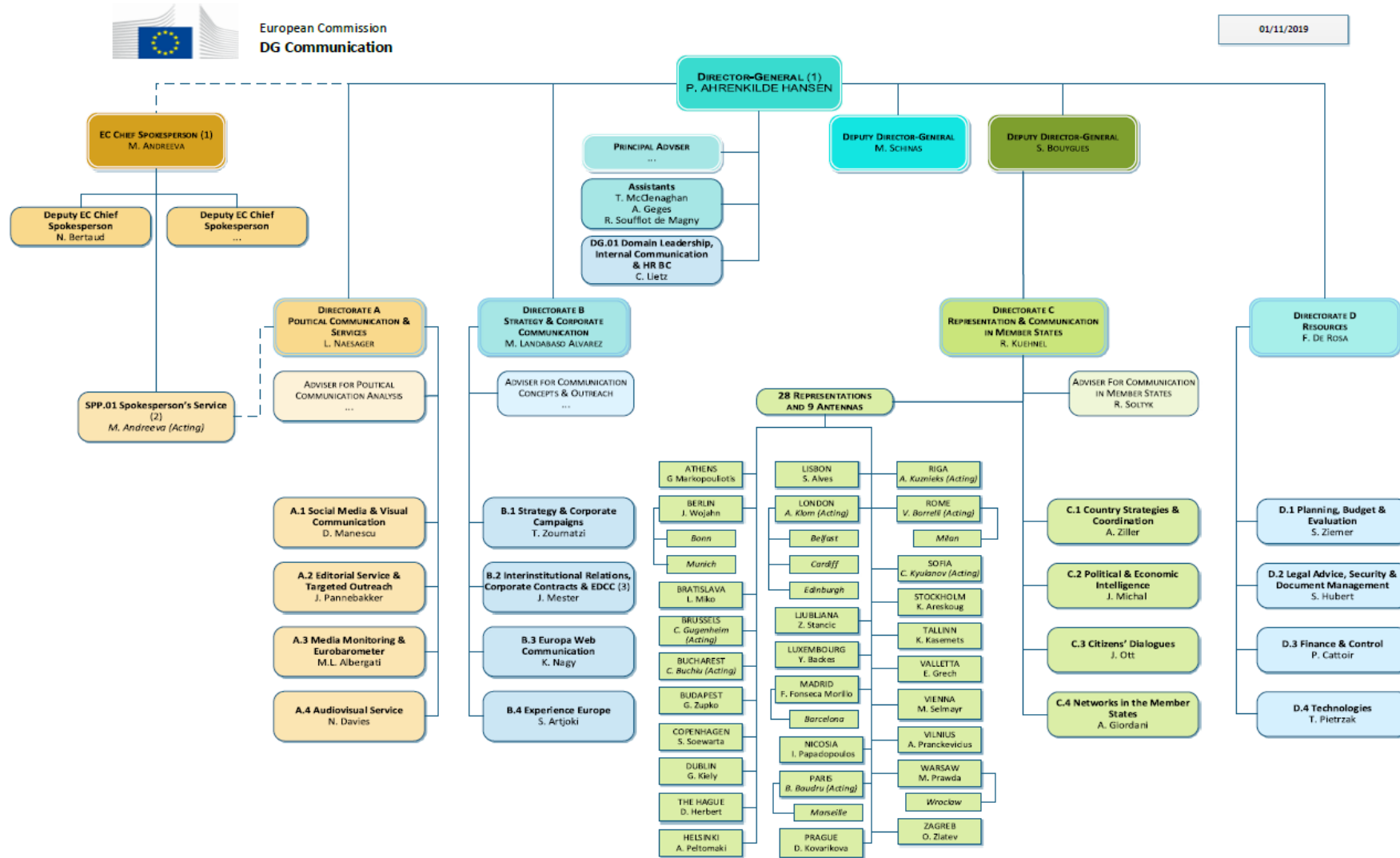

- Hooghe, L., & Marks, G. (2004). *European Integration and Democratic Competition*. Friedrich Ebert Stiftung.
- Institute for Policy Studies. (1999). *World Bank's Environmental Reform Agenda*. Washington, D.C., USA: Institute for Policy Studies.
- IPCC, T. I. (2019, March). <https://www.ipcc.ch/>. Ανάκτηση November 26, 2019, <https://www.ipcc.ch/>
- Jahoda, G. (1979). *A Cross-Cultural Perspective on Experimental Social Psychology*. Glasgow, Scotland.: Department of Psychology, University of Strathclyde .
- Jörgens, H., & Saerbeck, B. (2017). *German Interests and Priorities in European Environmental Policy*. Berlin, Germany: Institute for European Policies.
- Jordan, A., Fairbras, J., & Liefferink, D. (November 2004). *Environmental policy in Europe: The europeanization of national environmental policy*. Nashville, Tennessee, USA: EU Studies Association 8th Biennial international Conference.
- Jordan, A. (2005). *Environmental Policy in the European Union: Actors, Institutions, and Processes*. London, UK: Earthscan.
- Ladi, S. (2005). *Tandfonline*. Ανάκτηση November 15, 2019, [https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1016/S1449-4035\(05\)70053-9](https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1016/S1449-4035(05)70053-9)
- Lauren, M. (2006). *Identity, Interests and Attitudes to European Integration*. New York: Pelgrave McMillan.
- Mahoney, D., & Knox, T. (2017). *The existential challenges looming for the European Union, Economic Bulletin* . London,UK: Centre for Policy Studies.
- Marks, G., & Hooghe, L. (2003). Unravelling the Central State, but How? *American Political Science Review*, σσ. 233-243.
- Moravcsik, A. (1988). *The Choice for Europe: Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht*. Ithaca,USA: Cornell University Press.
- O'Neill, S., & Nicholson-Cole, S. (2009). *"Fear Won't Do It": Promoting Positive Engagement With Climate Change Through Visual and Iconic Representations*. Norwich, UK: SAGE Publications.
- O'Brien, K., Selboe, E., & Hayward, B. M. (2018). *Exploring youth activism on climate change dutiful, disruptive, and dangerous dissent*. Resilience Alliance Inc.
- Pendergrass, D. (2019, October 15). *Harvard Politics*. Ανάκτηση November 27, 2019,<https://harvardpolitics.com/united-states/to-prevent-the-worst-of-climate-change-open-the-borders/>
- Proshansky, H. M., & Seidenberg, B. (1965). *Basic studies in social psychology*. New York, USA: For the Society for the Psychological Study of Social Issues by Holt, Rinehart and Winston.
- Rayner, T., & Jordan, A. (2016). *Climate Change Policy in the European Union*. Published Online: Oxford Research Encyclopedias.
- Rommetveit, R. (1971). *Social Contexts of Messages*. London and New York: Academic Press.
- Skjærseth, J. B., Jevnaker, T., Gulbrandsen, L. H., & Eikeland, P. O. (2014). *Linking EU climate and energy policies: policy-making, implementation and reform*. Elgar Publishing.
- Strazdins, L., & Skeat, H. (2011). *Weathering the future: Climate change, children and young people, and decision making*. Australian National University: Australian Research Alliance for Children and Youth.
- Sullivan, D., Landau, M. J., & Rothschild, Z. K. (2010). *An Existential Function of Enemyship: Evidence That People Attribute Influence to Personal and Political Enemies to Compensate for Threats to Control*. Kansas, USA.: University of Kansas.
- Smith, A. D. (1991). *Ethno-symbolism and Nationalism: A Cultural Approach*. London: Routledge.

- Steward, B. (2012). EBU and Council of Europe see eye to eye on good Public Service Media Governance. *Council of Europe (CoE), Declaration on Public Service Media (PSM) Governance*. Geneva: European Broadcasting Union.
- Schulz, M. (2013, March 13). Europe saved the banks, but could be losing a generation. (Reuters, Υπεύθυνος συνεντεύξεων)
- Smith, A. D. (2008). *The cultural foundations of nations: hierarchy, covenant and republic*. Oxford: Blackwell Pub. Ltd.
- Tatham, S. (2008, December). *Small Wars Journal*. Ανάκτηση October 30, 2019, <https://smallwarsjournal.com/documents/stratcommprimer.pdf>
- The Environment Agency of Iceland. (2018). *National Inventory Report. Emissions of Greenhouse Gases in Iceland from 1990 to 2016. Submitted under the United Nations Framework Convention on Climate Change and the Kyoto Protocol*. Reykjavik, Iceland: The Environment Agency of Iceland.
- Tollefson, J. (2019, September 18). *Nature*.
Ανάκτηση <https://www.nature.com/immersive/d41586-019-02711-4/index.html>
- UN, U. N. (1992). *United Nations Framework Convention on Climate Change*. Rio De Janeiro, Brazil: United Nations.
- UN, U. N. (1997). *Kyoto Protocol Reference Manual on Accounting Emissions and Assigned Amount*. Kyoto, Japan: United Nations.
- United Nations, U. (2019-2020). UN Climate Summit Press Release. *United Nations Climate Summit 2019*. Madrid, Spain: UN Online Press Release.
- University of Sheffield. (2019, September 19). *University of Sheffield*. <https://www.sheffield.ac.uk/news/nr/brexit-threatens-eu-climate-action-1.865129>
- Verheugen, G. (2003, May 20). *Euractiv*. Ανάκτηση December 21, 2017, <https://www.euractiv.com/section/enlargement/interview/gunter-verheugen-european-commissioner-for-enlargement/>
- Verney, S. (2011). *Euroscepticism in Southern Europe: A Diachronic Perspective, South European Society and Politics*. London: Taylor & Francis Ltd.
- Wallace, H., Pollack, M. A., & Young, A. R. (2015). *Policy-making in the European Union*. Oxford, UK.: Oxford University Press.
- Watts, J. (2018, October 08). We have 12 years to limit climate change catastrophe, warns UN. *The Guardian*.
- Weigel, D. (2012, March 01). *Slate*. Ανάκτηση November 10, 2017, http://www.slate.com/articles/news_and_politics/obit/2012/03/andrew_breitbart_dead_what_the_conservative_firebrand_tried_to_teach_me_about_journalism.html
- World Bank Organization, W. (2016). *Migration and Development. A Role for the World Bank Group*. World Bank Group.
- Zito, A. (2000). *Creating Enviromental Policy in the European Union*. New York, USA.: Martin's Press Co.
- Δικαίου, Μ. (1984). *Κοινωνική Ψυχολογία: Προβλήματα εφαρμογής σε αναπτυσσόμενες χώρες όπως η Ελλάδα*. Αθήνα, Ελλάδα.: Greek Research Society.
- Καλαντζής, Θ. (2018). *The rise of Euroscepticism in Central and Eastern European Nations during recession; the case of Poland and the strategic utilization of media capabilities to influence the Polish public sphere*. Θεσσαλονίκη, Ελλάδα.: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Μπαλωμένος, Κ. Π. (2016). *Η Στρατηγική Επικοινωνία ως Μέσο Στρατηγικής και Συντελεστής Ήπιας Ισχύος για την επίλυση Διεθνών και Επιχειρηματικών Κρίσεων*. Πειραιάς. Ελλάδα.: Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Παράρτημα «Α» στον κύριο κορμό κειμένου.

Δομή Τμήματος Στρατηγικής Επικοινωνίας ΕΕ

Παράρτημα «Β» στον κύριο κορμό κειμένου.

Κύριες Μεταρρυθμίσεις «Συμφωνίας Παρισίου» με έμφαση στις υποχρεώσεις εθνικού χαρακτήρα (ΕΥ, 2016)

Η συμφωνία, στο πλαίσιο της ενίσχυσης της εφαρμογής της Σύμβασης, συμπεριλαμβανομένου του στόχου της, αποσκοπεί στην ενίσχυση της παγκόσμιας αντιμετώπισης της απειλής της «Κλιματικής Αλλαγής», στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης και των προσπαθειών για την εξάλειψη της φτώχειας, μεταξύ άλλων:

Άρθρο 2

Η παρούσα συμφωνία θα εφαρμοστεί κατά τρόπο που να αντικατοπτρίζει την αρχή της ισότητας και των κοινών αλλά διακριτών ευθυνών και αντίστοιχων δυνατοτήτων, στο πλαίσιο διαφορετικών εθνικών συνθηκών.

1. Μέσω της διατήρησης της αύξησης της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη αρκετά κάτω από τους 2 °C πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα και της συνέχισης των προσπαθειών για τον περιορισμό της αύξησης της θερμοκρασίας σε 1,5 °C πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα, αναγνωρίζοντας ότι αυτό θα μειώσει σημαντικά τους κινδύνους και τις επιπτώσεις της «Κλιματικής Αλλαγής».

2. Μέσω της αύξησης της ικανότητας προσαρμογής στις δυσμενείς επιπτώσεις της «Κλιματικής Αλλαγής» και της ενίσχυσης της ανθεκτικότητας στις κλιματικές μεταβολές και της ανάπτυξης με χαμηλές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, με τρόπο που δεν απειλεί την παραγωγή τροφίμων και

3. Καθιστώντας τις χρηματοδοτικές ροές συμβατές με την κατεύθυνση προς την ανάπτυξη με χαμηλές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και την ανθεκτικότητα στις κλιματικές μεταβολές.

Άρθρο 3

Στο πλαίσιο των εθνικά καθορισμένων συνεισφορών για την παγκόσμια αντιμετώπιση της «Κλιματικής Αλλαγής», όλα τα μέρη θα πρέπει να αναλάβουν και να γνωστοποιήσουν φιλόδοξες προσπάθειες όπως ορίζεται στα άρθρα 4, 7, 9, 10, 11 και 13, με σκοπό την επίτευξη του στόχου της παρούσας συμφωνίας όπως ορίζεται στο άρθρο 2. Οι προσπάθειες όλων των μερών θα αντιπροσωπεύουν μια διαχρονική εξέλιξη, αναγνωρίζοντας παράλληλα την ανάγκη υποστήριξης των συμβαλλομένων αναπτυσσόμενων χωρών για την αποτελεσματική εφαρμογή της παρούσας συμφωνίας

Άρθρο 4

1. Προκειμένου να επιτευχθεί ο μακροπρόθεσμος στόχος της θερμοκρασίας που ορίζεται στο άρθρο 2, τα μέρη επιδιώκουν την επίτευξη των παγκό-

σμιων ανώτατων ορίων των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου το συντομότερο δυνατό, αναγνωρίζοντας ότι για την επίτευξη των εν λόγω ορίων θα απαιτηθεί περισσότερος χρόνος για τις συμβαλλόμενες αναπτυσσόμενες χώρες, και την εφεξής ταχεία μείωσή τους σύμφωνα με τα βέλτιστα διαθέσιμα επιστημονικά στοιχεία, ώστε να επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ των ανθρωπογενών εκπομπών από πηγές και των απορροφήσεων από καταβόθρες αερίων θερμοκηπίου κατά το δεύτερο μισό αυτού του αιώνα, βάσει της ισότητας και στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης και των προσπαθειών εξάλειψης της φτώχειας.

2. Κάθε μέρος καταρτίζει, κοινοποιεί και τηρεί διαδοχικές εθνικά καθορισμένες συνεισφορές που προτίθεται να επιτύχει. Τα μέρη επιδιώκουν εγχώρια μέτρα μετριασμού, με σκοπό την επίτευξη των στόχων των εν λόγω συνεισφορών.

3. Η διαδοχική εθνικά καθορισμένη συνεισφορά κάθε μέρους θα αντιπροσωπεύει μια πρόοδο πέρα από την τρέχουσα εθνικά καθορισμένη συνεισφορά του μέρους τη δεδομένη στιγμή και θα αντικατοπτρίζει την υψηλότερη δυνατή φιλοδοξία του, καθώς και τις κοινές αλλά διακριτές ευθύνες και αντίστοιχες δυνατότητές του, στο πλαίσιο διαφορετικών εθνικών συνθηκών.

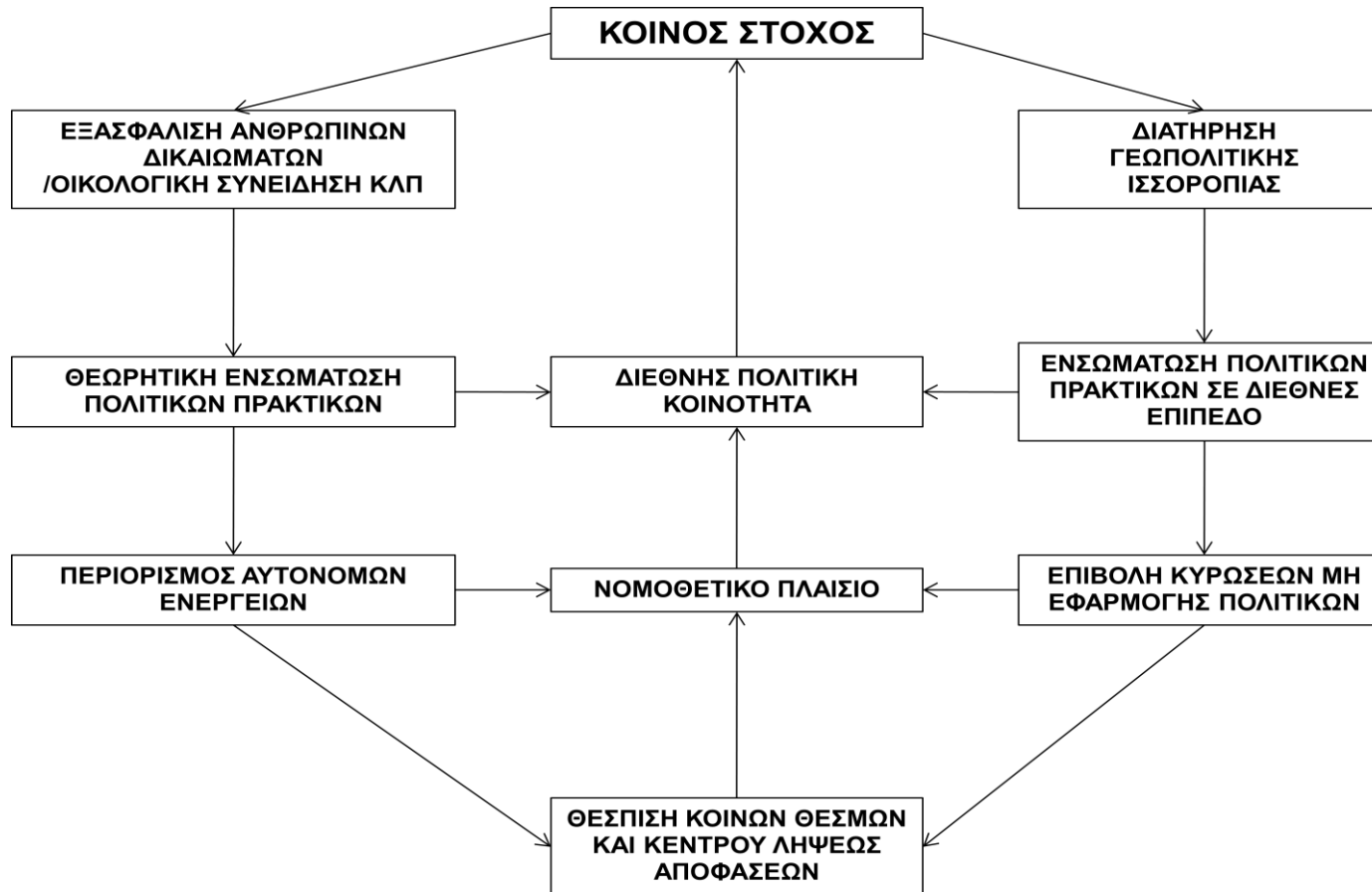
4. Οι συμβαλλόμενες ανεπτυγμένες χώρες θα πρέπει να εξακολουθήσουν να πρωτοστατούν αναλαμβάνοντας απόλυτους στόχους μείωσης των εκπομπών στο σύνολο της οικονομίας. Οι συμβαλλόμενες αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να εξακολουθήσουν να ενισχύουν τις προσπάθειες μετριασμού, και ενθαρρύνονται να στρέφονται με την πάροδο του χρόνου προς τους στόχους μείωσης ή περιορισμού των εκπομπών στο σύνολο της οικονομίας, στο πλαίσιο διαφορετικών εθνικών συνθηκών.

Άρθρο 6

Τα μέρη αναγνωρίζουν ότι ορισμένα μέρη επιλέγουν την εθελοντική συνεργασία κατά την εφαρμογή των εθνικά καθορισμένων συνεισφορών τους, ώστε να μπορούν να επιδείξουν μεγαλύτερη φιλοδοξία στις δράσεις τους για τον μετριασμό και την προσαρμογή και να προωθήσουν την αειφόρο ανάπτυξη και την περιβαλλοντική ακεραιότητα.

Παράρτημα «Γ» στον κύριο κορμό κειμένου.

Κύκλος Διεργασίας «Νέο-Λειτουργισμού»

Παράρτημα «Δ» στον κύριο κορμό κειμένου.

Κύριοι Τομείς Εφαρμογής Περιβαλλοντικής Πολιτικής ΕΕ

- **The European Green Deal**

Αποτελεί το κύριο έγγραφο μέσο προκειμένου η Ευρώπη να αποτελέσει την πρώτη ήπειρο που θα επιτύχει περιβαλλοντική ουδετερότητα έως το 2050. Έχει εκπονηθεί με γνώμονα να μην δημιουργούνται κλίμακες προόδου, αλλά όλα τα μέλη να διανύουν το ίδιο μεταβατικό επίπεδο.

Σημεία Βαρύτητας:

Ενεργειακή Πολιτική.

Βιώσιμη Βιομηχανία.

Βιώσιμη Ελευθερία Μετακίνησης.

Τροποποίηση Υποδομών.

- **2020 Climate & Energy Package**

Αποτελεί πακέτο δεσμευτικών νομοθετικών διατάξεων προκειμένου να διασφαλισθεί η επίτευξη του τεθέντα κλιματικού και ενεργειακού στόχου περί το 2020. Ορίζει 3 κύριους στόχους: 20% μείωση εκπεμπόμενων ρύπων (από επίπεδα 1990), 20% της απαιτούμενης ενέργειας να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές και 20% βελτίωση ενεργειακής αποδοτικότητας.

Σημεία Βαρύτητας:

Ενεργειακό Πλάνο Απόδοσης.

Καινοτομία και Επενδυτικά Προγράμματα.

Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (Εθνικό Πλάνο).

Μείωση Εκπομπών Ρύπων (Εθνικό Πλάνο).

Emission Trading System (ETS).

- **2030 Climate And Energy Framework**

Περιλαμβάνει ευρύτερη στοχοθεσία έως το έτος 2030. Ορίζει 3 κύριους στόχους: Τουλάχιστον 40% Μείωση Εκπεμπόμενων Ρύπων (από επίπεδα 1990), 32% της απαιτούμενης ενέργειας να προέρχεται από Ανανεώσιμες Πηγές και 32,5% Βελτίωση Ενεργειακής Αποδοτικότητας.

Σημεία Βαρύτητας:

Διαχείριση «Φαινομένου του Θερμοκηπίου».

Επαύξηση Ανανεώσιμων Πηγών.

Αποδοτικά Ενεργειακά Προγράμματα.

Μεταβολές Εθνικού Συστήματος Διακυβέρνησης.

Εθνικό Ενεργειακό και Περιβαλλοντικό Πλάνο.

Μακροπρόθεσμη Εθνική Στρατηγική.

- **2050 Long-term Strategy**

Αποτελεί πλαίσιο στρατηγικού σχεδιασμού της ΕΕ για την ανάδειξη της ηγετικής πρωτοβουλίας του θεσμού και επιπλέον εξετάζει επενδυτικά προγράμματα υπέρ τεχνολογικών λύσεων, ενίσχυση βιομηχανικής πολιτικής και οικονομίας και τέλος κοινωνική δικαιοσύνη.

Σημεία Βαρύτητας:

Προσαρμογή Οικονομικής Στρατηγικής σύμφωνα με τις Κλιματικές Απαιτήσεις.

Επενδυτικό Πλάνο εκτός Συνόρων ΕΕ.

Επενδυτικό Πλάνο υπέρ Υποδομών Κρατών-Μελών.

Ανάδειξη Ρόλου Ευρωπαϊκής Νεολαίας.

Καθορισμός Περιορισμών Ενεργειακών Επενδύσεων .